

Youth of the World!

Вода

Тютюн

Текстил

Шоколад

Мобилни телефони

Месо

Наръчник *по глобално образование за работа в младежката сфера*

Тази публикация е създадена с финансовата подкрепа на Европейския съюз. Цялата отговорност за съдържанието ѝ се носи от Фондация С.Е.Г.А. и не може да се приема, че отразява официалното становище на Европейския съюз.

Автори:

Владислав Петков
Индре Оугутиене
Зина Балтрениене
Евелина Ревукайте
Франц Халбартшлагер
Дейвид Хорват
Джоана Егер
Оливия Тишлер
Керстин Витих Фергесън
Кристи Юристо
Кейт Алън
Шарлот Дуайър
Майкъл Боумпонт

Редактори на международната версия:

Керстин Витих Фергесън
Рая Раева
Олга Минева

Превод от английски: Десислава Василева

Редактор на българската версия:

Владислав Петков

Координатор: Емил Методиев

Дизайн: Пламена Найденова

Печат: Издателска къща Гутенберг

ISBN: 978-954-9630-60-2

Всички права запазени © Фондация С.Е.Г.А.

Увод	4
Въведение в глобалното образование	10
Как да използваме наръчника	12

ГЛАВА 1: Вода

15-36

ГЛАВА 2: Тютюн

37-56

ГЛАВА 3: Шоколад

57-80

ГЛАВА 4: Текстил

81-102

ГЛАВА 5: Мобилни телефони

103-138

ГЛАВА 6: Месо

139-156

ГЛАВА 7: Бъдете активни

157-161

УВОД

Днес живеем в бързо променящ се и взаимозависим свят, който е изпълнен с много предизвикателства и възможности. Всеки ден се сблъскваме с различни социални, икономически и природни проблеми, които ни свързват с останалите части от света и ни карат да се чувстваме членове на глобална общност. За да може хората, особено младите, да посрещнат глобалните предизвикателства, трябва да им осигурим възможности да научат за тези глобални проблеми, като им покажем връзката с техния живот.

През последните години неформалното образование, насочено към младите хора в Европа, се развива добре. В резултат на национални и международни дейности и най-вече благодарение на програмите „Младеж“ (2000-2006) и „Младежта в действие“ (2007-2013) много млади хора изградиха компетенции (знания, умения и ценности) като личности, обучители и фасилитатори. Трябва да се признае обаче, че повечето инициативи, финансирани от тези програми, са евроцентрични и не успяват да развият компетенции във връзка с глобалните въпроси и глобалното образование. Освен това, особено в новите държави-членки на ЕС, материалите и възможностите за обучение по глобални въпроси са значително по-ограничени за младежки работници и представители на младежки организации, сравнено например с тези за учители. За да се промени това и за да представи по-добре глобалното образование в младежката сфера, настоящата публикация цели да адресира глобалните въпроси в неформалното образование и най-вече в младежката сфера чрез методологии, основани на активно участие, внимание върху обучаемия, диалог и базирани на преживяване. Публикацията цели:

- Да добави глобална перспектива в местния контекст на младите хора;
- Да повиши капацитета на младежките работници при работата им с млади хора във връзка с глобалните въпроси;
- Да предостави практически инструменти и методи за развитие на компетенции сред младите хора, като им помогне да действат като отговорни

граждани на света.

Публикацията е изработена специално за младежите в неформалната образователна сфера. Може да се използва от младежки работници, младежки лидери, обучители или фасилитатори, готови да повишат осведомеността на младите хора по глобалните въпроси, като свържат техните ежедневни дейности с глобалното развитие и да ги окуражат да стартират глобални образователни дейности в своите организации/структури.

Настоящата публикация е резултат от проекта „Младежи на света! Мейнстриймिंग на глобална чувствителност в младежката сфера“, финансиран от Европейската комисия. Разработена е от международен екип от експерти, които имат солиден опит в младежката сфера и глобалното образование.

Съдържанието на публикацията е разработено въз основа на резултатите от проучване, което разглежда отношението на младежките организации към глобалните въпроси и пряко тяхната сфера на дейност. Наръчникът е разработен с изключителната подкрепа на младежки работници, обучители и фасилитатори в рамките на международните дейности, организирани по проекта в Шотландия (Международен семинар - септември 2013) и Кипър (Лятно училище за учители – април 2014).

След анализ на наличните ресурси, които представят глобално образование в младежката сфера, екипът от експерти заключи, че има много наръчници, адресиращи темите на глобалното образование. За да свърже глобалното образование с ежедневието на младите хора обаче, екипът използва подход, чрез който глобалните проблеми и сложната глобална реалност се разглеждат чрез познати и често използвани от младите хора продукти. Затова публикацията е разделена в 6 основни глави, които разглеждат различни продукти, свързани с живота на младите хора: вода, тютюн, шоколад, текстил, мобилни телефони и месо. Продуктите играят ролята на отпорни точки за стартиране на дискусии и изучаване на глобалната реалност. Всички упражнения адресират поне една от хори-

зонталните теми на глобалното образование (вижте таблицата на стр. 13). Структурата на всяка глава е еднаква и съдържа: обща информация за продукта в контекста на глобалните проблеми, две упражнения за представяне на темата и три упражнения за по-задълбочено изучаване на проблематиката. В края на всяка глава ще откриете препратки с информация за по-задълбочено изучаване на темата. А в

края на публикацията ще намерите отделна глава, която дава предложения за предприемане на конкретни действия във връзка с дадена тема.

Авторите на публикацията ви желаят едно приятно преживяване в образованието на бъдещи глобални граждани!

Описание на проекта

Глобализацията и нейните ефекти се развиват много по-бързо, отколкото информираността за тях. Осъзнаването на европейските граждани относно ролята им в новия взаимозависим и взаимосвързан свят отнема дълго време. Процесът трябва да се ускори и трябва да се използват всички възможни канали, за да се достигнат гражданите на местно ниво и да се изостри чувствителността им. Докато въвеждането на глобалното образование в официалната образователна система често е бавно (самата тя е сравнително консервативна), сферата на неформалното образование е много по-гъвкава и отворена. Това важи още повече за неформалната младежка сфера. Младежките работници и организации са бързи и надеждни канали към младите хора и особено за млади хора от малки населени места, които остават изолирани от много процеси. Проектът „Младежи на света!“ се стреми да активира тези канали и да достигне младите хора, тъй като тяхната роля в утрешния свят е от решаващо значение.

Общата цел на проекта „Младежи на света!“ е да се повиши осведомеността сред младите граждани по въпросите за развитието и да се изгради разбиране за глобализирания взаимозависим свят, в който живеем, чрез:

- 1) разработване на учебни материали и методи за разглеждане на глобалните въпроси, изготвени специално за младите хора;
- 2) изграждане на солидна маса от експерти в съответните страни, адекватно подготвени да обучават младите хора относно глобалните въпроси;
- 3) осигуряване на лесно достъпни образователни материали за младежките организации и младите хора относно глобалните въпроси;
- 4) включване на глобално измерение в дейностите на младежките организации, работещи в различни сфери.

Дейностите в проекта включват:

- Проучване;
- Международен семинар за разработване на обучителни материали;
- Международно лятно училище за обучители и фасилитатори по глобални въпроси;
- Създаване на национални обучителни ядра (pool of trainers) по глобални въпроси;
- Национални обучения и семинари по глобални въпроси;
- Обучения и семинари по места с местни младежки организации;
- Местни образователни дейности и събития по глобални проблеми;
- Заключителна публикация на проекта;
- Заключителна конференция за включване на глобално измерение в младежката сфера.

Всички тези дейности подкрепят развитието и популяризирането на глобалното образование в Австрия, България, Кипър, Естония, Литва и Шотландия и по-специално в неформалната образователна сфера, адресирана към младите хора. Чрез използването на специално изработени и основани на потребностите подходи, проектът изгражда основно разбиране за взаимозависимия свят, в който живеем, сред широк кръг от млади хора. Очакваме в резултат на проекта младежки организации и млади хора да се ангажират в изграждането на по-справедливи глобални взаимоотношения и по-устойчив начин на живот в световен мащаб.

Партньори в проекта

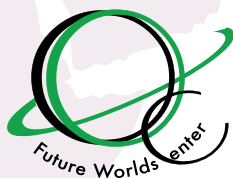

Фондация „Старт за ефективни граждански алтернативи“ (С.Е.Г.А.), България, работи за изграждане на капацитет на различни нива, промяна на нагласите и подобряване на политики за социално включване на общности в неравностойно положение. С.Е.Г.А. е неправителствена организация, регистрирана през 1995 г. съгласно Закона за лицата и семейството и пререгистрирана през 2003 г., съгласно Закона за юридическите лица с нестопанска цел, като организация, работеща в обществена полза. С.Е.Г.А. работи в четири основни направления: 1) Изграждане на капацитет за социално включване на общности в неравностойно положение; 2) Подобряване на политики за социално включване на общности в неравностойно положение; 3) Промяна на нагласи за социално включване на общности в неравностойно положение; и 4) Международно развитие.

Основни целеви групи са: местни организации и групи, предимно работещи с ромската общност; публични структури – на местно и национално ниво и училища.

Младите хора са хоризонтален приоритет във всички направления и целеви групи.

Web: www.cega.bg

Център „Бъдещи светове“ (Future Worlds Center), Кипър, е нестопанска, неправителствена и независима организация, която работи активно за разработване и изпълнение на проекти, насочени към бъдещето, чиято цел е да съдейства за положителна социална промяна и за насърчаване на социалното предприемачество. Центърът е основан през 1991 г. като Институт по неврология и технологии в Кипър.

Център „Бъдещи светове“ е инкубатор на социални предприемачи, разработващи и изпълняващи проекти, които насърчават културата на съвместно съществуване, правата на човека и мира, като използват методи, основани на най-новите технологии и демократичен диалог.

Център „Бъдещи светове“ има дългогодишен опит по темите на глобалното образование, както в сферата на формалното, така и в неформалното образование.

Web: www.futureworldscenter.org

JAUNIMO
KARJEROS
CENTRAS

Център за кариерно развитие и консултиране на младежи (Youth Career and Advising Center), Литва, е неправителствена организация с над десетгодишен опит в подкрепата на младежи и възрастни чрез програми за неформално образование и професионално ориентиране. Неговата цел е да удовлетворява нуждите на обществото чрез образователни, научни, културни, социални и правни инициативи.

Центърът работи с ученици от средните професионални училища, студенти от университети и колежи, млади хора, младежи в неравностойно положение и обучители (преподаватели и ръководители в училищата, психолози), както и с представители на общности и родители.

Основни области на работа са: кариерно образование и професионално ориентиране, ефективна комуникация и умения за живота, глобално гражданство, изучаване на езици, образование за равенство между половете и други.

Web: www.jkc.isprendimai.lt

Мондо (MTÜ Mondo), Естония, е организация, която е посветила своята работа на сътрудничеството за развитие, глобалното образование и хуманитарната помощ.

Мисията на Мондо е да оказва подкрепа на хора и общности в неравностойно положение да се грижат за себе си и да повишава обществената чувствителност в Естония за световните проблеми и техните възможни решения.

Визията на Мондо е устойчив и грижовен свят, в който всеки има възможност за достоен начин на живот.

Организацията работи в следните направления:

1) Организиране и предоставяне на хуманитарна помощ (вкл. спасителни мисии, възстановителни работи след бедствие и преход към сътрудничество за развитие); 2) Управление и посредничество на сътрудничеството за развитие; 3) Образование на обществото и развитие на образованието; 4) Образование на своите членове и на широката общественост по въпросите на хуманитарната помощ и сътрудничеството за развитие.

Web: mondo.org.ee

Скотдек (Scotdec), Шотландия, е център за глобално образование, основан в централната част на Единбург. Скотдек е създаден през 1984 г. Центърът се стреми да насърчава глобалното образование сред младите хора, като разработва и разпространява образователни материали. През последните години има съществен принос в публикуване на редица популярни ресурси по глобално образование.

През годините Центърът е изпълнявал и е бил партньор в голям брой иновативни проекти.

Web: www.scotdec.org.uk

Агенция „Южен вятър“ (Südwind Agentur), Австрия, е организация с нестопанска цел, ангажирана с връзки с обществеността и с информационна и образователна работа в областта на международното развитие. На местно, регионално, национално и международно ниво, организацията си сътрудничи с други организации и институции в сферите международно развитие, образование, околна среда, култура и социални теми, както и с различни мрежи на гражданското общество и важни политически личности.

Основните компетенции на организацията и ключови направления на работа са в областите глобалното образование, отразяване на международното развитие в медиите, представяне проблемите на международното развитие и инициативи на гражданското общество, както и в изготвяне на проучвания по глобалните теми.

Web: www.suedwind-agentur.at

Young People We Care (YPWC) е младежка нестопанска организация, създадена в Гана. Работи с младежи (на възраст 15-30 години), както и с възрастни. Направленията на работа са устойчиво развитие, реализиране Целите на хилядолетието за развитие, насърчаване на културата на мира и универсалните човешки права за всички. Визията на организацията е да осигурява „гласът на младите хора“ при справяне с многобройните предизвикателства, пред които са изправени лидерите на утрешния ден. Мисията на организацията е: 1) Да предоставя възможности и ресурси за ефективни действия на младите хора; 2) Да обучава и информира младите хора по глобални въпроси; 3) Да вдъхновява младежите към действия; 4) Да насърчава участието на младежите в глобални въпроси; 5) Да идентифицира и създава устойчиви партньорства за развитие на младите хора.

Web: www.ypwc.org

ВЪВЕДЕНИЕ В ГЛОБАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Глобалното образование: поглед към света по нов начин

Глобалното образование насърчава хората да разсъждават върху своите нагласи и решения и върху света като цяло.

Нашият чесън идва от Китай, музиката, която слушаме, е от САЩ, топката за футбол – от Пакистан, нашият най-добър приятел е от Германия, нашите дънки са от Турция, а техните отделни части идват от най-различни части на света и може да са пътували хиляди километри. Глобалните политически, икономически и социално-културни новости имат все по-голямо влияние върху нашето ежедневие. Много промени остават незабелязани – някои от тях са добре дошли, но повечето представляват предизвикателства, които нашите баби и дядовци не са били в състояние дори да си представят.

Е, този глобализиран свят предлага от една страна много възможности, като по-лесно пътуване, по-голям избор, лесен достъп до знания, технологии, продукти (...), но не за всички!

Хората по цял свят са засегнати от все по-сложната природа на нашия свят и следователно много хора са дезориентирани. Без отговор остават въпроси като: Как можем да посрещнем предизвикателствата на мобилността и гъвкавостта на работната сила? Как да вървим в крак с бързото развитие на технологиите? Как можем да подкрепяме гражданското участие в плуралистично общество? Какви са последствията от собственото ни потребление? Като се има предвид факта, че промените не водят до отговорите на всички въпроси, от съществено значение е да имаме отлични умения за ориентация и за критично мислене, за да бъдем в състояние да се разберем сложността на нашето глобално взаимосвързано общество.

Тук се появява ролята на глобалното образование. Като образователна перспектива то развива ценностите и комуникационните умения, които помагат на хората да се радват на пълноценен живот в нашия глобализиран свят. Глобалното образование е концепция, посветена на глобалното устойчиво развитие и социална справедливост и разглежда глобалните проблеми и въпроси като част от общото образование.

Какво представлява глобалното образование?

Терминът „глобално образование“ (global education) се използва в англоговорящите страни от 70-те години на XX в. В Централна Европа терминът се използва за първи път през 1990 година. Оттогава във формалното и неформалното образование се води продължаваща дискусия по отношение на тази концепция.

Следващите две общи определения за глобално образование често са цитирани и са залегнали в Маастрихтската Декларация за глобално образование, приета през 2002 г.:

- *Глобалното образование е образование, което отваря очите и съзнанието на хората към реалностите на глобализирания свят и ги подбужда към създаването на един свят с повече справедливост, равенство и човешки права за всички.*
- *Глобалното образование включва образованието за развитие, образованието за правата на човека, образованието за устойчивост, образованието за мир и предотвратяване на конфликтите и интеркултурното образование, то е глобалното измерение на гражданското образование.*

Светът като едно цяло: теми на глобалното образование

Темите, свързани с глобално образование, са многостранни. Според нас качествено образование следва да обхваща теми като социална справедливост, разпределение на ресурсите, мир и предотвратяването на конфликти, глобални климатични промени, връзката с околна-

та среда, межкултурния диалог и съжителство. Според педагогическия експерт Волфганг Клапки така наречените „ключови проблеми на днес и утре“ – под което той разбира темите, които са от основно значение за живота и оцеляването на днешния свят – са отправните точки за глобално учене.

Много важно е да се отбележи, че глобалното образование не е посветено само на проблемите на „Третия свят“ или както ние предпочитаме да казваме – страните от Глобалния Юг. Глобалното образование се занимава по-специално с въпросите за ролята на всеки от нас в един глобализиран свят, който се характеризира с голямо разнообразие. В този контекст е важно да си дадем сметка, че нашият мироглед е обвързан с нашата култура и има своите особености, поради което ние трябва да приемем светогледа на другите с уважение и любопитство. Освен това, от особена важност е да признаем променящите се перспективи и различните гледни точки като принцип на ученето. Трябва да осмислим нашия живот във връзка с глобалния свят и да осъзнаем колко много е взаимосвързан с хора и общества от „Глобалния юг“ например.

Да направим света разбираем: обучителните методи в глобалното образование

Създаването на образователни процеси и методически материали, насърчаващи размисъл, играе важна роля в глобално образование. Следните опорни точки са от съществено значение:

- Отправната точка за процеса на обучение е комбинацията от средата, опитът и интересите на обучаемия. Глобалното образование трябва да даде възможност на учащите да осмислят своите собствени ценности, нагласи и гледни точки, включително и предразсъдъците и стереотипите си. Трябва да се създаде атмосфера, в която сложни ситуации (например противоречиви теми) и чувство на дезориентация са позволени и им се обръща внимание. В допълнение, атмосферата трябва да помогне на учащите да усъвършенстват уменията си за справяне с тези проблематични въпроси.
- Използването на различни методи и взаимодействието между тях е особено важно в сферата на глобалното образование. Така се отговаря на нуждите на хора с различни стилове на учене и се включват различни видове познание. Изборът на методи поставя основен акцент върху социалното и интерактивно обучение.
- Интердисциплинарният и взаимосвързан подход е централен за глобалното образование. Това е основното предизвикателство, с което трябва да се справим особено във формалната образователна система.

Подход и среда за учене в глобалното образование

Учебният подход на глобалното образование се фокусира върху обучението като непрекъснат процес, който не може да се ограничи само до учебно съдържание и предварително определени роли на преподаващия и учещия. Взаимодействието с другите може да внуши смяна на ролите. Да приемем факта, че всеки е едновременно обучаем и преподавател, е добър подход, който поставя всички на равни начала.

Съдържанието и методите на глобалното образование, както и нуждите на обучаемите, се нуждаят от гъвкаво управление на времето и пространството. Ето защо глобалното образование не трябва да бъде ограничено с фиксирани срокове, графици, разпределение на стаи и подреждане на чинове. За разглеждането на чувствителни въпроси като расизма и принудителната миграция е от особено значение да се създаде атмосфера, в която свободата на изразяване се насърчава и където конфликтите и различните становища на всички участници се дискутират с уважение. Все пак уважението прави възможен съвместния ни живот и ни прави отговорни за начина, по който го живеем. На моменти е доста трудно да сме съпричастни, но дали тогава самите ние сме готови да се изправим един срещу друг и да изложим различните си гледни точки и начин на мислене?

КАК ДА ИЗПОЛЗВАМЕ НАРЪЧНИКА

Вместо резюме

Глобалното образование не преподава специфично съдържание или гледни точки. Глобалното образование дава възможност на учащите да достигнат себе си и своята среда в нашия глобализиран свят. То подтиква учащите да съставят собствено мнение и активно да защитават гледната си точка. Познаването на глобалните проблеми и уважението към другите хора и нашата околна среда очертават рамките на съдържанието и идеологията на глобалното образование. Глобалното образование не дава отговори на всичките въпроси на нашето време, но предлага възможност за подкрепа на децата и младите хора да станат съзнателни граждани на света, които задават въпроси и са отдадени на своите идеали.

Описание на публикацията

Тази публикация е разработена от работна група от експерти. Авторите са от шестте страни, партньори в проекта, и имат солиден опит в работата с младежи и в глобалното образование.

Основен принос в публикацията имат участниците в Международната работна среща в Шотландия (септември 2013 г.) и участниците от Международното лятно училище за обучители и фасилитатори в Кипър (месец април 2014 г.).

Целите на настоящата публикация са:

- да предостави практически инструменти и методи на младите хора за проучване на глобалните взаимозависимости;
- да се увеличи подкрепата на младите хора да изследват ролята си в глобалните процеси;
- да внесе глобална перспектива в местния контекст на младите хора.

Изданието е специално разработено за неформалната сфера на обучение на младежи. Ръководството може да се използва от преподаватели, фасилитатори, учители, възпитатели и младежки лидери, за да се повиши чувствителността на младите хора по глобалните въпроси.

Публикацията е разделена в шест глави, които представляват различни теми – продукти, свързани с ежедневието на младите хора и разкриващи взаимовръзките между местното и глобалното.

Главите в ръководството са следните: Вода, Тютюн, Шоколад, Текстил, Мобилни телефони и Месо. Всяка глава дава предварителна информация за темата, съдържа две въстъпителни упражнения и три дейности за по-задълбочено изучаване на темата.

Всяка от шестте глави засяга шест хоризонтални теми: устойчиво развитие; права; глобализация и взаимозависимост; здраве и начин на живот; потребление; равенство и социална справедливост. В края на всяка глава можете да намерите допълнителна информация за конкретната тема, а в края на публикацията главата „Бъдете активни“ дава предложения за действие по темите, които ви интересуват.

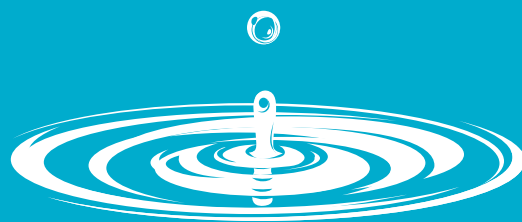
МАТРИЦА

Продукт	Тема Упражнение	Устойчиво развитие	Права	Глобализация и взаимозависимост	Здраве и начин на живот	Потребление	Равенство и соц. справедливост
ВОДА	Проучване на водата			X	X		X
	Мрежа на водата				X		
	На кого е водата?		X	X			X
	Одит на водата					X	
	Жизнен цикъл на пластмасовата бутилка			X		X	
ТЮТЮН	Верижен разговор				X	X	
	Тютюневи асоциации				X	X	
	Тютюневи деца		X	X			X
	Проучване, планиране, действие	X		X		X	
	Дебатиране на алтернативи		X	X			X
ШОКОЛАД	Шоколадова викторина		X			X	
	Кой какво получава		X				X
	Какво знаете за шоколада?	X	X	X			
	Тъмната страна на шоколада		X	X			
	Справедлив шоколад		X	X			X
ТЕКСТИЛ	Моят стил е моята отговорност			X	X		
	Моден барометър			X	X	X	
	Опознай нещата си		X	X			X
	Световна викторина	X				X	
	На поточната линия		X				
МОБИЛНИ ТЕЛЕФОНИ	За и против мобилните телефони					X	
	Технологична справедливост	X			X		X
	(Не)справедливи условия на труд	X	X	X			
	Как да се справим с отпадъците?	X	X			X	
	Глобалният телефон			X	X		X
МЕСО	Какво представлява месото?				X	X	
	Дебати за месото	X			X	X	
	Създаване на „живи“ инфографики	X		X	X		
	Сделки със земя	X	X				
	Новинарски репортаж за ГМО	X			X		

Глава 1 ..

Вода

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕЖДАНЕ В ТЕМАТА	16
ЧАСТ 1: ПРЕДСТАВЯНЕ НА ВЪПРОСИТЕ, СВЪРЗАНИ С ВОДАТА	17
УПРАЖНЕНИЕ 1: ПРОУЧВАНЕ НА ВОДАТА	17
УПРАЖНЕНИЕ 2: МРЕЖА НА ВОДАТА	19
ЧАСТ 2: ЗАДЪЛБОЧЕНО ОПОЗНАВАНЕ	22
УПРАЖНЕНИЕ 1: НА КОГО Е ВОДАТА?	22
УПРАЖНЕНИЕ 2: ОДИТ НА ВОДАТА	25
УПРАЖНЕНИЕ 3: ЖИЗНЕН ЦИКЪЛ НА ПЛАСТМАСОВАТА БУТИЛКА	29
ЧАСТ 3: ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ	35

ВЪВЕЖДАНЕ В ТЕМАТА

В световен мащаб мнозинството от хора се изправя пред недостиг на вода в рамките на две поколения (Фиона Харви, The Guardian)

500 учени предупреждават, че по-голямата част от 9-те милиарда души на Земята ще живеят с недостиг на прясна вода в рамките на две поколения, след като изменението на климата, замърсяването и прекомерното използване на ресурсите взимат своя дан.

Повече от 500 експерти предупреждават, че световните водни системи скоро ще достигнат повратна точка, „може да предизвикат необратими промени, с потенциално катастрофални последици“, призовайки правителствата да започнат опазването на жизненоважния ресурс. Погрешно е да се счита, че сладката вода е безкрайно възобновяем ресурс, защото в много случаи хората изчерпват водата от подземните източници с такава скорост, че е невъзможно възстановяването ѝ в рамките на няколко живота.

„Това са рани, които сме си причинили сами“ казва Чарлз Ъоросмарт, професор в Cooperative Remote Science and Technology Center. „Открихме повратни точки в системата. Вече има 1 милиард души, разчитащи на подземните водни запаси, които са просто невъзобновяеми водни източници.“

По-голямата част от населението – около 4,5 млрд. души в света – живее в радиус от 50 километра от „нарушени“ водни ресурси – пресъхващи или замърсени. Ако тези тенденции продължат, още милиони ще видят водата, от която зависят, да пресъхва или да е толкова замърсена, че вече да не е животоподдържаща.

Заплахите са многобройни. Вероятно е изменението на климата да доведе до увеличаване на честотата и тежестта на засушаванията, наводненията, горещите вълни и бури. Използването на селскостопански торове, съдържащи азот, вече е създавало повече от 200 големи „мъртви зони“ в моретата, в близост до устията на реките, където рибата вече не може да живее. Евтините технологии за изпомпване на вода от реки и подземия, а и малкото ограничения за употребата им за напояване или промишлени цели, е довело до прекомерното използване на оскъдните ресурси. Голяма част от водата се губи поради използване на неподходящи технологии. Бързо нарастващото на брой население води до увеличена нужда от вода, което е отвъд възможностите на някои водни ресурси.

В някои области е изпомпана толкова много вода от подземните източници, че солената вода е запълнила празнината и принуждава земеделските стопани да се преместят в други области, тъй като засоляването прави неизползваеми техните бивши водоизточници.

Повечето от областите, където водата съвсем скоро ще бъде в оскъдни количества, са в бедни страни, които имат малка възможност да се справят с проблема. Много от тях са в области, където има политическа нестабилност, напрежение или конфликти, а съперничеството за водните ресурси ще задълбочава тези проблеми.

Но учените предупреждават, че развитите страни също ще бъдат засегнати. Например, в момента има 210 милиона жители на САЩ, които живеят в рамките на 10 мили от „пресъхващ“ водоизточник и този брой вероятно ще се увеличи, тъй като вече се отразяват ефектите от глобалното затопляне. В Европа, някои водни източници пресъхват поради повишено извличане за напояване, голяма част от което се извършва по неустойчив метод.

Замърсителите също причиняват сериозни проблеми в света на богатите – учените подчертават ролята на ендокринните разрушители, които могат да причинят промяна на пола на рибите и дългосрочни ефекти, които са все още малко познати на хората.

„Няма гражданин на света, който може да бъде безучастен“, казва Янош Богарди, бивш директор на Института по околната среда и сигурността на хората в Университета на ООН.

Генералният секретар на ООН Бан Ки-мун, добавя гласа си към опасенията за сигурността на водоснабдяването: „Ние живеем в един все по-несигурен свят по отношение на водата, където често търсенето изпреварва предлагането и където качеството на водата не отговаря на минималните стандарти. При сегашните тенденции бъдещите нужди от вода няма да бъдат задоволени“, казва той.

Източник: The Guardian

ЧАСТ 1: ПРЕДСТАВЯНЕ НА ВЪПРОСИТЕ, СВЪРЗАНИ С ВОДАТА

Упражнение 1: ПРОУЧВАНЕ НА ВОДИТЕ

Кратко представяне:

Чрез четене и анализ на текстове ще бъдат проучени основните глобални проблеми, свързани с водата. Също така ще се обсъдят причините и последиците, както и взаимозависимостите по отношение на водата, съществуващи в целия свят.

Цели:

- Участниците да разберат по-добре взаимозависимостта между водата и различните сфери на живота;
- Да се изследват проблемите с водата на местно, национално и глобално ниво.

Необходимо време: 90 минути

Големина на групата: 10-25 участници

Възраст: 17+

Необходими материали:

- Копие на статията „В световен мащаб мнозинството от хора се изправят пред недостиг на вода в рамките на две поколения“ (вж предишната страница)
- Флипчарт хартия
- Маркери

Подготовка:

Пригответе копия от статията „В световен мащаб мнозинството от хора се изправят пред недостиг на вода в рамките на две поколения“ за всеки участник.

Указания

Стъпка 1: Раздайте копия от статията „В световен мащаб мнозинството от хора се изправят пред недостиг на вода в рамките на две поколения“ на участниците и ги помолете да прочетат и маркират фактите по следния начин:

Символ	Значение на символа
+	Твърдения, които потвърждават това, което вече знаем
-	Твърдения, които са в противоречие с това, което си мислим, че знаем
!	Нови интересни и важни факти
?	Изявления / факти, които са неясни за нас

Стъпка 2: Разделете хората на малки групи от 4-5 участници. Помолете ги да обсъдят това, което са прочели в статията и се опитайте да отговорите на въпросите по-долу. Напишете ги върху флипчарт хартия.

- Какви са основните проблеми, изтъкнати в статията?
- Как това се отразява на хората във вашата област?
- Как това се отразява на хората във вашата страна?
- Как това се отразява на хората по целия свят?
- Какви са причините за това?
- Еднакви ли са причините за хората по целия свят?
- Какви са решенията за това?
- Какви са решенията за хората по целия свят?

- Когато нещо се случва в една част на света, това отразява ли се на хората в други места?
- Това глобален проблем ли е?

Стъпка 3: Помолете всяка група да представи своите становища пред голямата група.

Обобщение и оценка

Обобщение и оценка може да се прави след всяка стъпка от упражнението. Предложение за обобщение след индивидуалната задача:

- Кои са най-интересните факти, които открихте в статията?
- Какво е ново за вас? Има ли някакви факти, които не знаехте?
- Какво ви изненада най-много в статията?
- Има ли някакви факти или изявления, с които не сте съгласни?

Направете обобщението след груповата дискусия чрез проучване на това, което участниците са научили от упражнението. Въпросите за обобщение след груповата дискусия могат да са следните:

- Има ли въпроси в упражнението, на които ви е трудно да отговорите?
- С кои от въпросите, засегнати в упражнението, сте се сблъскали преди?
- Разбрахте ли нещо ново, за което никога преди не сте се замисляли?
- Кои въпроси около водата, повдигнати по време на упражнението, са най-важни за вас, вашия район, държава, целият свят?

Последващи дейности

Можете да окачите плакатите, изготвени от всяка група, и да ги използвате за по-задълбочени дискусии по конкретни въпроси.

Съвети към фасилитатора и адаптиране

- Може да се намали броят на въпросите за груповата дискусия, в зависимост от времето, което имате, както и от възможностите на участниците
- Можете да адаптирате статията или да я замените с друга, в зависимост от възрастта и уменията на участниците.
- Може да използвате снимки или видеоклипове, изобразяващи проблеми с водата, вместо статията.
- Бъдете готови за даване на изчерпателни обяснения на отговорите на всеки въпрос.

Упражнение 2: МРЕЖА НА ВОДАТА

Кратко описание:

В това упражнение участниците ще осмислят взаимовръзките в кръговрата на водата. Те ще проучат и обсъдят взаимозависимостта на водата с различни други сфери, както и неизбежното отражение на цялата човешка дейност върху водата и последиците от това.

Цели:

- Да се получи по-добро разбиране на водния цикъл;

- Да се повиши информираността за последиците върху водата, причинени от човешка дейност;
- Да се изгради уважение към истинската стойност на живота.

Необходимо време: 45 минути

Големина на групата : 7-25 участници

Възраст: 17+

Необходими материали:

- Топка с въженце или вълнен конец;
- Ножица.

Указания

Стъпка 1: Помолете участниците да застанат в кръг. Обяснете им, че те трябва да направят модел на водната мрежа.

Стъпка 2: Започнете първи. Дръжте топката в ръка и кажете първото твърдение, свързано с кръговрата на водата. Например: *Капката вода пада от небето*. Дръжте края на въженцето на топката и хвърлете топката на някой от другата страна на кръга. Той /тя го хваща! Този участник трябва да продължи това, което се случва с водата в следващия етап на нейния кръговрат. След това той/тя задържа въженцето и хвърля топката на трето лице в кръга. Той /тя трябва да помисли за следващата стъпка в кръговрата на водата. След това хвърля топката към четвърто лице. Продължете да играете, така че топката да минава напред-назад из кръга, докато създадете кръстосана мрежа, която представлява „мрежата на водата“.

Стъпка 3: Вземете ножицата и поискайте участниците да дадат конкретни примери за това какво разрушава тази водна мрежа, например, разливите на петрол в моретата, торене на нивите с опасни химикали и т.н. За всеки пример правете по един разрез на мрежата. Продължете рязането, докато групата изчерпи идеите си за фактори, унищожавачи водната мрежа.

Обобщение и оценка

Започнете с въпроса как се чувстват участниците, като виждат разрушената мрежа, а след това поговорете за проблемите, свързани с водата и какво трябва да се направи, за да се запази водата безопасна и чиста във всички етапи на своя кръговрат:

- *Лесно ли е да се назоват различните етапи от кръговрата на водата? Добри ли са познанията на хората за водата като цяло?*
- *Как се чувствате, виждайки постепенното разрушаване на водната мрежа?*
- *Чия отговорност е защитата на водата?*
- *Балансът на природата е много сложен и не е лесно да се предвиди какви ще бъдат последиците от конкретно действие на световно ниво. Как тогава е възможно да се вземат решения за това как да използваме ресурсите на Земята?*
- *Ние разчитаме на нашата околна среда, за да ни осигури храна за ядене и чист въздух, за да дишаме. Здравословната околна среда е важно условие за живот. Как можем да изпълним първостепенното си задължение да опазваме околната среда, което от своя страна ограничава правата ни да я използваме?*

Последващи действия

Можете да продължите упражнението с гледане на филм или документална поредица, изобразяващи цикъла на водата и човешкото въздействие върху него, напр. Blue Gold: World Water War (2008 г.). Филмът може да бъде последван от по-задълбочени дискусии, насочени към гарантиране на достъпа до чиста вода.

Връзка към филма:

<https://www.youtube.com/watch?v=aQuRMZvVRxE>

Съвети към фасилитатора и адаптация

- Консултирайте се с работния материал „Кръговрат на водата“, като същевременно улеснете процеса на изграждане на мрежата.
- Уверете се, че имате достатъчно тънко въженце за изграждане на мрежата.
- Ако идеите свършат и кръговратът се затвори преди всички участници да са свързани в мрежата, започнете отначало дискусията с първото твърдение. Стимулирайте участниците да бъдат по-креативни.
- Бъдете готови за даване на изчерпателни обяснения на отговорите на всеки възникнал въпрос.

РАБОТНИ МАТЕРИАЛИ

КРЪГОВРАТ НА ВОДАТА

Водата е основен елемент на природата. Тя трябва да се възобновява, пречиства и разпространява отново и отново, така че да може да изпълнява своите функции. Това се осъществява чрез естествения процес на кръговрата на водата. Това е феномен, при който водата преминава през трите си състояния (газово, течно и твърдо) и през четирите сфери (атмосфера, литосфера, хидросфера и биосфера), за да извърши пълен цикъл.

Кръговратът на водата включва 7 стъпки:

1. **Изпаряване.** Това е процес, при който водата на повърхността се превръща в пара. Водата поглъща топлинна енергия от слънцето и се превръща в пара.
2. **Конденз.** Това са водни пари в атмосферата. На голяма надморска височина те се променят в малки частици лед или водни капчици. Тези частици са съединяват и образуват облаци и мъгли в небето.
3. **Сублимация.** Това е процес, при който ледът директно се преобразува във водни изпарения, без да се превръща в течна вода.
4. **Валежи.** Облаците (кондензирани водни пари) се изливат като валежи поради наличие на вятър или температурни промени. При висока надморска височина температурата е ниска, поради което капките губят топлинна енергия и падат под формата на дъжд. Ако температурата е много ниска (под 0 градуса), водните капчици падат като снежинки. Водата се преобразува в ситен дъжд, суграшица или градушка.
5. **Транспирация.** Това е процес, при който водата в растенията от течно състояние се преобразува във водна пара. Корените на растенията абсорбират водата и я тласкат към листата, където тя се използва за фотосинтеза. Излишната вода се отделя от листата чрез устицата (много малки отвори по листата) под формата на водна пара.
6. **Отток.** Това е процес, при който водата тече по повърхността на земята. Когато снегът се стопи, се превръща във воден отток. Водата тече по земната повърхност като измества горния почвен слой и минералите заедно с него. Този отток образува канали, след това реки и завършва с вливане в езерата, моретата и океаните.
7. **Инфилтрация.** Част от водата не се оттича в реките, а се абсорбира от растенията или се изпарява. Премества се дълбоко в почвата. Водата се просмуква надолу и повишава нивото на подземните води. Тя се нарича чиста/сладка вода и е годна за пиене.

Източник: Free Drinking Water

ЧАСТ 2: ЗАДЪЛБОЧЕНО ИЗСЛЕДВАНЕ

Упражнение 1: НА КОГО Е ВОДАТА?

Кратко описание:

Всеки има право на достъп до прясна вода и канализация. Но наистина ли това е така? В тази дейност участниците изпитват неравнопоставеността, свързана с достъпа до питейна вода и санитарни съоръжения по целия свят.

Цели:

- Да се повиши осведомеността за неравенството при достъпа до вода и санитарни съоръжения по целия свят;
- Да се изгради разбиране за възможните лични последици за хората, принадлежащи към различни социални групи;
- Да се насърчи съпричастността с тези,

които имат проблеми, свързани с водата.

Необходимо време: 60 минути

Големина на групата: 10-30 участници

Възраст: 17+

Необходими материали:

- Карти с описание на ролите

Подготовка:

Подгответе Картите с описание на ролите, така че да има за всеки участник.

Указания

Стъпка 1: Раздайте Картите с описание на ролите на случаен принцип, една на всеки участник. Нека да я запазят за себе си и да не я показват на никой друг. Поканете ги да седнат, да прочетат своята ролева карта и да влязат в роля. За да им помогнете, прочетете някои от следните въпроси, като правите пауза след всеки, за да дадете на участниците време да осмислят и изградят представа за себе си и живота:

- *Какво беше детството ви? В какъв тип дом живеехте? Какви уреди имахте?*
- *Какво е вашето ежедневие сега? Как изглежда обичайният ви ден?*
- *Какъв начин на живот имате? Къде живеете? Колко пари печелите всеки месец?*
- *Какво ви вълнува и от какво ви е страх?*

Стъпка 2: Помолете участниците да се подредят в редица (като на стартова линия), без да разговарят. Кажете им, че ще прочетете списък от ситуации или събития. Всеки път, когато те могат да отговорят с „да“ на твърденията, трябва да направят крачка напред. В противен случай, трябва да останат там, където са и да не се движат.

Стъпка 3: Прочете ситуациите една след друга. Правете пауза след всяко твърдение, за да позволите на участниците да направят стъпка напред и да се огледат, за да се запознаят с позициите си един спрямо друг. В края поканете всички да се огледат и да се запознаят със своите крайни позиции. След това им дайте няколко минути, за да излязат от роля преди дискусията.

Обобщение и оценка

Попитайте участниците какво чувстват и мислят за упражнението. Продължете със следните въпроси:

- *Как се чувствахте, когато пристъпвате напред и когато оставахте на място?*
- *Тези, които често пристъпват напред, в кой момент забелязват, че другите не се движат толкова бързо?*

- Усетихте ли, че има моменти, когато вашите основни права по отношение на водата са нарушени?
- Можете ли да познаете ролите си? (Нека участниците да разкрият своите роли по време на тази част от дискусията)
- Лесно /трудно ли ви беше да играете различните роли? Как си представяте човека, чиято роля играхте?
- Упражнението отразява ли реалностите по света? Как?
- Какви неравенства, свързани с водата, забелязахте в това упражнение?
- Какви стъпки могат да се предприемат за справяне с неравенствата по света?

Последващи действия

Можете да продължите упражнението с по-задълбочени дискусии по въпроса как проблемите, свързани с водата, се отразяват на местно, национално и глобално ниво. Какви са причините и последиците от липсата на достъп до свежи водоизточници и възможните действия за справяне с неравенствата по света.

Можете да продължите с упражнението „Пътуване през пустинята“, за да се изследват по-задълбочено проблемите с недостига на вода, причинен от хората. Упражнението се намира на уеб страницата youthoftheworld.org.

РАБОТНИ МАТЕРИАЛИ

КАРТИ С ОПИЕСАНИЕ НА РОЛИТЕ

Вие сте 14-годишната дъщеря на собственик на малко предприятие в Камерун
Вие сте 16-годишно момиче с физически увреждания от Филипините
Вие сте 8-годишно дете, което живее в сиропиталище в Руанда
Вие сте работник във фабрика в България
Вие сте камериер/ка в хотел в Кипър
Вие сте мениджър на местна банка в Кения
Вие сте член на правителството в Индия
Вие сте член на парламента в Шотландия
Вие сте учител в началното училище в малък град в Индонезия
Вие сте пенсиониран работник, живеещ в малко село в Бангладеш
Вие сте съпругата на местен бизнесмен в Афганистан
Вие сте съпругата на местен фермер в Малави
Вие сте безработна самотна майка от Литва
Вие сте 12-годишният син на фермер в отдалечено село в Гана
Вие сте собственик на успешна компания за внос и износ в Австрия

СИТУАЦИИ И СЪБИТИЯ

- Вие живеете в район, в който имате достъп до чисти водоизточници (чисти реки, езера и др.).
- Имате канализация (тоалетна и баня с душ / вана) у дома.
- Имате мивка, миялна машина или пералня в кухнята.
- Можете да използвате душа (или ваната) всеки ден.
- Можете да пиете толкова вода, колкото искате, в дома си.
- Можете да използвате вода за готвене, колкото ви е необходимо.
- Можете да миете чиниите в съдомиялна машина.
- Можете да изперете дрехите си в пералнята.
- Не се страхувате да пиете вода от чешмата.
- Не се страхувате да използвате санитарни съоръжения, достъпни за вас.
- Обикновено прекарвате почивката си в област, където можете да плувате в морето, реката или езерото, без да се страхувате от разболяване.
- Никога не сте имали проблем с наводнения във вашия район.
- Вие никога не сте имали проблем с цунами във вашия район.
- Вие никога не сте имали проблем със суша във вашия район.
- Водните съоръжения във вашия район никога не са разрушавани по време на война или друг военен конфликт.
- Вие плащате справедлива цена за количеството вода, което консумирате.

Упражнение 2: ОДИТ НА ВОДАТА

Кратко описание:

В това упражнение участниците ще изследват личните си навици за консумация на вода и начините за намаляване на употребата ѝ.

Цели:

- Да се сравнят количествата вода за лично потребление;
- Да се изследват личните навици на използване на водата;
- Да се осмисли ценността на водата и начините за намаляване на употребата ѝ.

Необходимо време: 90 минути

Големина на групата: 10-25 участници

Възраст: 12-17, 17+

Необходими материали:

- Работен лист „Одит на водата“.

Подготовка:

Пригответе копия от материалите „Ръководство – консумация на вода“ и „Одит на водата“ за всеки участник.

Указания

Стъпка 1: Обсъдете с групата всички дейности, които изискват вода в ежедневието ни.

Стъпка 2: Раздайте копия от материалите на всеки участник. Помолете всеки да ги разгледа и да посочи всички ежедневни дейности, които се нуждаят от вода. Нека да опишат всички дейности, предвидени в работния лист „Одит на водата“.

Стъпка 3: Нека участниците изчислят ежедневната си консумация на вода чрез попълване на останалата част на „Одит на водата“. Те могат да използват средните количества на потребление на вода, отразени в „Ръководство – консумация на вода“.

Стъпка 4: Организирайте участниците в малки групи от по 3-4 души. Помолете всяка група да сравни своите индивидуални резултати от одита на водата и да обсъди следното:

- *Кои от ежедневните дейности изискват по-голямо количество вода?*
- *Кой от начините за използване на водата отговаря на основните човешки потребности? Кои са по-малко необходимите?*

Обобщение и оценка

Започнете, като попитате участниците как се чувстват след получаването на индивидуалните си резултати от упражнението. Продължете чрез задаване на следните въпроси:

1. *Изненада ли ви нещо в индивидуалните резултати от упражнението?*
2. *Имаше ли големи разлики в консумацията на вода за определена дейност сред членовете на групата? Ако това е така, за кои дейности?*
3. *Какви са причините за разликите в използване на водата сред различни хора?*
4. *Трябва ли да се контролира индивидуалното потребление на вода и защо? Какви са начините да направите това?*

Последващи действия

Можете да продължите с проучване на проблемите в различните страни и територии по отношение на недостига на вода, причините и последиците, както и възможните решения.

Съвети към фасилитатора

- Ако смятате, че участниците не могат да изготвят пълен списък на ежедневните дейности, свързани с използването на вода, можете да подготвите предварително списък с основните ежедневни дейности, свързани с използването ѝ.

РАБОТНИ МАТЕРИАЛИ

РЪКОВОДСТВО - КОНСУМАЦИЯ НА ВОДА

Можете да използвате ръководството, за да изчислите колко литра вода използвате ежедневно. Не забравяйте да включите и количеството вода, което други членове на семейството изразходва, ако то се използва за вас!

Дейност	Колко вода?
Вземане на душ	Вземането на душ ~ 7 литра / минута ~ 12 литра / минута за силен душ
Вземане на вана	~ 80 литра / вана
Пускане на вода в тоалетна	~ 6 литра за нови* тоалетни ~ 8 литра за стари* тоалетни
Измиване	~ 10 литра / измиване
Използване на съдомиялна машина	~ 15 литра при използване на по-новите* миялни машини ~ 25 литра при използване на по-старите* миялни машини
Използване на перална машина	~ 50 литра при използване на по-новите* машини ~ 100 литра при използване на по-старите* машини
Използване на маркуч	~ 8 литра/минута
Пиене на чаша вода	~ 0,25 литра за малка чаша ~ 0,5 литра за голяма чаша
Използване на кофа за вода	~ 5 литра

* "По-нова" обикновено означава по-малко от дванадесет години

Източник: уеб сайт BBCNews

[illegible]

Упражнение 3: ЖИЗНЕН ЦИКЪЛ НА ПЛАСТМАСОВАТА БУТИЛКА

Кратко описание:

В това упражнение участниците ще изследват целия жизнен цикъл на пластмасовата бутилка от вода. Те ще обсъдят проблемите, причинени от пластмасовите отпадъци и ще потърсят решения за промяна на поведението на хората, свързано с потреблението на бутилирана вода.

Цели:

- Да се изследва цикълът на производство на пластмасова бутилка от вода;
- Да се повиши информираността за екологичните проблеми, причинени от пластмасата, която не се рециклира;
- Да се повиши информираността за личните навици при потребление на бутилирана вода;

- Да се стимулира промяна в поведението на хората, свързано с потреблението на бутилирана вода.

Необходимо време: 90-120 минути

Големина на групата: 16-36 участници

Възраст: 12-17, 17+

Необходими материали:

- Селекция от снимки, изобразяващи цикъл на производство на бутилирана вода;
- Кратки надписи, описващи всяка от снимките;
- Флипчарт хартия;
- Маркери.

Указания

Стъпка 1: Разделете участниците по двойки. Дайте на всяка двойка една снимка и надпис, който не съответства на снимката. Нека двойките да погледнат снимките и да решат какво се случва на тях.

Стъпка 2: Нека доброволец от всяка двойка да прочете своя надпис на останалите. Двойката, която счита, че има съвпадение между прочетения надпис и тяхната снимка, може да поиска надписа. Ако няколко двойки имат претенции върху един надпис, цялата група трябва да реши коя снимка кореспондира с него. Участникът с надписа трябва да се присъедини към двойката със снимката.

Стъпка 3: Продължете упражнението чрез обсъждане и съгласуване на последователността на снимките в зависимост от жизнения цикъл на бутилираната вода. Двойките, които считат, че имат първата снимка, трябва да излязат напред и да обяснят защо.

Стъпка 4: Продължете с упражнението, като поканите втората двойка да излезе, и подредете снимките по този начин. Ако повече от една двойка участници счита, че тяхната снимка е следваща по ред, може да въведете „детектив“, който да реши кой надпис съвпада с дадената снимка. Така ще подредите последователно цялата група от снимки.

Стъпка 5: Нека участниците да прекарат известно време в изучаване на своята снимка и надпис и да опишат със свои думи това, което се случва на снимката. Направете същото заедно, като цяла група. Участниците трябва да донесат снимката си и да са готови да отговорят на въпросите за нея.

Обобщение и оценка

Попитайте участниците как се чувстват след упражнението и неговите резултати. Задайте следните въпроси:

1. Дали е лесно/трудно да се вземе решение за значенията на снимките и съчетаването им с надписите? Защо?
2. Дали е лесно/трудно да се вземе решение за последователността на снимките? Защо?

3. *Кои стъпки от жизнения цикъл са разпознали най-лесно? Кои от тях са най-трудни за разпознаване?*
4. *Какви са причините за производство и изхвърляне на пластмасовите бутилки? Какво въздействие има то върху местната, национална и глобална околна среда?*
5. *Как избягването на бутилирана вода е стъпка към по-устойчив начин на живот?*
6. *Какви стъпки могат да се предприемат за по-устойчив начин на живот от всеки: като индивид и като член на обществото?*

Последващи действия

Можете да продължите упражнението, като проучите по-задълбочено жизнения цикъл на пластмасовата бутилка. Това може да стане чрез гледане на филм, обясняващ жизнения цикъл на бутилката (напр., Back2Tap, достъпен на адрес: <http://www.back2tap.com>).

Можете също да насърчите участниците да организират кампания за намаляване, повторно използване и рециклиране на пластмасовите бутилки за вода. Може да се консултирате с раздел „Нъдете активни!“, за да се планира и проведе кампания.

Съвети към фасилитатора

- Ако имате по-малка група от участници, ще трябва да се намали броят на снимките. Уверете се, че избраните снимки изобразяват най-важните стъпки на жизнения цикъл на пластмасовата бутилка.
- Може да се формират групи от трима участници, вместо двойки, ако смятате, че участниците ще се чувстват по-удобно да работят в по-големи групи.
- Уверете се, че снимките, използвани за дейността, са с добро качество.
- Имайте предвид, че бутилката и водата следват отделни пътеки, които се пресичат в завода за бутилиране.
- Бъдете готови за даване на изчерпателни обяснения при отговорите на всеки въпрос.

ФОТО ПАКЕТ „ЖИЗНЕН ЦИКЪЛ НА ПЛАСМАСОВАТА БУТИЛКА“

ФОТО ПАКЕТ "ЖИЗНЕН ЦИКЪЛ НА ПЛАСТАСОВАТА БУТИЛКА" – ВЪРНА ПОДРЕДБА

Жизнен цикъл на пластмасовата бутилка

ЧАСТ 3: ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ

Статистика, политически документи, списания, статии

- Механизъм на ООН за координация между агенциите по отношение на всички сладководни източници и хигиенизирането им (UN-вода): <http://www.unwater.org/>
- Вода за вековете: <http://waterfortheages.org/>

Интернет ресурси/организации

- WaterAid: <http://www.wateraid.org/>
- Water.org: <http://water.org/>
- Blue Planet Network: <http://storiesofwater.org/>

Образователни материали

- Обучение за учители - Вода (Project WET): <http://www.projectwet.org/>
- H2kn0w (младежи) – Активен пакет за упражнение на младежки групи:
<http://learn.christianaid.org.uk/YouthLeaderResources/H2kn0w.aspx>

Примерни действия / кампании

- Световно ръководство: <http://globalhandwashing.org/ghw-day/tools>
- Примери за кампании, свързани с бутилирана вода: <http://www.banthebottle.net/ban-the-bottle-campaign/>
- 100 начина да съхраним водата: <http://wateruseitwisely.com/100-ways-to-consume/>

ЛИТЕРАТУРА

1. Back2Tap.com. (n.d.). *Диаграма „Жизнен цикъл на пластмасовата бутилка“* [онлайн], посетено последно на 18.02.2014:
<http://www.back2tap.com/resources/teaching-resources/>
2. Back2Tap.com. (n.d.). *Измери своето IQ за бутилирана вода.* [онлайн], посетено последно на 18.02.2014:
<http://www.back2tap.com/resources/teaching-resources/>
3. Brander, P., Oliveira, B., Gomes, R., Ondráčková, J., Keen, E., Surian, A., et al. (2002). *Компас - ръководство за обучение по правата на човека с млади хора.* Съвет на Европа.
4. National Geographic. (2014 г.) *101 Въпроса за прясната вода* [онлайн], посетено последно на 18.02.2014:
<http://environment.nationalgeographic.com/environment/freshwater/freshwater-101-quiz/>
6. Харви, Ф. (2013) *В световен мащаб мнозинството от хора се изправят пред недостиг на вода в рамките на две поколения* [онлайн], посетено последно на 18.02.2014:
<http://www.theguardian.com/environment/2013/may/24/global-majority-water-shortages-two-generations>
7. Програма за Образование и развитие Oxfam. (2006). *Спорни въпроси* [онлайн], посетено последно на 18.02.2014:
http://www.oxfam.org.uk/~media/Files/Education/Teacher%20Support/Free%20Guides/teaching_controversial_issues.ashx
8. Oxfam GB. (2007). *Пътят на дрехите. Урок 7: Съчетаване на надписи със снимки.* [онлайн], посетено последно на 18.02.2014:
http://www.oxfam.org.uk/~media/Files/Education/Resources/The%20clothes%20line/lesson7_matching_captions_to_photos.ashx
9. Oxfam GB. (2007). *Пътят на дрехите. Урок 8: Последователно поставяне на снимки* [онлайн], посетено последно на 18.02.2014:
http://www.oxfam.org.uk/~media/Files/Education/Resources/The%20clothes%20line/lesson8_putting_photos_in_sequence.ashx
10. Oxfam GB. (2014 г.) *Седмица за обучение по водни ресурси.* [онлайн], посетено последно на 18.02.2014:
http://www.oxfam.org.uk/~media/Files/Education/Resources/Water%20Week/Water%20Week%20Introductory%20Activities/Teachers_guide_introductory_resources_2014.ashx
11. Project Foundation WET 10 (2010) *Здравословна вода, здравословни навици* [онлайн], посетено последно на 18.02.2014:
http://www.projectwet.org/sites/default/files/content/documents/WASH/HWHHHP_Guide_V2_EN.pdf
12. АРЕС водите (2013 г.) *Водният цикъл: Наръчник за студенти* [онлайн], посетено последно на 18.02.2014:
<http://www.freedrinkingwater.com/resource-water-cycle-student-guide.htm>
13. UN-Water. (2014 г.) ООН: *Статистика за водите* [онлайн], посетено на 18.02.2014:
<http://www.unwater.org/statistics/>

Глава 2 ..

Тютюн

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕЖДАНЕ В ТЕМАТА	38
ЧАСТ 1: ПРЕДСТАВЯНЕ НА ВЪПРОСИТЕ, СВЪРЗАНИ С ТЮТЮНА	36
УПРАЖНЕНИЕ 1: ВЕРИЖЕН РАЗГОВОР	36
УПРАЖНЕНИЕ 2: ТЮТЮНЕВИ АСОЦИАЦИИ	42
ЧАСТ 2: ЗАДЪЛБОЧЕНО ИЗСЛЕДВАНЕ	47
УПРАЖНЕНИЕ 1: ТЮТЮНЕВИ ДЕЦА	47
УПРАЖНЕНИЕ 2: ПРОУЧВАНЕ, ПЛАНИРАНЕ, ДЕЙСТВИЕ	50
УПРАЖНЕНИЕ 3: ДЕБАТИРАНЕ НА АЛТЕРНАТИВИ	53
ЧАСТ 3: ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ	5 6

ВЪВЕЖДАНЕ В ТЕМАТА

Наистина ли има нужда да се обяснява какво представлява пушенето? Пушенето на тютюн е много често срещана дейност в различните култури и континенти. Много млади хора са целева група на информационните кампании, които обясняват последиците за здравето от тютюнопушенето. Всеки млад човек е бил целева група и на кампанията, която насърчава тютюнопушенето, дори и ако той самият не го знае. Но нека да заявим много ясно – *здравето не е единственият проблем, свързан с тютюна.*

В повечето от европейските страни основният дебат за тютюна е във връзка с ограниченията за пушене на обществени места и увеличаване на акцизите. Но има много повече за дебатиране относно тютюна. Всеки път, когато някой запали цигара, може да помисли за всички процеси, които се случват преди това: На първо място, защо хората започват да пушат? Било ли е тяхно решение? Наистина ли? Вдишвали ли са цигарен дим, докато са израсвали? Как? От кого? Как са стигнали до цигарите?

Отглеждането, преработката, транспортирането, рекламата и продажбата на тютюн е бизнес, който носи милиарди и милиарди долари, евро или всяка друга валута, която можете да се сетите. Тези процеси може да изглеждат доста локализирани, но са с глобален мащаб. Включени са редица заинтересовани страни - от работниците на полето, през огромните транснационални корпорации до пасивните пушачи.

Тютюн и околна среда

В много от държавите, отглеждащи тютюн, има доказателства, които сочат наличието на екологични щети от тютюневото земеделие. Това се отнася главно до обезлесяването, необходимо за увеличаването на земеделската земя за отглеждане на тютюн и обработката на тютюневите растения. В много страни дървесината се използва за изсушаването на тютюневи листа и изграждането на хамбари. Само в Южна Африка около 140 000 хектара гори изчезват ежегодно заради обработването на тютюн, което е приблизително 12% от обезлесяването в региона. Освен това производството на тютюн и употребата му са свързани с генериране на много отпадъци, като част от тях са токсични. А токсичен коктейл от селскостопански пестициди и хербициди, използвани в тютюневите ферми, се стича в потоци, реки и езера. Интензивното естество на тютюневото земеделие води до обедняване на почвата откъм естествено срещаните в нея минерали. Производството на цигари също води до отделяне на огромно количество отпадъци, като основната част от тях са фасовите, които не са био-разградими.

Тютюн и правата на работниците

Отглеждането на тютюн не е толкова лесно, колкото пушенето или дори отказването на цигарите. Отглеждането на тютюн е много трудоемко и изисква 33 милиона работници в световен мащаб и то за най-ранните етапи на преработката му, както и 100 милиона работници във всички етапи на производството. Освен че е изтощителна работа, отглеждането на тютюн създава здравословни проблеми за работниците – много са засегнати от специфична болест, която се причинява от прекомерното излагане на силно токсичния никотин в тютюневите листа, който се абсорбира в телата им. Болните страдат от обща слабост или задух, главоболие, повръщане, виене на свят, спазми, повишено кръвно налягане или са с ускорен сърдечен ритъм. Подобно на много други сфери, предприятията изнасят производството си в „развиващите се страни“, където трудовото законодателство не осигурява достатъчна защита за работниците - нито по отношение на безопасни условия на труд, нито от гледна точка на справедливо заплащане и икономическа сигурност. Като правило, голям процент от печалбите от производството на тютюн отива в големи тютюневи компании, а не при местните фермери тютюнопроизводители.

Тютюн и деца

Производството на тютюн е индустрия, която е свързана с детски труд. Невъзможно е да се знае точният брой на децата, работещи в тютюневата индустрия в много страни по целия свят. Децата са принудени, от икономическа необходимост, да работят със семействата си в областта на тютюнопроизводството, рискувайки здравето, безопасността и бъдещето си. Те са подложени на опасен ръчен труд, физическо натоварване, опасна среда и дълги часове труд. Децата са изпратени да работят на тютюневите плантации със семействата си, което означава, че не могат да ходят на училище. Бедността и липсата на образование задържат децата на работа в тютюневите полета. В този цикъл на бедността децата са експлоатирани и им е отказано образование. Но има и още нещо. Децата са също и потребители на тютюна, тъй като изследванията показват, че възрастта на пушачите спада на глобално равнище. Децата по света страдат и като пасивни пушачи и то в рамките на собствените си семейства.

Устойчивост

Когато ресурси се влагат за производството на тютюневи изделия, те не могат да се използват за производството на храни. Земята, използвана за отглеждане на тютюн, може да се използва за отглеждане на растения с по-висока добавена стойност, например... храна. Отделно от това, голямо количество дърва за огрев, които биха могли да се използват за гориво и отопление, се използват за обработка на тютюн. Много държави дават субсидии за производство на тютюн. Големите тютюневи компании насърчават световното тютюнопроизводство. Това, заедно с държавните субсидии, е довело до пренасищане на пазара с тютюн. Този излишък довежда до по-ниски цени, които са унищожителни за дребномащабните тютюневи фермери. И да, това прави цигарите по-евтини и по-достъпни за населението.

Износ на тютюнопушенето

Процентът на пушачите пада в тези страни, които наричаме „развити“, но продължава да се увеличава в световен мащаб. Това може да бъде причинено от само едно нещо – мултинационалните тютюневи компании компенсират спада на тютюнопушенето в някои части на света с експанзия в „развиващите се страни“. Лобиране, лошо законодателство, законодателна намеса, реклама, ниски цени – това са някои от методите, които корпорациите използват, за да насърчават пушенето в глобален мащаб. И като че ли успяват.

ЧАСТ 1: ПРЕДСТАВЯНЕ НА ВЪПРОСИТЕ, СВЪРЗАНИ С ТЮТЮНА

Упражнение 1: ВЕРИЖЕН РАЗГОВОР

Кратко представяне

Това е леко упражнение, което позволява на участниците да се опознаят, като говорят помежду си на различни теми, включително и на тема тютюн.

Забележка: Да не се бърка с верижно пушене, въпреки че се използва същата логика!

Цели:

- Да се даде възможност на участниците да се опознаят помежду си и да се създаде благоприятна среда за работа;
- Да се изследват връзките между тютюна и други теми и области на живота.

Необходимо време: 45 минути

Стая / Пространствени изисквания:

Всяко пространство, което ще даде възможност на участниците да се движат, да говорят в малки групи и да седнат в стаята

Големина на групата: 12 участници

Възраст: 12+

Необходими материали:

- Списък на темите.

Подготовка:

- Копиране на списъка с теми.

Указания

Стъпка 1: Помолете участниците да се разделят в групи от по четирима. Нека знаят, че това упражнение ще им позволи да научат повече един за друг, като говорят и споделят. Ако хората в групата не се познават помежду си, въведете правилото, че всеки трябва да казва името си в малката група всеки път, когато идва нов човек.

Стъпка 2: Нека групите обсъдят първата тема от списъка. След две минути един човек от всяка група трябва да я напусне и да се присъедини към нова група и обсъждането да продължи.

Стъпка 3: След две минути групата трябва да обсъди следващата тема от списъка. На всеки две минути трябва групите или да сменят един участник, или да започнат обсъждането на нова тема от списъка. Упражнението приключва, когато се обсъдят всички теми.

Обобщение и оценка

Започнете с въпросите:

1. Хареса ли ви дейността и как се чувствате?
2. Разбрахте ли интересни неща един за друг?
3. Коя беше най-интересната история/идея/факт, които споделихте?
4. Намерихте ли някаква връзка между въпросите? Каква?
5. Всички въпроси могат да бъдат свързани с тютюна. Можете ли да разберете как?

Припомнете някои от темите и попитайте участниците как ги свързват с тютюна. Помогнете им, ако е необходимо, като използвате втората колона от списъка с теми.

Последващи действия

Въз основа на интерес от страна на участниците по определена тема, свързана с тютюна, можете да продължите с упражнение като „Тютюневи деца“.

Съвети към фасилитатора

Ако групата не е достатъчно голяма, за да я разделите на групи от по четирима, можете да организирате дейността по двойки, като се използва методът на „бързото запознанство“ (speed-dating).

РАБОТНИ МАТЕРИАЛИ

Списък с теми

Тема	Възможни връзки с тютюна
Обсъждане на вашето детство, място на раждане и семейство.	Детският труд в производството на тютюневи изделия.
Обсъдете кой е любимият ви филм и защо.	Филмите са инструмент за насърчаване на тютюнопушенето, който се използва изключително интензивно в миналото и все още днес.
Обсъдете как да вземете под внимание опазването на околната среда в ежедневието си живот.	Обезлесяването за нуждите на отглеждането на тютюн и обработката му; Пестицидите, използвани за производство на тютюневи изделия; Замърсяването от преработката, транспортирането и използване на неразградими филтри за цигарите.
Обсъдете ако имате "лош навик" и как се е появил.	Очевидно.
Обсъдете ако роднина или приятел е пушач и защо според вас.	Очевидно.
Обсъдете какво бихте отглеждали, ако имате градина / какво отглеждате във вашата градина, ако действително имате такава и защо.	Тютюнът е най-отглежданото растение, което не се използва за храна. В световен мащаб се отглежда повече тютюн от гъби, череши, кайсии.
Обсъдете кой е вашият модел за подражание (когато сте били малки или сега) и защо.	Много „знаменитости“ участват в пряка или непряка реклама на тютюнопушенето.
Обсъдете каква е мечтаната работа и защо.	Права на тютюневите работници по целия свят.

Упражнение 2: ТЮТЮНЕВИ АСОЦИАЦИИ

Кратко представяне

Това е вариация на известната социална игра „Асоциации“, в която един човек трябва да обясни с жестове нещо, а останалите трябва да отгатнат каква е думата или фразата, която се обяснява. Предложените думи в тази игра се отнасят до свързани с тютюнопушенето теми.

Цели:

- Да даде знания за непопулярни факти, свързани с производството и потреблението на тютюневи изделия;
- Да се разведри групата и да се създаде приятелска атмосфера.

Необходимо време: 40 минути

Стая / Пространство:

Няма изисквания. Това упражнение може да бъде направено в неформална среда, която

позволява на хората да седят в кръг.

Големина на групата: 3+

Възраст: 12+

Необходими материали:

- Карти с думи;
- Копие от фактологичната справка;
- В някои варианти на играта - постер (или бяла дъска) и маркери.

Подготовка:

- Копирайте и нарежете картите с предложените думи/фрази. Те са разделени в категории и е важно да ги запазите разпределени по категории, след като ги нарежете. Отпечатайте фактологичната справка за предоставяне на информация след всеки отговор.

Указания

Стъпка 1: Обяснете на групата, че това ще бъде забавна дейност и тя е свързана с тютюна.

Стъпка 2: Играта се играе лесно - един участник получава карта с дума или фраза и той / тя трябва да обясни на другите, които се опитват да отгатнат каква е думата или фразата. Когато групата даде верния отговор, друг участник получава карта и трябва да се обясни. Участниците се редуват, така че всеки получава шанс да обяснява. Кажете им, че има три начина да се играе играта и ги помолете да се споразумеят кой от тях предпочитат да използват:

- *Вариант 1: Човекът, който обяснява, може да използва само езика на тялото.*
- *Вариант 2: Човекът, който обяснява, може да говори, но не е позволено да се използва самата дума или дума със същия корен.*
- *Вариант 3: Човекът, който обяснява, може да рисува само на плаката / бялата дъска, но не може да говори или пише думи.*

Стъпка 3: Изберете категория и започнете играта. Нека групата знае каква е категорията. Не е необходимо да фасилитирате по време на самата игра – нека групата се справя сама. Ако забележите в тях някакво съмнение или интерес, трябва да предоставите информация за думите / фразите от фактологичната справка. Когато картите свършват или групата започне да губи интерес, помолете я да седне в кръг за дискусия.

Обобщение и оценка

Започнете с въпросите:

1. Хареса ли ви дейността и как се чувствате?
2. Научихте ли нещо ново? Какво?
3. Какви стратегии използвахте, за да обясните държавите? Географски или културни? Защо?
4. Коя част от информацията ви изненада най-много?

Ако групата има въпроси, съмнения или колебания за конкретна дума/фраза, можете да я преразгледате и проучите по-задълбочено тук.

Продължете с въпросите:

5. *Знаете ли достатъчно за тютюна?*
6. *Желаете ли да изследвате някои аспекти на информацията и коя точно?*
7. *Мислите ли, че тютюнопушенето е единственият продукт от ежедневието ни, за който не знаем достатъчно? Какъв друг пример бихте могли да дадете?*

Последващи действия

Въз основа на интерес от страна на участниците по определена тема, свързана с тютюна, можете да продължите с някои от упражненията като „Картографиране на тютюна“, „Тютюневи деца“ или „Разследващи репортери“.

Съвети към фасилитатора

Ако групата е голяма (над 10), може да я разделите на по-малки групи, които да се състезават помежду си в отгатването. В този случай играта може да е под формата на конкурс и резултатите могат да бъдат записвани.

Ако групата е още по-голяма (над 20), може да се раздели в по-малки групи и да се играе паралелно, за да се дадат по-добри шансове на хората да участват.

РАБОТНИ МАТЕРИАЛИ

Карти за игра

Категория: Топ 10 страни, производители на тютюн		Категория: Знаменитости, заснети, докато пушат	Категория: култури, отглеждани по-малко от тютюна в световен мащаб
Китай		Робърт Патинсън (актьор: „Здрач“)	Гъби
Индия		Бритни Спийрс (певица)	Чай
Бразилия		Аштън Кътчър (актьор: „Прецакване“, „Два-ма мъже и половина“)	Ягоди
САЩ		Даниел Радклиф (актоър: „Хари Потър“)	Какаови зърна
Турция		Кейт Мос (модел)	Лук
Зимбабве		Кейт Уинслет (актриса: „Титаник“)	Кайсии
Индонезия		Сара Джесика Паркър (актриса: „Сексът и градът“)	Орехи
Италия		Снууп Дог (рапър)	Череша
Гърция		Парис Хилтон (риалити звезда)	Артишок
Малави		Лейди Гага (певица)	Канела
Категория: Топ 5 страни, износители на цигари	Категория: Известни хора, които са починали от свързани с пушенето болести	Категория: анимационни герои пушачи	Категория: Симптоми на „зелена тютюнева болест“
Германия	Уинстън Чърчил	Семейство Флинстоун	Силно главоболие
Холандия	Уолт Дисни	Том и Джери	Повръщане
Полша	Ф.Скот Фитцджералд	Пиноккио	Замайване
САЩ	Зигмунд Фройд	Попай	Увеличен пулс
Индонезия	Джордж Харисън (Бийтълс)	Бъгс Бъни	Повишено кръвно налягане

Фактологична справка

Категория: Топ 10 страни, производителки на тютюн

Тютюнът се отглежда в над 125 страни, на над 4 милиона хектара земя, една трета от която е само в Китай. От 1960-те години по-голямата част от производството е преместено от Северна и Южна Америка в Африка и Азия: земята, посветена на отглеждането на тютюн, се е свила наполовина в САЩ, Канада и Мексико, но почти се е удвоила в Китай, Малави и Обединена република Танзания.

Топ 10 страни производителки на тютюн	Хиляди метрични тона
Китай	2 661
Индия	701
Бразилия	568
САЩ	450
Турция	260
Зимбабве	175
Индонезия	147
Италия	132
Гърция	130
Малави	120

Източник: Атлас на тютюна на Световната здравна организация на ООН, 2002

Категория: Култури, отглеждани по-малко от тютюна в световен мащаб

Основни	Метрични тона
Тютюн	7,113,965
Гъби	5,987,144
Чай	4,518,060
Ягоди	4,366,662
Какови зърна	4,230,790
Лук	3,588,038
Кайсии	3,442,045
Орехи	2,545,388
Череша	2,102,651
Артишок	1,440,903
Канела	154,999

Източник: Организация по прехрана и земеделие на Организацията на обединените нации, 2010

Категория: Топ 5 на страните, износителки на цигари

Има над 500 цигарени фабрики, разпръснати по целия свят. Тези фабрики произвеждат общо близо 6000 милиарда цигари годишно, приблизително 13% повече, отколкото преди десет години. Имайте предвид, че най-големите страни износителки не са непременно страни на върха по отношение на производството на цигари. Водещите страни в производството са Китай (41%), следвана от Русия (7%), САЩ (6%), Германия (4 %), и Индонезия (3%)

Държава	Цигарите изнесени през 2011 г., в милиарди
Германия	181 11
Холандия	115 35
Полша	89 49
САЩ	60 45
Индонезия	57 40

Източник: www.tobaccoatlas.org, подкрепен от Американското онкологично дружество и Фондация World Lung

Категория: Известни хора, които са починали от болести, свързани с тютюнопушенето

- Уинстън Чърчил. Заклет пушач на пури, Чърчил почти умира на няколко пъти по време на Втората световна война. Умира от инсулт през 1965 година.
- Уолт Дисни. Ръководител на едноименна корпорация за забавление, починал от рак на белите дробове през 1966 година.
- Ф.Скот Фитцджералд, писател, известен с произведението си „Великият Гетсби“. Умира от сърдечен удар през 1940 година.
- Зигмунд Фройд, основател на психоаналитичната школа в психологията. Умира от рак на челюстта през 1939 година.
- Джордж Харисън, най-младият член на „Бийтълс“. Починал от разсейки от рак на мозъка в белите дробове през 2001 година.

Категория: пушачи анимационни герои

- Семейство Флинстоун са включени в търговска реклама на компанията Winston. Вижте рекламата тук: <http://www.youtube.com/watch?v=FqdTBDkUEEQ>
- Том и Джери пушат в два от класическите анимационни епизоди – Texas Tom и Tennis Chumps.
- Пинокио пуши в един от най-популярните анимационни продукции на Уолт Дисни. Виж тук: <http://www.youtube.com/watch?v=LvGZZ53Re-o>.
- Попай - няма нужда да се обяснява. Можете ли да си представите представителят на „здравословния начин на живот“ Попай без лулата му?
- Бъгс Бъни пуши цигара в каубойски одежди в епизода Hare Trigger от 1945. Виж тук: <http://www.youtube.com/watch?v=THWCH2Nwsss>

Категория: Симптомите на болестта „Зелена тютюнева болест“

Зелената тютюнева болест е причинена от прекомерно излагане на силно токсичния никотин в тютюневите листа, който се абсорбира в органите на работниците, които работят с тютюна.

ЧАСТ 2: ЗАДЪЛБОЧЕНО ИЗСЛЕДВАНЕ

Упражнение 1: ТЮТЮНЕВИ ДЕЦА

Кратко представяне

Тази дейност представя случай на експлоатация на деца в тютюневите полета. Дейността е организирана като вариация на форум театър, която позволява на публиката да участва и да предлага решения на проблема.

Цели:

- Да се покаже наличието на детски труд и факторите около него;
- Да се изследват връзките между детския труд и нашата отговорност като потребители;
- Да се обмислят възможни решения за борба с детския труд.

Необходимо време: 2 часа

Стая / Пространствени изисквания:

Всяко пространство, което може да бъде разделено на „сцена“ и „публика“. Участниците трябва да могат да седят в кръг за обсъждането.

Големина на групата: 10+ участници

Възраст: 15+

Необходими материали:

- Копия на роли и описание на сцени;

- Предмети, които се идентифицират с всяка от ролите (вижте предложенията в списъка на роли).

Подготовка:

Подготовката е от основно значение за упражнението. Трябва да се събере екип от доброволци, които биха искали да бъдат първоначалните участници в пиесата. Трябва да имате предварителна среща с тях, да обясните цялата процедура, да се разпределят ролите и да се репетира зад кулисите. Решете заедно какви ще са конкретните реплики. Вие трябва да подготвите доброволците и да им обясните, че ще трябва да импровизират реакциите на героите си при всяка нова ситуация, така както си представят, че ще се случи в действителност. Добре е да има един или двама участници без конкретна роля, които могат да се включат, ако ситуацията, предложена от „публиката“, изисква появата на нов герой, който не присъства в първоначалната сценка.

Подгответе знаци с етикетите „Сцена 1: Училище Малави“, „Сцена 2: На тютюневото поле“, „Сцена 3: Тютюнева компания“, „Сцена 4: Във вашия местен магазин“.

Подредете стаята в стил театър – с място за „сцена“ и столове за публиката.

Указания

Стъпка 1: Направете кратко обяснение на понятието Форум театър:

Форум театърът е метод, разработен от бразилския активист Аугусто Боал, като част от концепцията му „театър на потиснатите“. Както самият той казва, форум театърът представлява сцена или пиеса, която показва ситуация на насилие, срещу която главният герой не знае как да се бори и се проваля. Хората в публиката са поканени да заменят героя и разиграват на сцената всички възможни решения, идеи, стратегии. Всеки от публиката има право да се намеси и да разиграе своите идеи.

Стъпка 2: Поканете участниците доброволци да изиграят цялата пиеса сцена по сцена. Нека участниците да знаят, че пиесата ще се повтори и може да бъде спряна по всяко време, когато участник от „публиката“ има предложение за намеса. Този участник не трябва да обяснява какво следва да се промени, а трябва да замени някой от първоначалните герои (с изключение на насилника - шеф на тютюневата компания) и да разиграе своето предложение за промяна. Когато някой от публиката има идея, той/тя трябва да посочи кой от героите ще замени и в коя сцена. Той/тя трябва да вземе предмета, с който се идентифицира съответният герой. Сцените

се играят толкова пъти, колкото идеи идват от публиката.

Стъпка 3: След като всички идеи се разиграят, стаята трябва да бъде пренаредена за дискусия.

Обобщение и оценка

Започнете с въпросите:

1. Как се чувствате?
2. Хареса ли ви упражнението и защо?
3. Как ви повлия първоначалната сцена и защо?
4. Шефът единственият насилник ли е?
5. Какви стратегии бяха предложени за промяна?
6. Коя е най-добрата? Една интервенция достатъчна ли е, за да се реши въпросът?
7. Реалистична ли е историята? А предложените решения?
8. Какво ни разказва историята за отношенията между хора от различните части на света?
9. Дали това се отнася само за тютюна? Какъв друг пример можете да дадете?

Последващи действия

Можете да продължите да работите с групата с упражненията: „Дебатиране на алтернативи“ или „Проучване, планиране, действие“, поставяйки темата за детския труд като основна.

Насърчете участниците да направят изследване за положението на децата, които участват в производството на тютюн по целия свят и/или други индустрии, както и на кампании, свързани с тази проблематика.

Съвети към фасилитатора

Първоначалните участници в пиесата трябва да са участници / целева група, а не колеги или фасилитатори. Имайте предвид, че тази дейност е част и от техния процес на учене. Преди да отидат на сцената ги запознайте с проблема за детския труд на тютюневите полета или ги помолете да го проучат сами.

Уверете се, че обяснявате много ясно на публиката, че всяко ново действие трябва да предложи нещо ново и че целта е да се реши проблема. Често се случва хора от публиката да играят, без да предлагат промяна в поведението или дори като го влошават положението, вместо да търсят разрешение на проблема.

РАБОТНИ МАТЕРИАЛИ

Роли

Герой	Предложение за идентификационен предмет
Азибо	Раница, шарена гривна
Учителят	Очила, книга
Майката на Азибо	Читение – пъстроцветен плат, който често се носи увит на главата от жените в Малави
Шефът на тютюневата компания	Няма нужда от предмет, тъй като не може да се замени от публиката
Работникът в тютюневата компания	Вратовръзка, папка с документи.
Собственикът на местния магазин	Престилка
Клиент	Портмоне, чанта, слънчеви очила

Описание на сцените

Сцена 1: Училището в Малави

Азибо казва на учителя си, че няма да бъде в състояние да ходи на училище в продължение на следващите няколко месеца, тъй като семейството му заминава за тютюневите полета. Учителят е разочарован и споделя, че Азибо е постигнал голям напредък, както и че образованието е много важно за него. Училището и учителят ще липсват на Азибо, но той не може да направи нищо по въпроса, тъй като семейството му е в сериозен дълг.

Сцена 2: На тютюневото поле

Азибо и майка му събират тютюневи листа. Азибо не се чувства добре; той повръща и лежи на земята. Майка му вече знае симптомите на болестта. Тя се притеснява, но моли Азибо да се изправи преди надзирателят да го види, защото той може да изхвърли семейството и да ги замени с друго, „по-здро“ семейство.

Сцена 3: Тютюневата компания

Шефът и работникът обсъждат маркетингови стратегии. Работникът казва, че той/тя е загрижен/а за множеството журналистически въпроси относно условията на работа на тютюневите полета, фабриките и детския труд. Шефът е раздразнен. Той / тя иска от работника да „замаже положението“ и да намери статистически данни, които може да изчистят името на фирмата, ако се стигне до това. Ако не съществуват такива статистически данни, той трябва да ги „създаде“.

Сцена 4: Във вашия местен магазин

Клиентът влиза и иска пакет цигари. Продавачът пита дали клиентът е прочел вестника с доклад за детския труд в производството на тютюневи изделия в Малави. Клиентът казва, че това е нормално за такива „нецивилизовани“ страни, взима опаковката цигари и си тръгва.

Упражнение 2: ПРОУЧВАНЕ, ПЛАНИРАНЕ, ДЕЙСТВИЕ

Кратко представяне

Тази дейност е симулация на планиране на кампания, която дава възможност на участниците не само да изследват проблемите на околната среда, свързани с производството и консумацията на тютюневи изделия, но и да бъдат иновативни и креативни.

Цели:

- Да се подкрепи развиването на умения за проучване;
- Да се изследва въпросът за обезлесяването и други влияния на производството и потреблението на тютюн върху околната среда;
- Да се проследи връзката между производството на тютюн и глобалния проблем за околната среда;
- Да се изградят умения за сътрудничество, диалог и вземане на решения;
- Да се насърчат креативността и предприемането на действия.

Необходимо време: 3 часа (упражнението може да се раздели в повече от един ден)

Необходимо пространство:

Всяко пространство, което може да позволи на участниците да работят в групи. Участниците трябва да имат достъп до компютри или други устройства с Интернет.

Големина на групата: 10+ участници

Възраст: 15+

Необходими материали:

- Флипчарт хартия, маркери, бои;
- Боя за тяло;
- Камери или смарт телефони;
- Компютри или други устройства с достъп до Интернет.

Подготовка:

За да бъдем по-добре подготвени за дейността, се препоръчва фасилитаторът да направи свое предварително проучване за въздействието на производството и потреблението на тютюн върху околната среда.

Указания

ЧАСТ 1: Проучване

Стъпка 1: Обсъдете с участниците как световното производство на тютюн оказва влияние върху планетата според тях.

Стъпка 2: Обяснете на участниците, че ще участват в симулативна кампания с цел да информират своите връстници за това как световното производство и потребление на тютюн оказват влияние върху планетата.

Стъпка 3: Разделете групата на екипи и ги помолете да намерят възможно най-много информация по този въпрос и по-специално информацията, която им се стори интересна. Дайте им най-малко 45 минути.

Стъпка 4: Съберете се и помолете всяка група да докладва. Задайте допълнителни въпроси (вижте примерните въпроси по-долу).

ЧАСТ 2: Послание

Стъпка 1: Отново в групи, участниците трябва да измислят своето послание и да изберат информацията, която ще използват по-нататък в кампанията. Дайте им най-малко 20 минути за това.

Стъпка 2: Съберете се и помолете всяка група да докладва.

Стъпка 3: В голямата група дайте време дайте време на участниците да изберат и да се съгласят върху само едно послание на кампанията, както и да обсъдят информацията, която ще

използват за своята кампания. Оставете ги сами да фасилитират този процес. Намесвайте се само ако е необходимо. След като са готови, обсъдете (вижте примерните въпроси по-долу).

ЧАСТ 3: Кампания

Стъпка 1: Помолете участниците действително да изготвят съдържание за кампанията си в малките групи, въз основа на посланието и информацията. Всяка група трябва да работи по различен кампанийен метод. Ето три примера:

- Нарисувайте плакат, насочен към младите хора, за да ги информирате за това как световното производство и потребление на тютюн влияе върху планетата;
- Създайте бодиарт (body art), насочено към младите хора, за да ги информира за това как световното производство и потребление на тютюн влияе върху планетата;
- Създайте снимка, подходяща за корица (cover photo) във Facebook, насочена към младите хора, за да ги информира за това как световното производство и потребление на тютюн влияе върху планетата.

Дайте им най-малко 40 минути. Съберете се и покажете резултатите. Обсъдете.

Обобщение и оценка

Обобщение след ФАЗА 1:

1. Как се чувствате?
2. Научихте ли нови неща?
3. Кое е нещото, което ви впечатли най-много?
4. Как направихте проучването?
5. Различните групи намериха ли различна информация? Защо се получава така?
6. Намерихте ли противоречива информация? Как избрахте на коя точно да повярвате?
7. Защо мислите, че има противоречива информация?
8. Какви правила трябва да следваме, когато събираме информация?

Обобщение след ФАЗА 2:

1. Как се чувствате?
2. Доволни ли сте от резултата и защо?
3. Беше ли трудно да излезете с обща визия за кампанията?
4. Как протече този процес? Имаше ли лидер? Бяха ли включени всички?
5. Как се работи с малка група в сравнение с процеса в голямата група?
6. Какъв опит в областта на сътрудничеството придобихте по време на процеса?

Обобщение след ФАЗА 3:

1. Как се чувствате?
2. Доволни ли сте от резултата и защо?
3. Как се чувствахте през трите фази на процеса?
4. Какво научихте?
5. Мислили ли сте за този аспект на тютюна? Ако не, защо?
6. Дали това се отнася само за тютюна? Какъв друг пример можете да дадете?
7. Това локален или глобален проблем е според вас?
8. Каква е нашата отговорност в решаването му?
9. Подходящи ли са материалите за истинска кампания? Искате ли сте да я направите?

Последващи действия

Ако посланията и материалите имат потенциал и ако участниците са заинтересовани да направят реална кампания, направете истинска кампания!

Съвети към фасилитатора

Ако групата има редовни срещи, упражнението може да бъде разделено в повече от един ден – в две или три различни сесии в продължение на една седмица. Уверете се, че всеки взима участие във всички фази.

В третата част от упражнението може да предложите други методи за кампания на участниците – например създаване на брошура, кратко видео, малък флаш моб и т. н.

Упражнение 5: ДЕБАТИРАНЕ НА АЛТЕРНАТИВИ

Кратко представяне

Тази дейност изследва противоречивия въпрос за намаляване на производството на тютюн и какво се случва с хората, които се издържат от него. Обсъждат се два текста, базирани на реални житейски ситуации.

Цели:

- Да се изследва производството на тютюн и връзката му с продоволствената сигурност и бедността;
- Да се помисли върху идеи и алтернативи на съществуващите проблеми, свързани с производството на тютюн;
- Да се изградят умения за справяне с противоречиви въпроси и да се упражни прилагането на мултиперспективен подход.

Необходимо време: 1 час и 30 минути

Стая / Изисквания за пространството:

Пространство, което позволява работа в групи и седане в кръг за дискусия.

Големина на групата: 6+ участници

Възраст: 15+

Необходими материали:

- Печатни материали (приложени);
- Флипчарт хартия и маркери;
- Моливи и химикалки.

Подготовка:

Отпечатайте приложените материали.

Указания

Стъпка 1: Разделете групата на малки групи и дайте на всяка група материал 1.

Стъпка 2: Помолете ги да прочетат в групи и да обсъдят въпросите в материала, а след това да ги представят в голямата група.

Стъпка 3: След това раздайте материал 2, който разказва историята за тютюневите фермери, които се препитават от производството на тютюн.

Стъпка 4: В групи, помолете участниците да предложат решения за производителите на тютюн.

Стъпка 5: Съберете се и представете предложенията, обсъдете и коментирайте.

Обобщение и оценка

Започнете с въпросите:

1. Как се чувствате?
2. Какво ви впечатли най-много в упражнението?
3. Чувствахте ли се объркани/неловко в някакъв момент и кога?
4. Чувствахте ли, че информацията е представена по манипулативен начин?
5. Кой текст ви се стори по-манипулативен?
6. Каква беше разликата при дискусията на първия и втория текст?
7. Взехте ли под внимание всички гледни точки, когато давахте идеи и предложения?
8. По какви други примери бихте могли да помислите?
9. Как можем да сме сигурни, че са взети под внимание всички перспективи около въпроса, който проучваме?
10. Как можем да се справим с противоречивите въпроси?

Последващи действия

Можете да свържете това упражнение с упражнението „Тютюневи деца“ и да обсъдите алтернативи за децата, поставени в зависимост от индустрията, която в същото време е вредна за тях.

Поканете участниците да проучат различни социални кампании и да ги анализират спрямо това как и дали се вземат под внимание всички аспекти на конкретен проблем и нуждите на всички заинтересовани страни.

РАБОТНИ МАТЕРИАЛИ

Материал 1

Докато милиони мъже, жени и деца по света гладуват, Организацията по прехрана и земеделие (FAO) изчислява, че близо 3,900 милиона хектара земя по целия свят са заети с отглеждането на тютюн през 2009 година. И ако не знаете, нека да ви кажем – тютюнът не е храна!

Милиарди се инвестират в отглеждането на тютюн в над 125 страни в света. Глобалното производство превишава 7,1 милиона тона. И ако не знаете, нека да ви кажем – тютюнът не е храна!

Гъби, ягоди, лук и кайсии са само част от ядливите растения, които се произвеждат в по-малки количества от тютюна в световен мащаб. В същото време, изхранването на света е едно от най-големите предизвикателства на XXI век. И ако не знаете, нека да ви кажем – тютюнът не е храна!

Отглеждането на тютюн е една от индустриите, които водят до изсичането на горите. В някои страни, 45% от обезлесяването се дължи на отглеждането на тютюн. Дърветата са безмилостно отсичани, за да може земята да се използва за отглеждане на тютюн; или за да може дървеният материал да се гори за изсушаването на тютюневи листа. И ако не знаете, нека да ви кажем – тютюнът не е храна!

Това трябва да спре! Забрана на производството на тютюневи изделия – веднъж и завинаги!

Въпроси за дискусия:

- 1) Виждате ли нещо нередно в света днес и какво?
- 2) Смятате ли, че нещо трябва да се промени?
- 3) Какво трябва да се промени и как?

Материал 2

Моето име е Мехмед и аз съм на 14 години. Живея в Южна България и моето семейство е заето с производство на тютюн през последните 80 години. Моите родители, моите братя и сестри, включително и аз, участваме в отглеждането на тютюн на семейни имоти тук, в планините. Тютюнът е единственият източник на приходи за нас, защото няма нищо друго, което може да се работи тук.

Моите родители се борят, за да осигурят прехраната на семейството от дълго време насам. Това е все по-трудно и по-трудно, тъй като всяка година цените на тютюна падат и ние никога не знаем какво количество ще можем да продадем.

Моята страна подкрепя производителите на тютюневи изделия със субсидии, но това се променя. Всяка година те казват, че получаваме субсидия за последен път.

Миналата година хора с костюми дойдоха и ни казаха, че трябва да започнем да отглеждаме нещо друго на нашата земя. Те ни дадоха много идеи, никоя от които не би могла действително да проработи. Отглеждането на тютюн е това, което знаем. И ако те мислят, че може да се отглеждат домати на нашата земя, са добре дошли да опитат.

Баща ми е участвал във всички протести, които бяха организирани от производителите на тютюневи изделия тук. Тази година той каза няколко пъти, че ще се самозапали, ако нещо не се промени. Страх ме е, че наистина ще го направи.

Отглеждането на тютюн не е лесно нещо, мога да ви кажа това. И аз не разбирам защо след толкова усилена работа, семейството ми все още е толкова бедно. Отглеждането на тютюн е единственото нещо, което ни храни. И ние не сме единствените.

Въпроси за дискусия:

- 1) Виждате ли нещо нередно в света днес и какво?
- 2) Смятате ли, че нещо трябва да се промени?
- 3) Какво трябва да се промени и как?

ЧАСТ 3: ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ

Световната здравна организация – Tobacco Free Initiative:

<http://www.who.int/tobacco/en/>

Отрицателно въздействие на тютюневата индустрия върху околната среда:

<http://www.nsra-adnf.ca/cms/file/files/pdf/factsheet.pdf>

Fair Trade Tobacco:

<http://www.fairtradetobacco.org/>

Всеки тютюн е несправедлив тютюн:

<http://www.unfairtobacco.org/en/>

Атлас на тютюна:

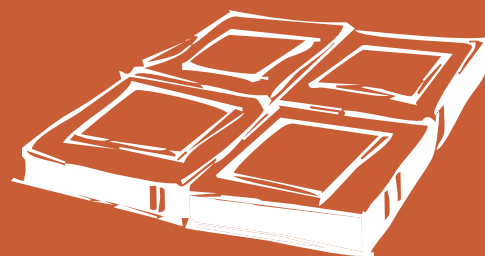
<http://tobaccoatlas.org/>

Международен форум за трудовите права, кампания „Стоп на детския и принудителния труд“:

<http://www.laborrights.org/stop-child-labor/tobacco-campaign>

Глава 3 ..

Шоколад

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕЖДАНЕ В ТЕМАТА	58
ЧАСТ 1: ПРЕДСТАВЯНЕ НА ВЪПРОСИТЕ, СВЪРЗАНИ С ШОКОЛАДА	59
УПРАЖНЕНИЕ 1: ШОКОЛАДОВА ВИКТОРИНА	59
УПРАЖНЕНИЕ 2: КОЙ КАКВО ПОЛУЧАВА?	61
ЧАСТ 2: ЗАДЪЛБОЧЕНО ОПОЗНАВАНЕ	65
УПРАЖНЕНИЕ 1: КАКВО ЗНАЕТЕ ЗА ШОКОЛАДА...	65
УПРАЖНЕНИЕ 2: ТЪМНАТА СТРАНА НА ШОКОЛАДА	72
УПРАЖНЕНИЕ 3: СПРАВЕДЛИВ ШОКОЛАД	74
ЧАСТ 3: ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ	7 7

ВЪВЕЖДАНЕ В ТЕМАТА

Нашият шоколад се прави от какаовите зърна, които идват от какаовите плодове, които растат на какаовите дървета. Всяка шушулка съдържа до 20-30 семена, които са обвити в сладка бяла каша – това в действителност са **какаовите зърна**. Отглеждането на какаото е трудоемък ръчен процес. Когато какаовите плодове са узрели и отрязани от дърветата, зърната преминават през процес на **ферментация, сушене, почистване и пакетиране**. Фермерите продават чувалите на посредниците, които ги препродават на износителите. След това непреработеното какао се транспортира до страните производителки на шоколад за **печене, раздробяване и смилане**. Получените продукти са **какаово масло и прах** и те се използват не само в производството на шоколад, но също така и в козметиката и фармацевтичната промишленост.

Европейците и американците ядат средно по 5,2 кг шоколад на година.¹

Като се има предвид, че по-голямата част от потреблението на какао е в рамките на Глобалния Север, 70% от какаовите зърна по света идват от четири западноафрикански страни: Кот д'Ивоар (Бряг на слоновата кост), Гана, Нигерия и Камерун. Какаото е **основен източник на доходи за 5,5 милиона дребни фермери и дава препитание на 14 милиона селски работници и техните семейства в Глобалния Юг**.²

За производителите на какао в Глобалния Юг се пада една много малка част от разходите за изработка на едно шоколадово блокче³. Цената на какаовите зърна пада постоянно от 1980 г. насам и в резултат намаляват доходите на земеделските производители на какао. Фермерите не могат да покрият разходите за производство на какао, да не говорим за инвестиране в нови какаови дървета или купуване на торове и пестициди. При тази финансова ситуация земеделските производители експлоатират работниците или се възползват от детския труд, за да се намалят разходите. Това може, в най-лошия случай, дори да доведе до трафик на деца. В момента около 2 милиона деца работят на какаовите плантации в Западна Африка, като повечето от тях работят в опасни условия, които могат сериозно да навредят на тяхното физическо и психическо здраве и ги лишават от правото им на образование.

Има само няколко големи играчи на силно конкурентния пазар на какаото. Докато те се борят за все по-голям пазарен дял и по-високи печалби, какаовите фермери поемат разходите, като получават все по-малък и по-малък дял от приходите. Основните компании за обработка на какао държат 56,2% от пазарния дял на търговията със сурово какао⁴. **Две трети от производството на шоколад се държи само от 7 компании.**

Доходите не са важно условие за подобряване живота на какаовите фермери и техните семейства, а и печалбите по цялата верига от фермера до шоколадовите компании се нуждаят от значително повече прозрачност. В Глобалния Юг вече има хиляди фермери, които са се присъединили към системи за сертифициране, осигуряващи им много социални, икономически и екологични ползи. Има три основни институции, определящи стандартите, според които фирмите, земеделските стопани и търговците могат да бъдат сертифицирани: **Fairtrade International, Rainforest Alliance и UTZ Certified**.

1. Международната организация на какаото (2012): Тримесечен бюлетин на Какаовата статистика, том XXXVIII № 1, какаова година 2011/12, таблица 41

2. Tropical Commodity Coalition (2010 г.): Cocoa Barometer 2010 г., стр. 3; Hütz-Adams, F / Fountain, AC (2012): Cocoa Barometer 2012 г., стр. 3

3. Жилбер, Кристофър (2008): Анализ на веригата на добавена стойност и пазарна мощ в преработката на суровините с молба към секторите на кафе и какао. В: Преглед на стоката на пазара, 2007-2008, стр. 8

4. Международната организация за какаото (2012): Тримесечен бюлетин на Какаовата статистика, том XXXVIII № 1, Соса 2011/12, таблица 1

ЧАСТ 1: ПРЕДСТАВЯНЕ НА ВЪПРОСИТЕ, СВЪРЗАНИ С ШОКОЛАДА

Упражнение 1: ШОКОЛАДОВА ВИКТОРИНА

Кратко представяне

Шоколадовата викторина е един лесен начин да представите теми като консумация на шоколад, производството на какао и проблемите, които стоят зад шоколадовата индустрия. Викторината също така може да помогне да откриете на картата държавите, произвеждащи най-много шоколад и тези, които консумират най-много шоколад.

Цели:

- Задълбочено изследване на проблемите, свързани с шоколадовата индустрия и формиране на становища;
- Разбиране на проблемите, които стоят зад глобалната шоколадова индустрия;
- Разбиране на зависимостите между Глобалния Юг и Глобалния Север в производство на шоколад.

Необходимо време: 30 минути

Големина на групата: 15-20 участници

Възраст: 12+

Необходими материали:

- Хартия;
- Моливи;
- Голяма карта на света и/или Интернет връзка.

Подготовка:

Участниците трябва да се разделят на малки групи и в стаята трябва да има маси, на които да седнат и пишат. За да го направите по-интерактивно и да насърчите младежите да учат, дайте им възможност да използват Интернет, за да потърсят отговорите.

Разделете групата в три екипа; нека всеки екип да седи на една маса. Поставете картата на света на стената.

Указания

Стъпка 1: Прочетете всички въпроси и кажете на участниците да отговорят на всеки от тях. Ако не разполагате с Интернет връзка за търсене на отговорите, то трябва всеки въпрос да бъде придружен от три възможни отговора.

Стъпка 2: Когато групите са отговорили на всички въпроси, отговорите им се събират и им се предоставят верните отговори.

Стъпка 3: Сравнете отговорите и ги обсъдете с цялата група.

Стъпка 4: Нека участниците видят на картата на света къде се произвежда най-много какао и къде се консумира най-много шоколад.

Обобщение и оценка

Попитайте участниците дали са харесали упражнението и разберете:

- *Как ви се стори тестът – лесен, труден, интересен?*
- *Кои бяха най-трудните или най-лесните въпроси и защо?*
- *Научихте ли нещо ново и какво?*
- *Осъзнахте ли нещо, което сте знаели и преди, но никога не сте се замисляли върху него? Какво ви изненада?*

Последващи действия

Викторината е добър начин да разкриете основните факти от света на шоколада и да събудите интереса на младежите да открият повече за различните проблеми около шоколада. Можете да продължите с упражненията „Какво знам за шоколада?“, „Верига за доставки“ или „Кой какво получава?“.

Можете също така да предложите на младежите да се включат в кампанията в подкрепа на условията на какаовите фермери като например кампанията „Да направим шоколада справедлив“: www.makechocolatefair.org.

Съвети към фасилитатора

Променете въпросите, в зависимост от възрастовата група и общото ниво на знания. Ако участниците имат достъп до Интернет, това може да бъде добра възможност за по-обширен анализ на различните ресурси. В този случай можете да разгледате какъв е образът на шоколада в Интернет – какви са образите, които виждаме и какво внушават?

Участниците могат да получат малки награди – за предпочитане Fairtrade шоколад.

РАБОТНИ МАТЕРИАЛИ

Шоколадова викторина с 10 въпроса:

1. Кога и къде е произведено първото шоколадово блокче?
2. Колко шоколад на година яде средно един европейец?
3. Кой две държави са на върха по производство на какао в света?
4. Кой важни минерали се срещат в полезни количества в шоколада?
5. Защо какаото се нарича „храна на боговете“?
6. Кой две фирми са най-големите производители на шоколад в света?
7. Какъв е процентният дял от цената на блокче шоколад, който получават земеделските производители на какао?
8. Какво се счита за най-срамния проблем в съвременната какаова индустрия?
9. Какво означава надписът Fairtrade върху шоколада?
10. Какво представлява кампанията „Да направим шоколада справедлив“? Каква е целта ѝ?

Отговори и обяснения:

1. Какаото е донесено в Европа през 16-ти век от испански моряци. Първоначално какаото се е консумирало като студена напитка. Англичанинът Джоузеф Фрай от компанията Fry & Sons започва да произвежда твърд шоколад през 1847 година. Млечният шоколад е произведен за първи път през 1875 г., когато швейцарецът Даниел Петер добавя мляко на прах към какаото.
2. Всеки среден европейец яде 5,2 кг шоколад всяка година. Половината от всички шоколад, произведен в света, се консумира в Европа. В САЩ – 22%.
3. Кот д'Ивоар (35% от световното производство) и Гана (22% от световното производство) са лидерите в отглеждането на какао. 70% от световното производство на какао е в Западна Африка (в допълнение към Кот д'Ивоар и Гана – Нигерия и Камерун). Само 15% от световното производство на какао идва от страни от Южна Америка. Това е интересен факт, тъй като какаото произхожда от Южна Америка и до голяма степен е било непознато за останалата част от света до XV-XVI век.
4. Магнезий, желязо, хром, мед и цинк. Суровото какао съдържа много антиоксиданти – много повече, отколкото се съдържат в боровинките, червеното вино или нара. Можете да се наслаждавате на шоколада в умерени количества като част от добре балансиран и активен начин на живот – просто не забравяйте, че това е само половината от уравнението. Упражненията и всякакви спортни дейности са от решаващо значение за здравословния и щастлив живот.
5. Световноизвестният ботаник Карл фон Лин кръщава какаовото дърво Theobroma cacao или „храна на боговете“. Това най-вероятно се дължи на древни ацтекски вярвания в божествения произход на какаото. Всъщност съществуват доказателства, че какаото стимулира мозъчната дейност и отделянето на вещества в организма, които създават усещане за щастие. Твърди се, че Наполеон е носил шоколад на военните си кампании и винаги го е изяждал, когато се е нуждал от бърз прилив на енергия.
6. Най-големите световни производители на шоколад са Mars Inc (USA) и Mondelez Int. Inc (САЩ). Двата гиганта са последвани от Nestle (Швейцария), Hersley Foods Corp (USA), Lindt Sprüngli (Швейцария). Две трети от акциите на световния пазар на шоколад принадлежат на пет фирми.
7. Фермерите на какао получават 6% от цената, която потребителите плащат за блокче

шоколад. През 1980 г. те са получавали почти три пъти повече – 16%. Най-голям дял – 70%, се получава от компаниите за производство на шоколад. Делът на търговците на дребно се е увеличил от 12% на 17%.

8. Използването на детския труд. Само в Кот д'Ивоар и Гана почти 2 милиона деца работят в какаовите плантации, стотици хиляди от тях работят при условия, които не са разрешени от международните стандарти. Проблемът с трафика на деца и принудителния труд е най-тежък в Кот д'Ивоар.
9. Надписът Fairtrade на блокчето шоколад показва, че земеделските производители на какао са получили справедлива цена за реколтата си. Fairtrade системата забранява използването на детски труд в производството на какао, подкрепя социални проекти на какаовите общности и развитието на екологично устойчиви земеделски практики.
10. Кампанията „Да направим шоколада справедлив“ (MCF!) е международна кампания, която мобилизира младите хора в Европа да действат за по-голяма справедливост в световната какаова индустрия. Кампанията MCF! обхваща 16 европейски страни и събира подписи за петиция, в която се настоява компаниите да поемат отговорност за социалните и екологични стандарти в производството на шоколад.

Упражнение 2: КОЙ КАКВО ПОЛУЧАВА?

Кратко представяне

Както и при други хранителни продукти на международната търговия, шоколадови компании от Глобалния Север усвояват най-голям паричен дял по веригата на производство и доставка. Това упражнение изследва как цената на един шоколад е разпределена между четири групи: какаови фермери, какаови и шоколадови фирми, търговци и посредници. Фермерите от Юга получават само една много малка част, например 6.4% в Гана и 5.7% в Кот д'Ивоар. През 1980 г. делът им е бил 16%. От друга страна, делът на шоколадовите компании се е увеличил от 56% до 70%, а на търговците на дребно от 12% до 17% за същия период от време. За повече информация можете да погледнете фактологичната справка на кампанията „Да направим шокола справедлив“:

http://makechocolatefair.org/sites/makechocolatefair.org/files/factsheet01_e6_boegen.pdf

Цели:

- Разбиране на несправедливостта и създаване на чувство на съпричастност и солидарност;
- Задълбочено изучаване на проблемите на развитието около световното производство и търговия на какао и въпросите на глобална справедливост в бизнеса с шоколад.

Необходимо време: 30 минути

Големина на групата: 10-30 участници

Възраст: 12-17

Необходими материали:

- Голям шоколад.

Подготовка:

Разделете шокола на четирите групи в зависимост от стойностите по веригата на производство на шоколад: шоколадовите компании: 70%; търговци на дребно: 17%; посредници: 7%; фермери: 6%.

Указания

Стъпка 1: Участниците се разделят на четири групи.

Стъпка 2: Разделете шокола между тях, така че 1-ва група получава 70%, 2-ра група: 17%, 3-та група: 7% и 4-та група: 6% от блокчетата на шокола.

Стъпка 3: Попитайте участниците какво мислят и защо според тях шоколадът е разделен по този начин? Дискутирайте малко преди да разкриете, че разделението е на базата на дялове от стойността по веригата на производство на шоколад. Обсъдете упражнението!

Обобщение и оценка

Помолете групата да седне в кръг. Попитайте ги дали са харесали упражнението и задайте следните въпроси:

1. Как беше упражнението? Как се почувствахте? Какво се е случило?
2. За какво беше упражнението?
3. Как се почувствахте, след като бе дадена информацията за дяловете от стойността на шокола по веригата на производство? Дали това е справедливо разпределение на приходите? Защо?
4. Какво мислите, че би могло да се направи, за да се промени ситуацията?
5. Какво научихте или открихте?

Последващи действия

Упражнението може да бъде последвано от някоя от следните дейности:

- Насърчаване на младите хора да разберат повече за проблемите около производството на шоколад, световната търговия и справедливата търговия;
- Предлагане на различни проекти или действия, които биха могли да направят, например да прожектират филм или да се срещнат с експерт по справедливата търговия (fairtrade) и т.н.

Съвети към фасилитатора

За това упражнение може да донесете голяма карта на света, за да покажете страните, които произвеждат най-много шоколад и тези консумиращи най-големи количества. Можете също така да използвате снимките от упражнението „Верига за доставки“ за илюстрация.

Ако работите с младежи (18+), бихте могли да добавите Стъпка 4, където чрез кратка симулация да дадете възможност на групите да се опитат да предоговорят различни проценти за участниците по веригата за производство на шоколад.

ЧАСТ 2: ЗАДЪЛБОЧЕНО ИЗСЛЕДВАНЕ

Упражнение 1: ВЕРИГА ЗА ДОСТАВКИ

Кратко представяне

Упражнението дава добра представа и илюстрира веригата за производство и доставки на шоколад.

Цели:

- Задълбочено изследване на въпросите, свързани с производството на шоколад и промишлеността;
- Разбиране на зависимостите между Глобалния юг и Глобалния север в производството на шоколад;
- Изучаване какво представлява етичното потребление чрез проучване на Fairtrade (справедлив) шоколад.

Необходимо време: 15 минути

Големина на групата: 10-20 участници

Възраст на: 12+

Необходими материали:

- 11 снимки от веригата на производството и доставки на шоколад.

Подготовка:

Разделете участниците на три групи и подгответе снимките за всяка група.

Указания

Стъпка 1: Разделете участниците в три групи и дайте по един комплект снимки на всяка група. Помолете хората от трите групи да организират снимките във времева линия.

Стъпка 2: Всички групи трябва да обяснят какво се случва на снимките, които са подредили.

Стъпка 3: Проверете дали групите разполагат с всички снимки за правилната времева линия.

Стъпка 4: Обяснете по-подробно какво се случва на снимките и различните етапи от производството на шоколад.

Стъпка 5: Започнете дискусия за производството на шоколадови изделия: шоколад – къде се произвежда най-много и къде се консумира най-много. Кой са най-важните въпроси, свързани с шоколадовата индустрия? Може да разгледате различни теми като условията на труд, веригата за доставки, справедливата търговия и т.н.

Обобщение и оценка

Помолете групата да седне в кръг. Основните въпроси за дискусия могат да бъдат:

1. Как намирате упражнението?
2. Беше ли трудно да изпълните задачата? Защо според вас?
3. Как процедирахте, за да успеете да организирате снимките? Въз основа на каква информация или какви знания взехте това решение?
4. Какво можем да научим от това упражнение?

Последващи действия

Упражнението може да бъде последвано от всяко от упражненията в този модул. Опитайте се да повишите информираността на младежите за глобалната несправедливост в какавия бизнес. Поканете младежите да разберат повече за взаимозависимостта в световната търговия: те биха могли да направят малко проучване или да се свържат с местна организация, работеща за справедливата търговия (fairtrade) или други дейности.

Съвети към фасилитатора

Ако имате възможност, покажете на младежите какаови зърна. Нека изчислят или да си представят колко какаови зърна трябва да има земеделският производител, за да има един чувал за продан или колко е необходимо за производството на едно блокче шоколад. Нека се опитат да изчислят или си представят колко работа се изисква.

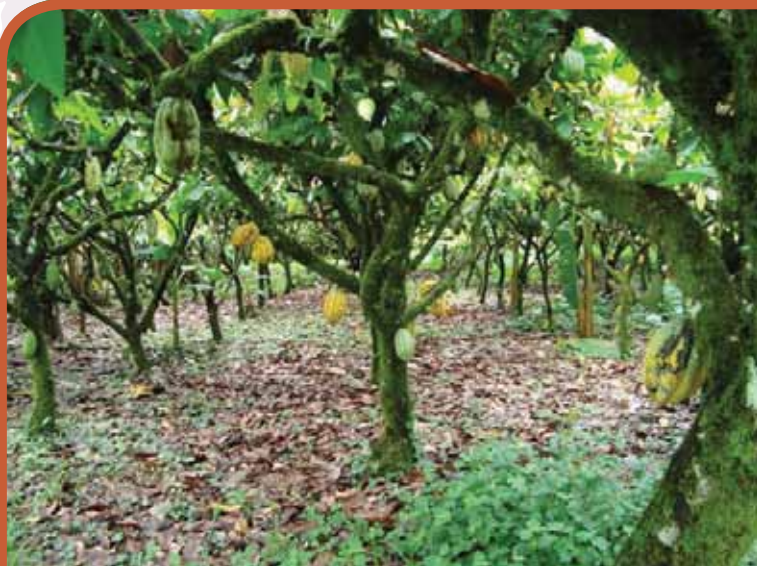
В зависимост от интересите на младежите, с които работите, можете да проведете дискусия, с която да се разчупят стереотипите за работниците в Юга като безпомощни жертви. Някои помощни въпроси могат да бъдат: Опитвали ли сте шоколад, направен в Африка? Защо според вас африканците са само производители на какао, но не и на шоколад? Кой са различните въпроси, свързани с производството на шоколад?

**1. Култивиране на разсад:
Отглеждане и грижи.**

Какаовите дървета растат в горещ и влажен климат около Екватора в страни като Гана и Бразилия. Те растат до 5 м. на височина, но се нуждаят от сянка. След 3-5 години всяко дърво може да произвежда повече от 200 плодове годишно.

Снимка: Infozentrum
Schokolade

2. Какаови дървета и какаови плодове

Снимка: Utz Certified

Снимка: Infozentrum
Schokolade

3. Прибиране. Разчупване на плодовете

Има две реколти годишно, една малка през юни-юли и основна в периода октомври-февруари. Плодовете се разделят на две с помощта на нож, известен като мачете. Има 30-40 зърна в плод. Зърната се остъргват, а остатъкът от плода се превръща в компост или се използват за направа на сапун.

Снимка: Infozentrum Schokolade

4. Ферментиране на зърната

Какаото получава отличителния си вкус и аромат на шоколад в процеса на ферментация, който се извършва в листа от банан или живовляк в продължение на 5-7 дни.

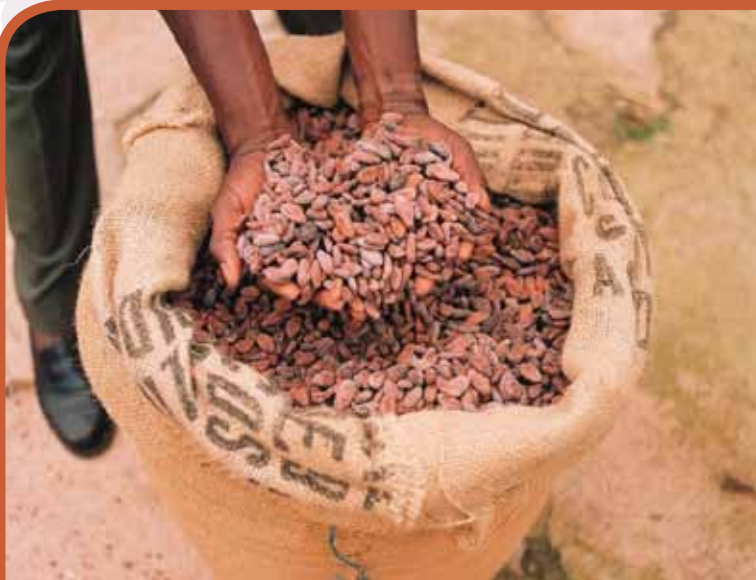
Снимка: Gepa The Fair Trade Company / Anne Welsing

5. Изсушаване на зърната

След това зърната се разстилат на маси, изработени от бамбук или речна трева, изложени на слънце, за да съхнат за около 10 дни. През това време те се обръщат редовно, за да се спре слепването и да се премахнат зърната с лошо качество.

Снимка: Utz Certified

6. Опаковане в чували

Зърната се опаковат в чували и се претеглят. Всеки чувал трябва да тежи 63 килограма. Цената на един чувал в Гана се регулира от Cocobod – Какаовият борд на правителство. В случай, че земеделските стопани отглеждат какао по правилата на Fairtrade, те могат да продават реколтата си на по-висока цена.

Снимка: Infozentrum Schokolade

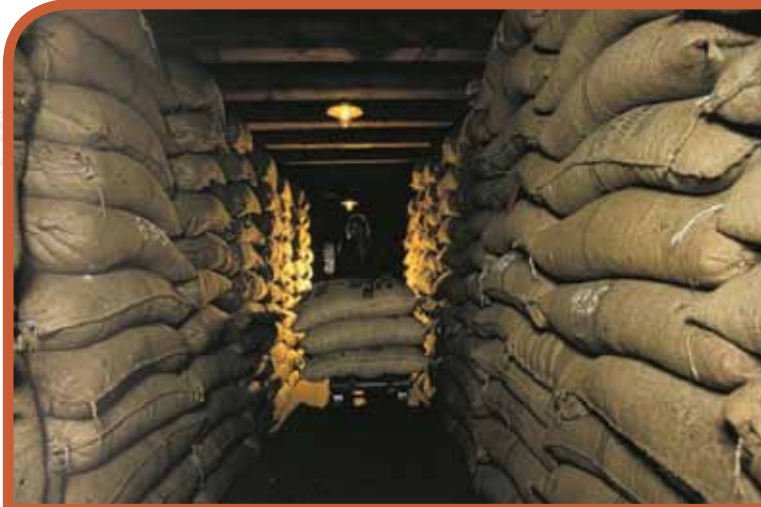

7. Транспорт до пристанището

Чувалите се натоварват на камиони, за да бъдат транспортирани до склад или до пристанище, където се изнасят с кораб за Европа или САЩ.

Снимка: Utz Certified

**8. Подреждане на чувалите
във фабриката**

Снимка: Infozentrum
Schokolade

**9. Смилане на какаовата
маса. Преса прави какаото
на прах**

Зърната се изпичат и се смилат до получаване на какаова маса. Така се произвеждат какаовото масло, което кара шоколада да се топи в устата и какаовият прах, който дава на шоколада неустоим вкус.

Снимка: Infozentrum
Schokolade

10. Обработка на шоколада

Какаото на прах и какаовото масло се смесват с мляко, ванилия или ядки, в зависимост от вида на шоколада, който се прави. Течният шоколад се излива във формата на лента с блокчета, увива се и се опакова. Готовият продукт се транспортира до магазините.

Снимка: Infozentrum
Schokolade

11. Готов за потребление!

Снимка: Südwind e.V.

Упражнение 2: ТЪМНАТА СТРАНА НА ШОКОЛАДА

Кратко представяне

Филмите могат да ни отведат до друга реалност.

Филмът на У.Р. Романо и М. Мистрати „Тъмната страна на шоколада“ показва трафика на деца и експлоатацията на детския труд в какаовите плантации и може да бъде добра визуална отправна точка за разговори за справедливата търговия като едно възможно решение на сериозните проблеми в производството на какао.

Цели:

- Да се изследват проблемите, които стоят зад детския труд и трафика на деца в Гана и Кот д'Ивоар;
- Да се оценят възможностите за избор на младите хора в Европа и да се направи сравнение с техните връстници в Гана и Кот д'Ивоар;
- Да се разберат зависимостите между Глобалния Юг и Глобалния Север в производство на шоколад;

- Да се насърчи участие в кампании за по-справедливи условия за земеделските производители, отглеждащи какао.

Необходимо време: 2 часа

Големина на групата: 10-30 участници

Възраст: 12+

Необходими материали:

- LCD проектор, достатъчно място за столове и тъмнина за прожектиране на филми;
- Надеждна Интернет връзка или предварително изтеглен филм: www.youtube.com/watch?v=7Vfbv6hNeng.

Подготовка:

Подгответе стаята за прожектиране на филми. Поканете гости, които да се включат в обсъждането след филма. Те могат да бъдат от местните или национални структури за популяризиране на справедливата търговия, сладкари или активисти за социална справедливост.

Указания

Стъпка 1: Представете режисьорите и направете кратък преглед на филма.

Стъпка 2: Прожектирайте филма.

Стъпка 3: Когато филмът свърши, започнете дискусия и попитайте участниците дали им е харесал и ги насърчете да изразят емоциите и чувствата, които са изпитали, докато са гледали филма.

Стъпка 4: Помолете гостите (ако има такива) да коментират филма и насърчете участниците да му задават допълнителни въпроси. Дискутирайте възможни решения за насърчаване на справедливостта.

Обобщение и оценка

Помолете групата да седне в кръг. Попитайте ги дали са харесали събитието и:

1. Как се почувствахте, докато гледате филма?
2. Коя сцена от филма бихте искали да бъде премахната? Какво беше ново, изненадващо, шокиращо за вас? Какви въпроси имате сега?
3. Какво научихте? Осъзнахте ли нещо, което сте знаели и преди, но никога не сте се замисляли върху него?
4. Бяхте ли изненадани от условията в какаовите ферми и използването на детски труд?
5. Какво може да се направи, за да се промени или да се повлияе на ситуацията?
6. Ако отидете да пазарувате следващия път, мислите ли, че видяното ще ви повлияе?

7. Какво ще кажете на приятелите и семейството си за филма?

Последващи действия

Филмите могат да имат силно емоционално въздействие, следователно да помогнат на младежите да разберат повече за какаовото производство, глобалните търговски проблеми и възможностите да се предприемат действия. Младежите могат да научат повече за кампанията и да се присъединят към нея – www.makechocolatefair.org или всяка друга кампания в подкрепа на какаовите фермери. Свържете се с местната организация, която работи за глобално образование, за да научите повече за вашите възможности и бъдещи действия.

Съвети към фасилитатора

Проучете дали има местни документални филми по тази тема, например в Естония филмът „Pealtnägija“ (2012): <http://uudised.err.ee/index.php0&popup=video&id=46641>.

Упражнение 3: СПРАВЕДЛИВ ШОКОЛАД

Кратко представяне

Идеята на тази ролева игра е да се разберат по-добре проблемите, свързани с производството и търговията с какао, както и концепцията за справедлива търговия.

В групи, участниците се опитват да направят колкото е възможно повече пари, като използват дадените им материали. Те могат да правят пари, като продават какаото на зърна на посредник. Две групи са производители „справедлива търговия“ (fair trade), което им дава предимството на стабилни цени и премия за проекти за развитие общността. По време на играта цената на какаото се променя на световния пазар. В крайна сметка фермерите колективно трябва да решат как да използват получения приход.

Fair Trade = Справедлива търговия. Това е търговско партньорство, основано на диалог, прозрачност и уважение, което търси по-голяма справедливост в международната търговия. То допринася за устойчиво развитие чрез предлагане на по-добри условия за търговия и гарантира правата на крайните производители и работници - особено в Глобалния юг.

Fairtrade = Сертификационната система на Международната етикусираща организация за справедлива търговия.

Цели:

- Да разгледа проблемите около глобалното производство и търговия с какао;

- Да се разбере концепцията за справедлива търговия и системата, по която работи;
- Да се разберат предизвикателствата на какаовите фермери.

Необходимо време: 45-60 минути

Големина на групата: 15-30 участници

Възраст: 12-17

Необходими материали:

- 5 маси;
- 5 ножици;
- 5 плика А4;
- 40 листа хартия с формат А4;
- 80 малки стикера Fairtrade (могат да се заменят с друг стикер);
- 5 форми на какаови зърна;
- Комплект ролеви карти;
- Моливи;
- Таблица за отбелязване на печалбите;
- Часовник за измерване на времето за упражнението.

Подготовка:

Изрежете пет форми на какаови зърна за групите, за предпочитане от по-дебела хартия. Подгответе 5-те плика, като във всеки плик сложите една ножица, един молив, осем листа хартия с формат А4, модел с форма на какаово зърно и една ролева карта. Две групи (село Мадина и село Дом) трябва да имат и 40 малки стикера в техните пликове.

Указания

Стъпка 1: Разделете участниците в 5 групи и ги помолете да седнат на масите.

Стъпка 2: Дайте на всяка група по един плик.

Стъпка 3: Обяснете, че всички участници са земеделски производители на какао в различни общности. Тяхната цел е да произвеждат какао и да го продадат. Това означава да изрежат възможно най-точно от хартия какаови форми и да ги предадат на купувача (вас). Една изрязана форма ще представлява 100 кг какаови зърна. Вие ще сте междинния купувач на какао. В зависимост от качеството на продукта като купувач вие ще отбележите техните постижения. Групите ще имат точно 20 минути, за да произведат колкото е възможно повече какаови зърна. В края на упражнението групите ще разберат своя резултат. Групата, която направи най-много пари, ще ги използва за своето село и за лично благополучие. Всички групи могат да общуват и да си сътрудничат една с друга.

Забележка: Две от петте групи имат стикери Fairtrade, които могат да поставят на своите какаови зърна. Това означава, че тези групи имат стабилна цена за своето какао и ще получават допълнителна сума пари, наречена премия Fairtrade. Тези пари отиват в общински фонд за подобряване на социалните, икономическите и екологични условия в селото. Информацията за системата Fairtrade се дава само на тези две групи. Премията, която тези групи ще получат, се отбелязва в отделна колона.

Стъпка 4: Засечете времето и нека групите започнат производството си едновременно. Когато групите започнат да носят своите продукти при вас, измерете ги с модела, който имате. Ако са абсолютно еднакви, давате максималната цена за зърната т.е. 180 лева за всяко зърно. Ако зърното е изрязано неправилно, намалявате цената спрямо качеството на продукта. Ако зърното има стикер Fairtrade върху него, цената ще бъде 210 лева за зърно плюс 21 лева премия (ако е отрязано точно според модела). Опишете парите, които всяка група е спечелила.

Стъпка 5: След 10-15 минути (или когато всяка група продаде 6-7 какаови зърна) междинният купувач (вие) ще обяви, че цените на световния пазар са се променили и 100 кг какаови зърна (= една изрязана форма) отсега нататък ще струват само 150 лева. Цената за какаовите зърна със стикер Fairtrade остава 210 лева плюс 21 лева премия.

Стъпка 6: Групите продължават да произвеждат и продават какаови зърна още двадесет минути. 5 минути преди крайния срок обявявате, че времето е към своя край.

Стъпка 7: След като времето свърши, обявявате колко пари е натрупала всяка група. За двете групи със стикери Fairtrade обявете и каква премия са натрупали. Кажете на групите, че сега могат да използват парите както за своите лични нужди, така и в полза на общността. Премията трябва да се използва в полза на общността. Групите ще имат 5 минути, за да обсъдят как да се използват парите.

Стъпка 8: След 5 минути помолете групите да кажат как са решили да използват парите.

Обобщение и оценка

Помолете групата да седне в кръг. Попитайте ги дали са харесали упражнението и:

1. Как намерите упражнението? Какво се случи?
2. Как се почувствахте? Имаше ли нещо, което считате за несправедливо?
3. За какво беше упражнението?
4. Какво разбрахте за справедливата търговия?
5. Какво друго научихте или открихте? Какво още искате да знаете?

Последващи действия

Добри последващи упражнения са „Шоколадова викторина“ и „Кой какво получава?“, тъй като са насочени към емоционалната страна на процеса на учене. Второто показва и кой взимат участие в производството на шоколад и как изглежда веригата за доставки.

Съвети към фасилитатора

Можете да направите играта по-състезателна, като бъдете по-взискателни за качеството на какаовите зърна: отказвайте да приемете зърна, които не са точно като модела. Напомняйте за оставащото време на цялата група, така участниците ще започнат да бързат. Давайте на групата периодично информация за промените в световните цени.

Можете да насърчавате групите да общуват и да си сътрудничат помежду си.

РАБОТНИ МАТЕРИАЛИ

Форма на какаово зърно

Карти с описание на ролите

Група 1: с. Мадина

Вашето село има малко училище и кладенец, но ви липсва спортно игрище. Вашите деца биха искали да играят футбол, волейбол и други спортове. Хората също така имат много малко пари, за да купуват учебници за децата си. Спортната площадка ще струва около 2000 лева, а учебниците 100-500 лева. Всеки земеделски производител се нуждае от най-малко 200 лева за издръжката на семейството си. Той също така ще трябва да инвестира 100 лева във фермата си, за да получи по-добра реколта от какао през следващата година.

Имате кооперация за справедлива търговия Fairtrade. Вашата група може да използва прикрепените стикери и да ги сложи на какаовите зърна, които произвежда. За тези какаови зърна можете да получите стабилна цена плюс допълнителна премия за развитие на общността.

Група 2: с. Дом

Вашето село има училище и спортно игрище, но кладенецът е твърде далеч от центъра на селото и бихте искали да се изгради друг. Кладенецът струва около 2000 лева. Също така бихте искали децата да имат спортна екипировка, която струва 100-500 лева. Всеки земеделски производител се нуждае от най-малко 200 лева за издръжката на семейството си. Той също така ще трябва да инвестира 100 лева във фермата си, за да получи по-добра реколта от какао през следващата година.

Имате кооперация за справедлива търговия Fairtrade. Вашата група може да използва прикрепените стикери и да ги сложи на какаовите зърна, които произвежда. За тези какаови зърна можете да получите стабилна цена плюс допълнителна премия за развитие на общността.

Група 3: с. Тайфа

Вашето село има училище, спортно игрище и кладенец, но децата не разполагат с достатъчно учебници и училището е в лошо състояние. Ремонтът на училището ще струва около 2000 лева. Учебниците за децата 100-500 лева. Всеки земеделски производител се нуждае от най-малко 200 лева за издръжката на семейството си. Той също така ще трябва да инвестира 100 лева във фермата си, за да получи по-добра реколта от какао през следващата година.

Група 4: с. Лашиби

Вашето село има училище, кладенец и спортно игрище, но пазарът е в лошо състояние. Ремонтът на текущия пазар струва около 2000 лева. В местната клиника също ще се нуждаят от повече лекарства, които ще струват 100-500 лева. Всеки земеделски производител се нуждае от най-малко 200 лева за издръжката на семейството си. Той също така ще трябва да инвестира 100 лева във фермата си, за да получи по-добра реколта от какао през следващата година.

Група 5: с. Бекуай

Вашето село има училище, но бихте искали да се изгради допълнителна класна стая. На вашите деца им липсват основни лекарства. Новата класна стая ще струва около 2000 лева. Лекарствата за деца ще струва 100-500 лева. Всеки земеделски производител се нуждае от най-малко 200 лева за издръжката на семейството си. Той също така ще трябва да инвестира 100 лева във фермата си, за да получи по-добра реколта от какао през следващата година.

[illegible]

ЧАСТ 3: ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ

„Да направим шоколада справедлив!“ (MCFI) е международна кампания, която мобилизира европейците да станат активни в борбата за по-голяма справедливост в световната какаова индустрия.

www.makechocolatefair.org

Международната организация за какаото (ICCO) е световна организация, съставена от страните производители и консуматори на какао.

www.icco.org

Фондация „Какаов свят“ е глобална организация, която насърчава устойчива какаова икономика посредством икономическо и социално развитие.

www.worldcocoafoundation.org

Повече за детския труд

Международна организация на труда - Международна програма за премахване на детския труд (IPEC)

www.ilo.org/ipecc/lang--en/index.htm

Международен форум за трудовите права - ILRF се ангажира с борбата срещу принудителния детски труд в какаовата индустрията, чрез публично образование, корпоративни кампании, както и ангажиране с партньори в Западна Африка, за да се разкриват проблемите и да се намират решения.

www.laborrights.org/stop-child-labor/cocoa-campaign

Повече за независимите органи за сертифициране

Fairtrade International – Справедливата търговия е алтернативен подход към традиционната търговия и се основава на партньорство между производители и потребители. Справедливата търговия предлага на производителите по-добри сделки и по-добри условия за търговия.

www.fairtrade.net

Съюз на тропическите гори – Съюзът на тропическите гори е международна неправителствена организация, която работи за опазване на биологичното разнообразие и за гарантиране на устойчив поминък.

www.rainforest-alliance.org

UTZ Certified – UTZ Certified работи за устойчиво земеделие и по-добри възможности за земеделските стопани, техните семейства и нашата планета.

www.utzcertified.org

Глобална размяна – Глобална размяна е доброволно обединение за правата на човека, посветено на насърчаването на социалната, икономическата и екологичната справедливост по целия свят.

Ресурси за какаото – www.globalexchange.org/fairtrade/cocoa/resources

Видео филми

ВВС: Горчивата истина за шоколада (Chocolate The Bitter Truth). Репортерът Пол Кениън се представя като дилър на какао, за да разкрие детския труд в търговията с шоколад.

<http://www.bbc.co.uk/programmes/b00rqm4n>

Мики Мистрати: Тъмната страна на шоколада (The Dark Side of Chocolate). Документален филм от 2010 г. за експлоатацията и търговията с африкански деца при прибиране на какаовата реколта.

<http://www.thedarksideofchocolate.org>

Мики Мистрати: Сенчестия шоколад (The Shady Chocolate). Документален филм, в който Мики Мистрати опитва да разбере дали от шоколадовата индустрия говорят истината, когато казват, че осигуряват образование, медицински грижи и т.н. за децата на Кот д'Ивоар.

<http://www.shady-chocolate.com>

Данни

Международната организация на какаото (2012): *Тримесечен бюлетин на Какаовата статистика, том XXXVIII № 1, какаова година 2011/12*

Tropical Commodity Coalition (2010 г.): *Cocoa Barometer* 2010 г., стр. 3; Hütz-Adams, F / Fountain, AC (2012): *Cocoa Barometer* 2012 г., стр.3

Жилбер, Кристофър (2008): *Анализ на веригата на добавена стойност и пазарна мощ в преработката на суровините с молба към секторите на кафе и какао. В: Преглед на стоките на пазара, 2007-2008, стр.8*

Глава 4 •

Текстил

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕЖДАНЕ В ТЕМАТА	82
ЧАСТ 1: ПРЕДСТАВЯНЕ НА ВЪПРОСИТЕ, СВЪРЗАНИ С ТЕКСТИЛА	85
УПРАЖНЕНИЕ 1: МОЯТ СТИЛ Е МОЯТА ОТГОВОРНОСТ	85
УПРАЖНЕНИЕ 2: МОДЕН БАРОМЕТЪР	87
ЧАСТ 2: ЗАДЪЛБОЧЕНО ИЗСЛЕДВАНЕ	89
УПРАЖНЕНИЕ 1: ОПОЗНАЙ НЕЩАТА СИ	89
УПРАЖНЕНИЕ 2: СВЕТОВНА ВИКТОРИНА	96
УПРАЖНЕНИЕ 3: НА ПОТОЧНАТА ЛИНИЯ	99
ЧАСТ 3: ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ	101

ВЪВЕЖДАНЕ В ТЕМАТА

Дрехите са сред най-важните продукти за ежедневието и непрекъснато се сблъскваме с него. Когато купуваме дрехи, някои от нас търсят удобство, други вземат решение заради външния им вид. Дрехите имат силно социално значение: непрекъснато се прекланяме пред модните тенденции и твърдението „дрехите правят човека“ е все още, за съжаление, разпространено. Но не знаем откъде идват дрехите? При какви условия са изработени? Кой колко печели от дрехите?

Международната търговия с текстил и облекла съществува от стотици години. Днес, шивашката промишленост е силно глобализирана и обслужвана от сложни вериги на доставки, свързващи държави, работници и потребители от цял свят. Потребителите в света изразходват около 1 трилион долара на година за покупка на дрехи: около една трета от продажбите са в Европейския съюз, една трета в Северна Америка и една четвърт в Азия. На пазара за дрехи доминират все по-малък брой големи компании. Тези компании се занимават предимно с търговия на дребно, доходната страна на шивашката промишленост, докато производството е възложено на подизпълнители по целия свят.

Производството на памук

Растението памук принадлежи към семейството от слез, родом от дъждовните и топли тропици на Азия, Африка и Латинска Америка. Сред маите в Мексико и инките в Перу той е култивиран преди повече от 7000 години. Днес памук се произвежда в повече от 80 страни по всички шест континента на света. Придиверчивото растение изисква високи температури, много слънце и много вода, за да расте. Основни производители са Китай (32%), Индия (23%) и САЩ (12%).

Обработката на памучни влакна в тъкани и облекло е изобретена независимо в много части на света. Благодарение на добрата хидроскопичност и трайността на памука, той е най-важното от естествените влакна в текстилната и шивашката промишленост. Годишната реколта от памук – около 25 милиона тона, представлява една трета от глобалното производство на текстилни влакна и е приблизително 60 млрд. тениски.

Въпреки че памукът е по произход от топлиите и влажни тропици, сега се отглежда главно в сухите райони, защото дъждът е изключително неблагоприятен за реколтата. Въпреки това растението се нуждае от много напояване. Отглеждането на памук за една тениска поглъща до 2000 литра вода – 10 пълни вани. 60 на сто от площите с памук по света се напояват. Това е около половината от всички поливни площи в света. Култивирането на памука заема около шест процента от световното потребление на прясна вода. Топлият климат и поливаната влажна почва насърчават разпространението на болести и вредители като белокрылки, листни въшки и гъсеници. За борба с тях се използват големи количества пестициди. Памукът се пръска със селскостопански отрови от всички типове 20-25 пъти на сезон. Въпреки че памукът се отглежда на едва 2,5 на сто от обработваемата земя в света, 16 процента от всички инсектициди се пръскат върху памучните полета.

В Индия, вторият по големина производител на памук в света, се изпръскват дори повече от половината от всички пестициди, въпреки че памукът заема само 5% от земеделската земя. За никоя друга отглеждана селскостопанска култура не се използват толкова много растителни отрови.

Масовото използване на растителни токсини в памучните полета унищожава не само вредителите, но и много полезни и важни за почвеното плодородие организми. В допълнение, токсините замърсяват на много места реки, езера и подпочвени води. В области, в които се отглежда памук, растителни токсини могат да бъдат открити в питейната вода, в храни и фуражи.

99 процента от земеделските производители на памук в света живеят в Глобалния Юг. Често те не разполагат с необходимите знания и оборудване да защитят себе си и семейството си от опасни пестициди. Три от десет растителни отрови, използвани при отглеждането на памук, са най-често класифицирани от Световната здравна организация (WHO) като високо до изключително опасни и осем като умерено опасни.

Шивашката промишленост – глобална индустрия

Производството на облекла е глобална индустрия. Глобалното преместване на производството означава, че дрехите често са произведени в единия край на света, а продажбата на крайния продукт е в противоположния, на друг език и култура. Производството на облекло е основен работодател в целия свят: в Азия например над 15 милиона души са заети в промишлеността. Сделките често се правят чрез сложна мрежа от агенти, подизпълнители и доставчици. Тази страна на индустрията е така фрагментирана, че дори и фирмите, чието е производството, не винаги знаят точно къде и при какви условия са направени техните продукти.

По-голямата част от работната сила в шивашката промишленост се състои от жени. В много случаи те са млади момичета от селата, които пътуват до града, за да печелят пари за семействата си. Често това са и майки с деца.

Жени работнички и особено млади жени се предпочитат от работодателите, тъй като в много случаи те са уязвими и е лесно да се експлоатират. Често лишени от училищно образование и социално заклеявани от своите колеги мъже, те се страхуват да говорят за трудностите, пред които са изправени в и извън работното място. Отпускът по майчинство, който се предоставя на теория, е рядкост в практиката. След дългите работни часове те свършват работа късно вечер, когато е опасно да се прибират пеша вкъщи.

Повечето от работниците не са наясно с правата си, но и управителите полагат усилия да не позволят създаването на синдикални организации в шивашките фабрики. „Ако някой се опитва да образува синдикален съюз, той ще бъде освободен от поста си. Ние никога не се опитваме да организираме синдикат поради страх от загуба на работата си. Работниците се страхуват от загуба на работните си места, ако работодателят разбере, че те са въввлечени в синдикални дейности“, казва Абдул, работник във фабрика в Бангладеш, която произвежда облекло за европейските търговци на дребно.

Ниските заплати са основен проблем на работниците в сферата на производството на облекло по целия свят. Правителствата определят много ниска минимална работна заплата, за да привлечат чуждестранни инвеститори. В много от страните, в които е изнесено текстилното производство, минималната работна заплата не позволява на хората да живеят с достойнство. Минималната работна заплата не покрива екзистенц-минимума, както би трябвало: жилищното настаняване, образованието и здравеопазването, разходи за непредвидени ситуации. За много работници липсата на нормално заплащане означава, че те трябва да работят дълги часове, за да печелят от извънреден труд или бонуси и не могат да рискуват да се откажат от работата заради опасни условия на труд или поради влошено здравословно състояние. „Ние работим дълги часове, защото заплатата не е достатъчна, за да живеем... особено когато и родителите ми са зависими от моята заплата“, казва Хорн Ву, 25-годишен работник в Камбоджа.

Ниските заплати означават, че работниците често трябва да разчитат на заеми, за да свържат двата края и нямат никакви спестявания, които да използват, ако се окажат без работа поради заболяване, неочаквано затваряне на фабриката или ако се случи някакво бедствие, срутване на сграда или пожар.

Много от шивашките фабрики не са безопасни. Милиони работници нямат друг избор освен да рискуват живота си в търсене на достоен живот. На 24 април 2013 г. сградата на Rana Plaza в Дака, Бангладеш, в която се помещават пет шивашки фабрики, рухва, отнемайки 1135 живота. Пукнатините се появяват в стената на предишния ден, но хиляди работници са принудени да се върнат на работа в шивашките фабрики, намиращи се на по-горните етажи.

Проблемите са свързани с незаконно строителство на сгради; пренаселени фабрики; опасни електрически системи и машини; липса на противопожарно оборудване, аварийни изходи и обучение. Всичко това минава незабелязано от правителството и промишлеността.

От 1990 г. най-малко 2200 работници в Бангладеш са били убити, а хиляди други са ранени в най-малко 300 инцидента в шивашките фабрики.

През последните години модните дизайнери създават ново търсене на сини дънки, които са

с предварително износен вид. За да се отговори на това търсене, е въведен процесът на пясъкоструене като евтин и лесен начин за постигане на ефекта „изтъркани“ дънки. Пясъкоструенето включва лазерно впръскване на абразивен пясък върху деним под високо налягане от специална машина или просто чрез въздушен пистолет, прикрепен към маркуч. Често процесът се извършва без подходяща вентилация, оборудване за безопасност или обучение, на практика работниците са изложени на сериозен риск от силикоза, смъртоносно заболяване на белия дроб, причинено от вдишване на кварцов прах. Млад китайски работник отбелязва: *„Нашият отдел е пълен с дънки и черен прах. Температурата е висока. Трудно е да се диша. Имам чувството, че съм на работа в мина за въглища“.*

Изминава почти едно десетилетие, откакто лекарите в Турция първи повдигат въпроса за заплахата от силикоза в шивашката промишленост. В отговор на нарастващия брой на смъртните случаи и заболявания сред младите работници производители на деним в страната, турското правителство въвежда национална забрана за пясъкоструене през 2009 година. На следващата година над 40 основни дънкови марки обявяват забрана за използването на пясъкоструене в производството на дънки. Но практиката с пясъкоструене продължава, като сега е разширена с други вредни довършителни техники, като например ръчно опесъчаване или пръскане с химикали.

ФАКТИ ЗА ПАМУКА

- Основни производители на памук: Китай (32%), Индия (23%) и САЩ (12%);
- Годишна реколта памук: 2500 милиона тона; това е 1/3 от световното производство на текстилни влакна (= 60 милиарда тениски);
- 1 тениска се нуждае от 2.000 литра вода (= 10 вани);
- Памукът се пръска със селскостопански отрови 20-25 пъти на сезон (16% от всички инсектициди са изпръскани върху памуковите полета!);
- 99% от земеделските производители на памук в света живеят в Глобалния Юг и нямат оборудване, за да се защитят от опасните пестициди.

ФАКТИ ЗА ШИВАШКАТА ПРОМИШЛЕННОСТ

- Световната промишленост е сложна мрежа от агенти, подизпълнители и доставчици (компании, които не винаги знаят точно къде и при какви условия са изработени техните продукти);
- Шивашката индустрия е огромен работодател (напр. в Азия около 15 милиона души са заети в сектора), а повечето от работниците са млади жени;
- Много лоши условия на труд: липса на отпуск по майчинство, дълги работни часове, без права за работниците, без синдикати, репресии и страх от загуба на работата, много ниски заплати (минималната работна заплата в тези страни е твърде ниска и не стига за осигуряване на „екзистенц-минимума“), липса на безопасност, пренаселени фабрики; опасни електрически системи и машини, липса на противопожарно оборудване;
- За постигане на ефект на износеност върху дънките се използва пясъкоструене (ръчно опесъчаване и пръскане с химикали), като работниците са изложени на сериозен риск от силикоза (смъртоносна белодробна болест).

ЧАСТ 1: ПРЕДСТАВЯНЕ НА ВЪПРОСИТЕ, СВЪРЗАНИ С ТЕКСТИЛА

Упражнение 1: МОЯТ СТИЛ Е МОЯТА ОТГОВОРНОСТ

Кратко представяне

Чрез движение и задаване на въпроси участниците се опознават помежду си и разкриват глобалните отношения в ежедневието си и особено по отношение на дрехите.

Цели:

- Да се опознаят участниците;
- Да се намали дистанцията между различните участници;
- Да се осъзнаят глобалните отношения и тяхното влияние върху личния ни опит и ежедневието ни.

Необходимо време: 15-20 минути

Необходимо пространство: Участниците трябва да разполагат с достатъчно пространство, за да се разхождат в стаята.

Големина на групата: 10-30 участници

Възраст: 12+

Необходими материали:

- Бинго талони, колкото участниците;
- Моливи.

Подготовка:

Прегледайте въпросите, записани на бинго талоните и проверете дали са приложими за конкретната група участници. Ако някои от тях не са подходящи, не се колебайте да ги адаптирате.

Указания

Стъпка 1: Раздайте бинго талоните и моливи/химикали за участниците и им дайте за задача да съберат колкото се може повече подписи от хората в групата.

Стъпка 2: Участниците се разхождат и искат от други лица от групата да отговорят на въпросите от бинго талона. Ако попитаният участник отговори на въпроса, той се подписва в полето на въпроса.

Стъпка 3: Участникът, който има най-малко 10 от 12 имена, записани на талона, извиква „БИНГО“.

Обобщение и оценка

Когато всички или повечето от участниците са направили „Бинго“, поканете групата да седне в кръг. Попитайте ги дали са харесали упражнението, както и:

1. Трудна или лесна беше задачата и защо?
2. Научихте ли нещо ново и ако да, какво?
3. Получихте ли интересна информация за останалите участници в групата? На кой въпрос имаше най-много утвърдителни отговори? А на кой най-малко?
4. Осъзнахте ли нещо, което сте знаели и преди, но никога не сте разсъждавали върху него?
5. Бяхте ли изненадани колко много неща около вас са свързани с глобализацията?
6. Какъв друг въпрос може да се добави в талона?

Последващи действия

Упражнението е добро начало и лесно може да се използва като въведение, последвано от всяко от следващите упражнения в тази глава.

Съвети към фасилитатора

- Победителят може да бъде възнаграден с малка награда;
- Ако размерът на групата надхвърля 20 участници, можете да поставите изискване 10 от вписаните в бинго талона имена да са различни.

Знае към кой континент принадлежи Бангладеш...	Има приятел от страна извън Европа...	Знае какво означава справедлива търговия...	Има Facebook/ Twitter/ Skype профил...
Знае къде е произведена неговата/нейната тениска...	Говори повече от един език...	Знае какво означава сумангали...	Носи дрехи „втора употреба“ ...
Купува дрехи само от „готини“ марки...	Знае кои са основните три държави, в които се произвеждат много от дрехите ни...	Знае колко получава един работник за производство на чифт дънки...	Знае какво е синдикална организация...

Упражнение 2: МОДЕН БАРОМЕТЪР

Кратко представяне

Това упражнение може да се използва в различни етапи в работа с млади хора във връзка с потреблението на дрехи и предизвикателствата в областта на шивашката промишленост в световен мащаб. Фокусира се върху различните мнения на участниците по различни въпроси и дава възможност за дискутиране и осмисляне.

Цели:

- Да се обмислят собствените позиции по отношение на въпроси, свързани с модата и потреблението на дрехи;
- Да се визуализират различни мнения и нагласи по темата в рамките на групата;
- Да се поставят някои важни и провокативни въпроси, свързани с модната индустрия и потреблението на дрехи.

Необходимо време: 30-45 минути (в зависимост от броя твърдения, които ще използвате)

Необходимо пространство:

Стаята трябва да бъде достатъчно голяма, така че групата да може да стои в редица

един до друг.

Големина на групата: 5-20 участници

Възраст: 17+ (може да се адаптира и за по-ниска възрастова група, в зависимост от използваните твърдения)

Необходими материали:

- Един лист с надпис „Съгласен/съгласна“;
- Един лист с надпис „Несъгласен/несъгласна“.

Подготовка:

Подгответе противоречиви твърдения, свързани с темата за модата и шивашката промишленост. Опитайте се да се намерите добър микс между местни/глобални, лични/социални, незначителни/значими, политически/икономически измерения.

Подгответе стаята, така че да имате достатъчно място за това упражнение.

Поставете двата надписа в два противоположни края на стаята и се уверете, че има достатъчно място между тях.

Указания

Всеки участник трябва да се позиционира на модния барометър (невидимата линия между „Съгласен/съгласна“ и „Несъгласен/несъгласна“) в съответствие със своето собствено становище спрямо твърденията, които ще четете на глас.

Предложения за твърдения:

- *Дрехите ми помагат да изразя своята личност.*
- *Работниците в шивашките фабрики трябва да се чувстват щастливи от факта, че поне имат работа.*
- *Нашето поколение е много по-пристрастено към модата, отколкото предишните поколения.*
- *Бойкот на дрехите, изработени от несправедливо третирані работници, е единственият начин за подкрепа на правата на работниците.*
- *Аз съм жертва на модата.*
- *Синдикалните организации имат лошо влияние върху работниците и просто причиняват проблеми.*
- *Справедливата търговия на дрехи ги прави твърде скъпи за младите хора.*

След всеки въпрос поканете някои от участниците да кажат на групата защо е избрал/а това конкретно място на барометъра.

Забележка: Четете твърденията и питайте участниците за аргументи, без да показвате отношение към твърдението или виждането на различните участници! Опитайте се да избегнете започването на дискусия от страна на участниците. Това упражнение е повече за даване на видимост на различните позиции и не цели дълбочинно обсъждане.

Обобщение и оценка

След упражнението помолете участниците да седнат в кръг и започнете обобщение със следните въпроси:

1. Хареса ли ви това упражнение?
2. Лесно ли решихте къде да се позиционирате и защо?
3. Беше ли ви трудно да слушате изявленията на другите, без да отговаряте спонтанно?
4. Осъзнахте ли нещо, което сте знаели и преди, но никога не сте разсъждавали върху него?

Последващи действия

Упражнението може да бъде повторено със същата или с друга тема. Ако го използвате за начало на по-дълъг обучителен процес с конкретна група от млади хора, може да помислите за повторно извършване на упражнението в края на такъв процес. По този начин ще видите дали и как се променят позициите и аргументите на участниците в рамките на процеса на учене.

Съвети към фасилитатора

- Силно препоръчително е да се изберат много ясни, противоречиви твърдения, за да има по-разнообразни отговори.
- Опитайте се да не съдите отговорите, тъй като отговорите на групата ще разкрият разнообразието на позиции.
- Можете да кажете на участниците, че те биха могли да се движат и дори да променят позицията си по време на изказването на аргументи.

ЧАСТ 2: ЗАДЪЛБОЧЕНО ИЗСЛЕДВАНЕ

Упражнение 1: ОПОЗНАЙ НЕЩАТА СИ

Кратко представяне

Чрез това упражнение участниците осъзнават сложността и глобалните взаимоотношения по отношение на различни продукти за ежедневна употреба.

Цели:

- Да се разкрият глобализираните производствени процеси, които стоят зад производството на дрехи;
- Да се разбере повече за неравномерното разпределение на печалбата и властта;
- Да се осъзнаят глобалните отношения и тяхното влияние върху личния ни опит и ежедневието ни.

Необходимо време: Най-малко 45 минути (в зависимост от големината на групата)

Необходимо пространство:

Участниците трябва да разполагат с достатъчно пространство, за да обсъждат и да работят в малки групи

Големина на групата: 5-15 участници (Колкото по-голяма е групата, толкова по-сложно става упражнението)

Възраст: 17+

Необходими материали:

- Иглички/пинчета;
- Карти с производствени фази;
- Тесте с карти;
- Моливи, ножици;
- Копия от лист Паяжина (2 за всеки участник);
- Тениска или дънки;
- Едно парче памук или памучен тампон;
- Карта на света (Проекция на Питърс¹);
- Флипчарт, коркова дъска.

Подготовка:

Трябва да бъдат подготвени всички работни листове и необходимите материали. Частите и стъпките могат да бъдат написани на дъската, за да направи процеса ясен още от самото начало.

Указания

Част 1: Любимата ми тениска

Стъпка 1: Попитайте участниците коя е любимата част от техния гардероб и кои аспекти управляват техните решения (напр. марки, модни списания, цени, условия за производство, облеклото на приятели). Съберете отговорите и ги запишете на флипчарт хартия. Попитайте участниците дали знаят къде е произведена любимата им дреха. Нека покажат на картата.

Част 2: От къде идват всички тениски?

Тази част показва как е разработена веригата на производство и доставки.

Стъпка 1: Покажете една тениска и парче памук (или памучен тампон) на участниците и ги попитайте дали биха могли да си представят как парчето памук се превръща в тениска.

Стъпка 2: Използвайте карти с отделните етапи от работния лист „Производствени етапи“ за дискусията и нека участниците да намерят правилния им ред. Намерете държавите, включени в етапите на производство, на картата. Можете да използвате вълна или друга нишка, за да покажете пътя от природния ресурс до мястото на потребление. Назовете някои проблеми, свързани с производствения процес: екологични проблеми, свързани с отглеждането на памук, нарушенията на правата на работниците в заводите, конкуренцията между фирмите.

Стъпка 3: Основните производствени стъпки са съгласувани с основните заинтересовани

1. Карта на света с проекция на Питърс-Гал е карта на света, която има уеднаквена пространствена проекция. Тя показва размера на обектите пропорционално за сметка на реалната им форма.

страни. Използвайте картите от работния лист „Заинтересовани страни“. Някои от стъпките засягат една, а други повече от една заинтересована страна. Закачете картите на коркова дъска или ги разпръснете на пода. Обсъдете какви желания и цели биха могли да имат различните заинтересовани страни. Къде те съвпадат и къде не?

Стъпка 4: Участниците трябва да познаят кой дял от цената на дребно съответства на заинтересованите страни (вж. работния лист „Разпределение на разходите“). В последствие обсъдете: Дали разпределението е това, което те са очаквали? Дали това е справедливо разпределение? Какви могат да бъдат причините за това?

Част 3: Вашият избор? Вашата взаимосвързаност ...

Стъпка 1: Раздайте на всеки участник по две копия от работния лист „Паяжина“. Първо трябва да помислят кои фактори им влияят при вземането на решения, когато купуват / избират нови дрехи. Могат да се използват петте заинтересовани страни, обсъждани в част 2 (Стъпка 3), но може да има допълнителни фактори (приятели, родители, модни тенденции, собствен стил...). Това упражнение се прави индивидуално от всеки. Участниците могат да напишат своето собствено име в центъра на мрежата. При наличие на по-голямо влияние съответната група / лице трябва да бъде поставена по-близо до центъра на мрежата.

Стъпка 2: Използвайте втората паяжина за илюстриране на влиянието, което всеки има върху различните заинтересовани страни. Отново, тези с по-голямо очаквано влияние се намират по-близо до центъра, а тези с по-малко влияние трябва да са по-далеч.

Стъпка 3: Мрежите се обсъждат в малки групи. Какво е различно, кое е подобно? Какво прави впечатление, когато се сравняват двете паяжини?

Обобщение и оценка

Помолете групата да седне в кръг след упражнението. Попитайте ги дали са харесали упражнението и им задайте следните въпроси:

1. Научихте ли нещо ново и какво? Какво беше най-изненадващото за вас?
2. Знаете ли, че толкова много хора и толкова много транспортиране са необходими за производството на вашите дрехи? Как ви кара да се чувствате това?
3. Ако помислите за веригата на производство и доставки, смятате ли, че е подобна с тази на храната, електрониката и други продукти, които ползваме ежедневно?
4. Ще ви повлияе ли това упражнение следващия път, когато си купувате дрехи? Ако да, как? Ако не, защо?

Последващи действия

Упражнението може да се използва като въведение. Изводите, направени тук, могат да представляват значителна подготвителна работа за последващи действия от този модул. Особено Част 3 може да доведе до конкретни идеи или действия.

Съвети към фасилитатора

Това упражнение изисква доста активно подпомагане и неговият край зависи до голяма степен от дискусии в групата.

Бъдете добре подготвени за въпроси, свързани с темите.

РАБОТНИ МАТЕРИАЛИ

Производствени етапи

Опаковка + транспорт (винаги между етапите на производство!)
отглеждане на памук
предене
тъкане
шиене
дизайн, маркетинг
продажба
използване
изхвърляне

Страни производители

Пакетиране + транспорт	Опаковка + транспорт винаги между етапите на производство – с големите контейнерни кораби, камиони, самолети
Отглеждане на памук (плантации/малки ферми)	САЩ (плантации) или Индия (малки ферми)
предене	Турция
тъкане	Тайван
шиене	Бангладеш
дизайн, маркетинг	Швеция
продажба	Австрия
използване	Твоята страна
продажба („втора ръка“)	Гана

Заинтересовани страни

отглеждане на памук:

фермери

предене, тъкане, шиене:

работници

предене, тъкане, шиене:

собственици на фабрики

дизайн, маркетинг:

брандинг компании

продажба:

магазини

използване:

купувачи

Разпределение на разходите

	% от цената	в € за една тениска
Отглеждане на памук: фермери	12 %	3,40 €
Предене, тъкане, шиене: работници	0,6 %	0,18 €
Предене, тъкане, шиене: собственици на фабрики	4 %	1,15 €
Дизайн, маркетинг: брандинг Компании	12 %	3,61 €
Продажба: магазини	59 %	17,00 € (включително заплатите)
Останалото (междинни, транспорт, мито)	12,4 %	3,66 €
Всичко	100 %	29,00 €

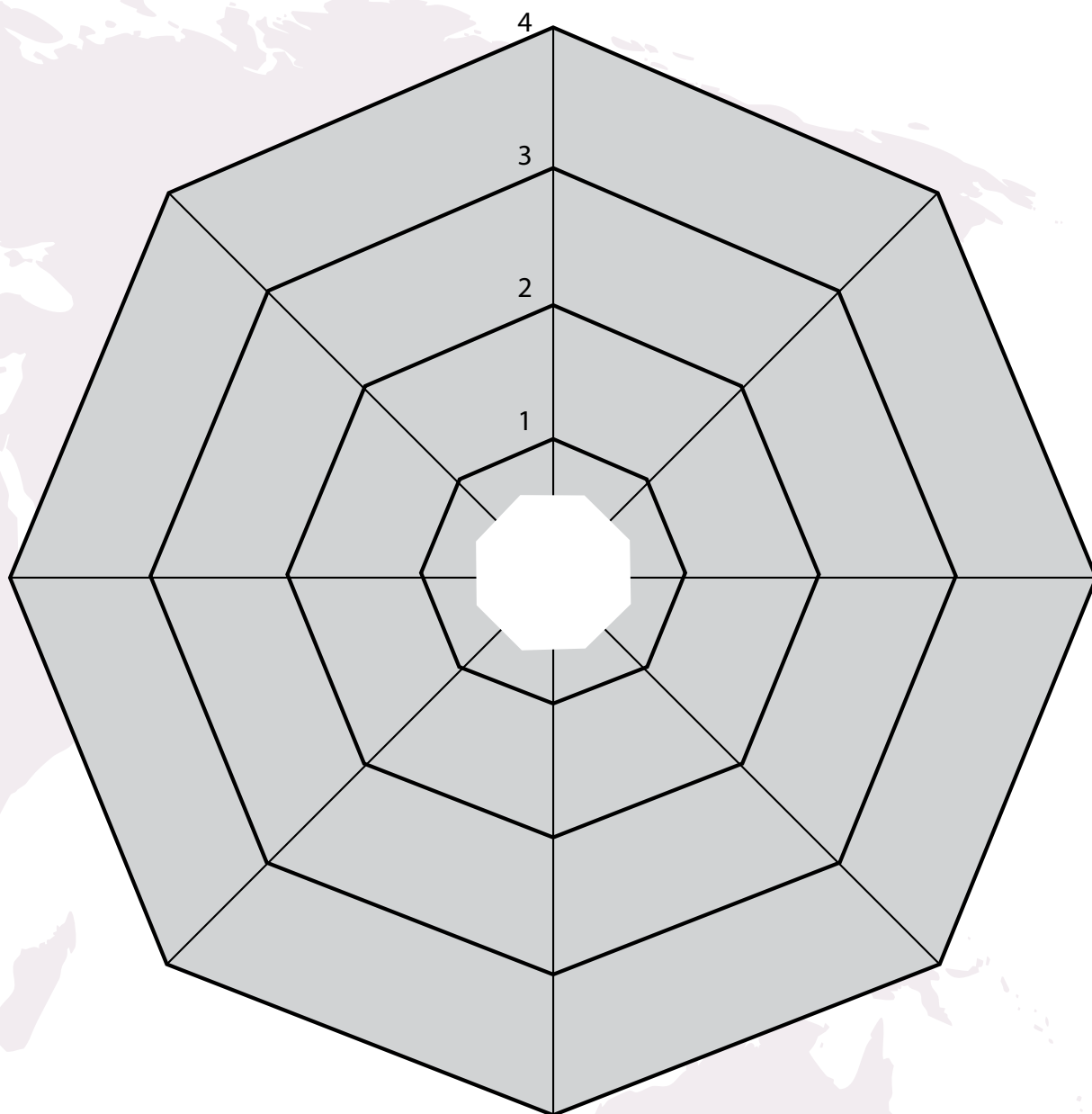
Източници:

http://cleanclothes.at/media/common/uploads/download/factsheet-zum-existenzlohn/Fact_Sheet_Existenzlohn.pdf

и

<http://www.fairwear.org/ul/cms/fck-uploaded/documents/policydocs/ClimbingtheLadderReport.pdf>

Паяжина

Упражнение 2: СВЕТОВНА ВИКТОРИНА

Кратко представяне

Чрез забавление и под формата на състезание това упражнение помага на младежите да получат повече знания за взаимозависимостта между навиците на потребление в Европа и глобалната шивашка промишленост.

Цели:

- Да се придобият знания за различни аспекти в областта на глобалната шивашка промишленост и нейните предизвикателства;
- Да се повдигнат и дискутират някои важни въпроси за модата и потреблението на дрехи;
- Да се разгледат някои от ключовите теми на глобалното образование.

Необходимо време: 60 минути (в зависимост от броя въпроси въпроси, които използвате)

Необходимо пространство:

Стаята трябва да бъде достатъчно голяма, така че всички участници да могат да седнат.

Големина на групата: 6-20 участници

Възраст: 12-17 години (може също да бъдат приспособени за по-младите участници в зависимост от въпросите, които сте избрали)

Необходими материали:

- LCD проектор, лаптоп, презентация с избраните въпроси;
- Флипчарт и маркери за записване на общия брой точки;
- 4 карти (А, Б, В, Г) за всяка група;
- Награда за победителите.

Подготовка:

Нека някой от вашите колеги ви помага по време на викторината. Подгответе стаята, така че да имате достатъчно пространство за това упражнение. Поставете столовете по такъв начин, че членовете на една група да могат да седят заедно (зависи от броя на играчите).

Указания

Стъпка 1: Помолете участниците да се разделят на групи от по 3, 4, 5 и т.н. (в зависимост от броя на участниците) и да измислят име на групата, което да е свързано с темата за модата (напр. на „Найк“, „Не на модата“, „Справедлива търговия“, „H&M“, „Дънки“ и т.н.)

Стъпка 2: Раздайте по 4 карти на всяка група и им кажете, че те трябва да вдигат карта с верния отговор (А, Б, В, Г) след всеки въпрос.

Стъпка 3: Започнете викторината с помощта на компютърна презентация. Примери и връзки с повече информация по въпросите може да откриете по-долу. Нека вашият колега/асистент записва точките на всяка група.

Стъпка 4: В края пребройте точките и определете групата победител.

Предложения за въпроси във викторината:

Въпрос	Отговор
Какъв е основният материал, от който се произвеждат дънките?	А) памук Б) вълна В) синтетични влакна Г) лен
В кои държави се произвеждат по-голямата част от дрехите ни?	А) Германия, Австрия и Швейцария Б) Италия, Франция и Португалия В) САЩ, Канада и Австралия Г) Бангладеш, Китай и Камбоджа
Как се наричат организациите, които защитават правата на работниците в Европа и другите държави?	А) неправителствена организация Б) синдикални организации В) клики Г) мрежи
Каква е печалбата на H&M за една година? ¹	А) Около 250 млрд евро Б) Около 17,5 млрд евро В) Около 150 милиона евро Г) Около 1,3 млрд евро
Какво е наименованието на движението в Европа, което насърчава повторното използване на различни материали или продукти от тях?	А) Движение „Всичко сами“ (EA) Б) Движение „Да, ние можем“ (YWC) В) Движение „Защо, по дяволите, не?“ (WTTFN) Г) Движение „Направи си сам“ (DIY)
Кои групи млади хора в Европа обикновено бойкотират модните марки и конвенционалното потребление?	А) хипита и скейтъри Б) пънкари и скейтъри В) хипита и пънкари Г) емота и скейтъри
Колко килограма стари дрехи годишно на човек се изхвърлят на боклука в Германия и Австрия? ²	А) 30 кг на човек/на година Б) 4 кг на човек/на година В) 45 кг на човек/на година Г) 15 кг на човек/на година
Какво представлява новото течение сред младежите, свързано с повторно използване на старите дрехи?	А) организиране на партита за размяна на дрехи Б) пазаруване онлайн В) хвърляне на дрехите в боклука Г) даване на стари дрехи на своите по-малки братя или сестри
Колко литра вода са необходими за производството на една тениска?	А) 5 литра Б) 100 литра В) 500 литра Г) 2000 литра

¹ Източник: <http://www.handelsdaten.de/themen/326/hennes-und-mauritz/>

² Източник: www.wearfair.at

Варианти

Може и участниците да подготвят някои въпроси за викторината.

Последващи действия

Упражнението може да бъде повторено със същата или с друга тема.

Опитайте се да използвате натрупаната информация за по-нататъшни дейности, проекти и т.н. в младежките центрове и групи.

Съвети към фасилитатора

- Опитайте се да подгответе награди за победителите, които са стойностни или свързани с темата (например ваучер за магазин за справедлива търговия в близост, филм, свързан с темата, ваучер за семинар, печат върху собствена тениска и т.н.)
- Опитайте се да подгответе въпроси, които не са твърде „поучителни“ и направете добър микс между местните/глобални, лични/социални, незначими/значими, политически/икономически.

Упражнение 3: НА ПОТОЧНАТА ЛИНИЯ

Кратко представяне

Тази симулация трябва да помогне на младежите да „усетят“ същността на работата на парче и „натискът“ върху работниците в текстилната промишленост.

Цели:

- Да се усети характерът на работата на поточната линия под формата на игра;
- Да се изпита влиянието на несправедливите условия на труд.

Необходимо време: 30 минути

Необходимо пространство:

Стаята трябва да бъде достатъчно голяма с подредени в редици маси и столове

Големина на групата: 10-20 участници

Възраст на групата: 12+

Необходими материали:

- Хартия;
- Ножица;
- Молив;
- Линия.

Подготовка:

Подредете масите в една редица.

Подгответе всички материали.

Указания

Стъпка 1: Обяснете същността на работа на поточна линия и накратко обяснете смисъла на отделните задачи (рязане, сгъване, „шиене“ на копчета и т.н.). Обяснете какво ще се случи в упражнението и при какви условия ще се осъществи. Трябва да има от един до трима квестори.

Стъпка 2: Всеки участник ще получи конкретна задача и номер. Същността на работата за всеки трябва да е ясна.

Стъпка 3: Когато квестор плесне с ръце, работата по поточната линия започва. Квесторите трябва да се преструват, че бързат и да създават напрежение у работниците.

Стъпка 4: Упражнението завършва, когато квесторът реши. Упражнението не трябва да трае прекалено дълго, около 5-10 минути.

Обобщение и оценка

Помолете групата да седне в кръг. Основните въпроси за дискусия могат да бъдат:

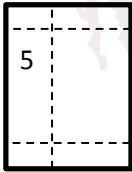
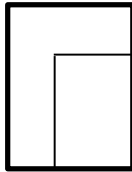
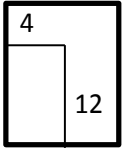
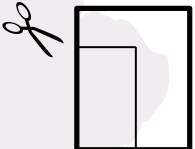
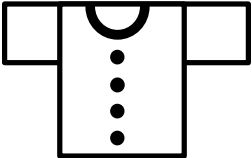
- *Как намирате упражнението? Хареса ли ви? Беше ли ви трудно да изпълните задачата?*
- *Как намирате процеса? Какво ще кажете за ограниченото време?*
- *Какво можем да научим от това упражнение?*

Съвети към фасилитатора

- Ако групата е много голяма, може да се раздели на две паралелни поточни линии, като така се създаде конкуренция.

РАБОТНИ МАТЕРИАЛИ

1. Квестор Квесторът наблюдават дали тениските се произвеждат качествено. Отговаря за наличието на цялото необходимо оборудване:	• Хартия А4 • Кламери • Линии • Ножици
2. Шивач/ка Сгънете лист хартия А4 на две по широката страна. Разчертайте линии на 2 см от долния и горния край и на 5 см от левия (несгънат) край. 	3. Шивач/ка Отрежете правоъгълника, получил се между разчертаните линии.
4. Шивач/ка На изрязаното парче разчертайте правоъгълник откъм несгънатата страна - 4 см на 12 см. 	5. Шивач/ка Изрежи разчертания правоъгълник.
6. Шивач/ка Разгънете листа. В горния край нарисуйте полукръг като яка, а точно по средата – 4 точки за копчета на равни интервали. 	7. Продавач/ка Сгънете двата ръкава отзад, а след това по средата.

ЧАСТ 3: ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ

Памук

<http://www.baumwoll-seite.de/index.html>

Основна информация за памука и производни на него продукти

http://umweltinstitut.org/fragen--antworten/bekleidung/konventionelle_bekleidung-678.html

Основна информация за събирането на памук и екологичните последици

Условията на труд в текстилната промишленост

<http://www.cleanclothes.org/>

Уебсайт на кампанията „Чисти дрехи“, занимаващи се с условията на труд в текстилната промишленост

Отговорно потребление (фокус върху текстил)

<http://www.bewusstkaufen.at/>

Сайт за отговорна консумация, поддържан от Министерството на земеделието и околната среда в Австрия

<http://www.lebensart.at/>

Австрийски портал за устойчив начин на живот

<http://www.umweltberatung.at/>

Австрийски портал за устойчив начин на живот с акцент върху въпросите на околната среда

<http://www.die-sicherheitsnadel.at/>

Ръководство за мода и хранене

<http://www.buyresponsibly.org/>

Информационна страница за това, което стои зад нашите ежедневни продукти

Образователни материали

<http://mode.cleanclothes.at/>

Образователни материали по темите текстил и мода

http://www.4teachers.de/?action=showtopic&dir_id=7151&topic_id=28080

Образователни материали по темите памук и текстил

http://www.lwl.org/wim-download/PDF/Baumwollkoffer_Inhaltsbeschreibung.pdf

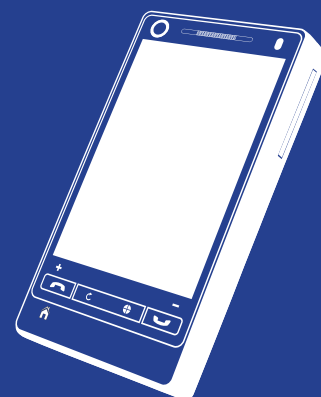
Образователен пакет за темите памук и текстил

Глава 5 •

Мобилни телефони

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕЖДАНЕ В ТЕМАТА	104
ЧАСТ 1: ПРЕДСТАВЯНЕ НА ПРОБЛЕМИТЕ, СВЪРЗАНИ С ТЕЛЕФОНИТЕ	105
УПРАЖНЕНИЕ 1: ЗА И ПРОТИВ МОБИЛНИТЕ ТЕЛЕФОНИ	105
УПРАЖНЕНИЕ 2: ТЕХНОЛОГИЧНА СПРАВЕДЛИВОСТ	106
ЧАСТ 2: ЗАДЪЛБОЧЕНО ИЗСЛЕДВАНЕ	108
УПРАЖНЕНИЕ 1 (а): СПРАВЕДЛИВИ УСЛОВИЯ НА ТРУД	108
УПРАЖНЕНИЕ 1 (б): НЕСПРАВЕДЛИВИ УСЛОВИЯ НА ТРУД В ДРК	112
УПРАЖНЕНИЕ 2 (а): КАК ДА СЕ СПРАВИМ С ОТПАДЪЦИТЕ?	115
УПРАЖНЕНИЕ 2 (б): КЪДЕ ОТИВАТ Е-ОТПАДЪЦИТЕ?	119
УПРАЖНЕНИЕ 3 (а): ТЕХНОЛОГИЧНИ НУЖДИ И ЖЕЛАНИЯ	121
УПРАЖНЕНИЕ 3 (б): ГЛОБАЛНИЯТ ТЕЛЕФОН	127
ЧАСТ 3: ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ	137

ВЪВЕЖДАНЕ В ТЕМАТА

Днес не можем да си представим живота без мобилни телефони. Повече хора по света притежават мобилен телефон, отколкото имат достъп до тоалетна. Според Световната банка, 91% от световното население има абонамент за мобилен телефон, докато само 64% от хората имат достъп до подходящи санитарни съоръжения.

Младите хора в Европа растат в среда, в която мобилният телефон е неразделна част от живота им и това явление се забелязва в целия свят. Тази споделена глобална връзка има както положителни, така и отрицателни въздействия и свързва младежите по целия свят, които живеят изключително разнообразен начин на живот.

Тази глава изследва многото глобални връзки и проблемите, които стоят зад нашите мобилни телефони.

Глобалната верига на доставки

Вашият мобилен телефон е направен от различни компоненти. В него ще намерите злато от Южна Африка или Русия; мед от Чили; никел, който може да бъде от Канада; тантал или колтан от Демократична република Конго (ДРК).

Колтанът е жизнено важен компонент в областта на мобилните телефони. 80% от него се добива в Демократична република Конго, страна, разкъсвана от войни и конфликти, подхранвани от огромното минерално богатство. Добивът на колтан може да бъде опасен. Това е зле платена професия, в която детският труд е често срещан. Миньорите в ДР Конго са основна част в глобалната верига за доставки на мобилни телефони – наред с хората, които проектират, изработват, транспортират и продават мобилни телефони.

Устойчивост на околната среда

Когато нов модел мобилен телефон излезе на пазара, много хора си го купуват и се отърват от своето перфектно работещо „старо“ устройство. Милиони телефони се изхвърлят всяка година и в крайна сметка често стигат до сметищата. Те съдържат опасни химикали, които след като започнат да се разпадат, вредят на околната среда. Тези отровни химикали изтичат в почвата и след това във водата. Богатите европейски държави често изпращат стари мобилни телефони в по-бедните страни за „рециклиране“, където законите за защита на работниците и околната среда са по-слаби: по същество, изнасят проблема.

Когато се счупят, мобилните телефони трудно се поправят. Компаниите за мобилни телефони често предлагат чисто нови телефони като заместители на старите, вместо да поправят повредените такива.

Следва въпросът: Наистина ли се нуждаете от нов телефон?

Мобилните телефони в Африка

Мобилните телефони са променили комуникациите в цяла Африка и са оказали влияние върху различни области като образование, банково дело и здравеопазване. Те позволяват на обикновените граждани да се организират като активисти, борещи се за своите права и вярвания. И малките земеделски производители, които имат малък или никакъв достъп до финансиране и технологии, вече могат да получат достъп до метеорологични доклади и да проверят цените на културите, като по този начин увеличават своите доходи.

- Можете ли да си представите живот без мобилен телефон?
- Можете ли да определите какво представлява мобилният телефон за вас - лукс или необходимост?

Какво можете да направите?

Мобилните телефони стават все по-съществена част от технологиите на хората по целия свят. Предизвикателството, пред което сме изправени, е да се гарантира, че при производството на телефони са спазени човешките права на всеки по веригата. Трябва да се вземе предвид и влиянието върху околната среда на нашите е-отпадъци.

Как можем да използваме нашата власт на потребители, за да постигнем промяна?

ЧАСТ 1: ПРЕДСТАВЯНЕ НА ВЪПРОСИТЕ, СВЪРЗАНИ С МОБИЛНИТЕ ТЕЛЕФОНИ

Упражнение 1: ЗА И ПРОТИВ МОБИЛНИТЕ ТЕЛЕФОНИ

Кратко представяне

Това е упражнение за бързо мислене, което дава възможност на участниците да разсъждават върху това как и защо се използват мобилни телефони.

Цели:

Да се помисли върху предимствата и недостатъците на мобилните телефони.

Необходимо време: 10 минути

Възраст: 12+

Необходими материали:

- 2 листа флипчарт хартия;
- маркери.

Указания

Стъпка 1: Разделете участниците в две по-малки групи.

Стъпка 2: Кажете им, че имат 2 минути, за да запишат възможно най-много предимства и недостатъци на мобилните телефони, за които могат да се сетят.

Стъпка 3: След като времето изтече, групите ще се редуват и ще представят нещата, които са записали. Ако казаното от едната група, не е записано от другата, първата група печели една точка. Ако другата група има същия отговор, и двете групи го зачеркват. Редувайте предимства и недостатъци. Пресметнете резултата и поздравете отбора победител.

Обобщение и оценка

Попитайте участниците:

1. За предимствата или за недостатъците ви беше по-лесно да мислите и защо?
2. Кои са повече и защо според вас?
3. Има ли нещо, което ви изненада или нещо, с което не сте съгласни?
4. Смятате ли, че би било същото, ако направим упражнението с млади хора в друга държава?

Подчертайте, че различните хора използват мобилни телефони за различни неща, в зависимост от своята възраст, населено място и нужди.

Последващи действия

Дейност 3 (б) „Глобалният телефон“ изследва как се използва мобилната технология и дали помага на хората, които живеят в Африка.

Упражнение 2: ТЕХНОЛОГИЧНА СПРАВЕДЛИВОСТ

Кратко представяне

Това упражнение дава възможност на участниците да помислят как и защо хората използват технологиите в ежедневието.

Цели:

- Да се въведе и разбере понятието за технологична справедливост;
- Да се насърчи размисъл сред участниците върху това как технологията свързва хора в целия свят.

Необходимо време: 15-20 минути

Възраст: 12+

Необходими материали:

- 3 твърдения (в Указания), написани върху отделни листа хартия;
- Хартия и химикали.

Указания

Стъпка 1: Помолете всеки участник да напишете името си на малък лист хартия.

Стъпка 2: Организирайте групата в кръг и им обяснете, че няколко твърдения ще бъде поставяни в центъра на кръга и участниците трябва да поставят своите имена по-близо до твърденията, с които са съгласни и по-далеч от тези, с които не са.

Твърдения:

1. Харесва ми да имам най-новите мобилни телефони и не мисля за това какво се случва със старите.
2. Хората трябва да имат достъп до технологията, от която се нуждаят, дори и ако не могат да си я позволят.
3. Никога не съм мислил за хората и процесите, които участват в производството на мобилни телефони.

Стъпка 3: След всяко твърдение насърчавайте дискусия, като питате участниците защо са поставили своите имена там, където са ги поставили. Позволете им да променят позицията на своите имена, ако искат, по време на дискусията¹.

Обобщение и оценка

Попитайте участниците:

1. Научихте ли нещо и какво?
2. Ако бяхме в друга страна мислите ли, че отговорите щяха да бъдат различни? Защо?
3. За какви видове технологии се сещате, когато чуете термина „технология“?
4. Какво разбирате под термина „технологична справедливост“?

Понятието „технологична справедливост“ се дефинира като убеждението, че всеки има право на достъп до технологиите, от които се нуждае, за да живее живота, който иска, без да ограничава възможността на другите сега и в бъдеще да правя същото. (вж. „Допълнителна информация“ в края на тази глава).

Подчертайте, че технологията означава различно нещо за различните хора, в зависимост от тяхното богатство, професия, начин на живот, култура и т.н.

Едно от определенията за технология е прилагане на научните знания за решаване на практически проблем. Накарайте групата да сподели идеи за това каква технология използва в своето ежедневиe.

¹. Дейност, адаптирана от <http://practicalaction.org/>

РАБОТНИ МАТЕРИАЛИ

Твърдения

**ХАРЕСВА МИ ДА ИМАМ НАЙ-НОВИТЕ
МОБИЛНИ ТЕЛЕФОНИ И НЕ МИСЛЯ ЗА
ТОВА, КОЕТО СЕ СЛУЧВА СЪС СТАРИТЕ**

**ХОРАТА ТРЯБВА ДА ИМАТ ДОСТЪП
ДО ТЕХНОЛОГИЯТА, ОТ КОЯТО СЕ
НУЖДАЯТ, ДОРИ И АКО НЕ МОГАТ ДА
СИ Я ПОЗВОЛЯТ**

**НИКОГА НЕ СЪМ МИСЛИЛ ЗА ХОРАТА
И ПРОЦЕСИТЕ, КОИТО УЧАСТВАТ В
ПРОИЗВОДСТВОТО НА МОБИЛНИ
ТЕЛЕФОНИ**

ЧАСТ 2 : ЗАДЪЛБОЧЕНО ИЗСЛЕДВАНЕ

Упражнение 1 (а): СПРАВЕДЛИВИ УСЛОВИЯ НА ТРУД

Кратко представяне

Това упражнение въвежда концепцията за права на работниците и дава възможност на участниците да помислят върху това какви условия да очакват, когато търсят работа.

Цели:

- Да повлияе върху личния опит и очаквания във връзка с работното място;
- Да изследва какво се приема за справед-

ливо, когато работим за права на работниците.

Необходимо време: 20 минути

Възраст: 12+

Необходими материали:

- Карти „Правата на работното място“¹
- Ножици;
- Нещо, с което да закачите картите на стена.

Указания

Изрежете шестте карти „Правата на работното място“ (приложени):

1. Получаване на заплащане, осигуряващо екзистенц-минимум
2. Работни часове, определени по закон и които не се надвишават
3. Работа в безопасна и здравословна среда
4. Свобода от дискриминация
5. Трудов договор
6. Право на присъединяване към синдикална организация

Стъпка 1: Подредете групата в кръг и попитайте:

- Дали някой има работа или би желал да работи?
- При какви условия биха желали да работят?
- За какви и с какви хора биха желали да работят?

Стъпка 2: Кажете на групата, че когато хората работят, те имат някои основни права, които трябва да бъдат спазвани. Помолете групата да погледне шестте карти за правата на работното място. Вижте обяснителните бележки отдолу на всяка карта.

Залепете картите из стаята и помолете участниците да се разходят и всеки да застане в непосредствена близост до тази, която смята за най-важна.

Попитайте групата:

1. Кои карти с права мислите, че са най-важни и защо?
2. Има ли нещо, което липсва или нещо изненадващо?
3. Защо мислите, че правата на работното място са важни?

Последващи действия

Погледнете Упражнение 1 (б) „Несправедливи условия на труд в ДРК“. То разглежда как правата на децата са експлоатирани в ДРК по време на производствения процес на мобилни телефони. Дейността насърчава участниците да помислят върху нашите взаимни връзки чрез глобалната търговия и как милиони хора са хванати в капана на нископлатен и нискоквалифициран труд във веригите за доставки, които обхващат целия свят.

1. Адаптирано от http://www.teachers.org.uk/files/tuc_fairs_fair_booklet.pdf

РАБОТНИ МАТЕРИАЛИ

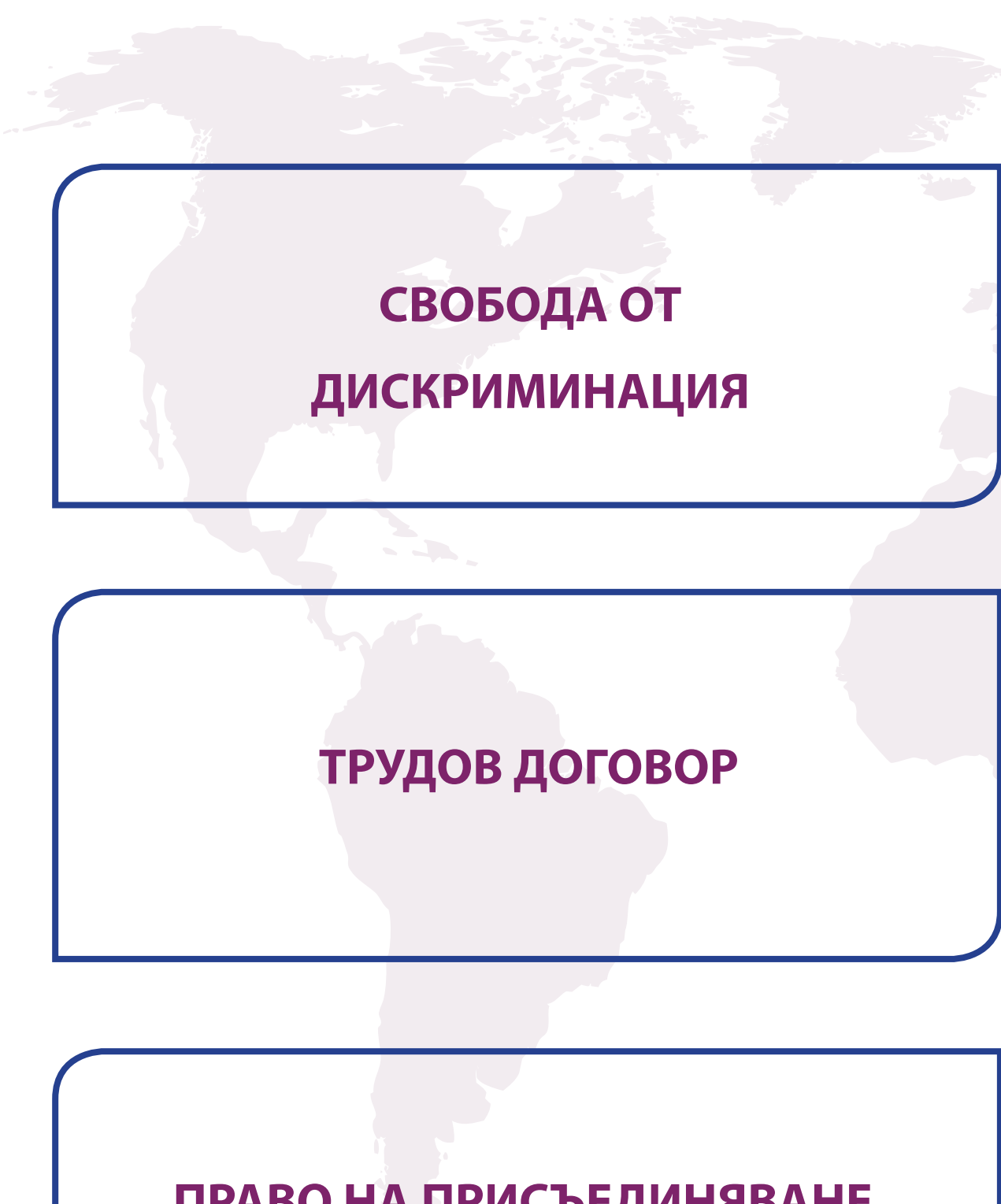
Кarti „Права на работното място“

**ПОЛУЧАВАНЕ НА ЗАПЛАЩАНЕ,
ОСИГУРЯВАЩО ЕКЗИСТЕНЦ-
МИНИМУМ**

**РАБОТНИ ЧАСОВЕ, ОПРЕДЕЛЕНИ ПО
ЗАКОН, КОИТО НЕ СЕ НАДВИШАВАТ**

**РАБОТА В БЕЗОПАСНА И
ЗДРАВΟΣЛОВНА СРЕДА**

**СВОБОДА ОТ
ДИСКРИМИНАЦИЯ**

ТРУДОВ ДОГОВОР

**ПРАВО НА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ
КЪМ СИНДИКАЛНА ОРГАНИЗАЦИЯ**

Обяснителни бележки „Правата на работното място“

1. Получаване на заплащане, осигуряващо екзистенц-минимум

Това означава да печелите толкова, че да можете да покриете разходите си за храна, подслон, транспорт и здравеопазване и да ви остане нещо, с което да посрещнете други свои нужди. В България минималната работна заплата (380 лв. на месец към 2015 година, с включени данъци и осигуровки) се различава от екзистенц-минимума.

2. Работни часове, определени по закон, които не се надвишават

Не бива да ви принуждават да работите повече от законоустановеното. В България нормално установения пълен работен ден се равнява на 8 часа или 40 часа седмично. Възможно е удължаване на това работно време, но при определени в закон условия, които гарантират, че работниците и служителите ще имат възможност за достатъчно почивка. Непълнолетните не могат да работят повече от 35 часа седмично.

3. Работа в безопасна и здравословна среда

Например, ако работите в завод с химикали, трябва да сте осигурени със защитно облекло и ръкавици.

4. Свобода от дискриминация

Забранена е дискриминацията на работното място по признаци възраст, религия, етнически произход, пол, сексуална ориентация и др.

5. Трудов договор

Договорът доказва, че сте нает от някой друг. Той определя вашите отговорности, работно време и социални придобивки, като майчинство/бащинство, отпуск по болест, годишен платен отпуск и много други.

6. Право на присъединяване към синдикална организация

Служителите могат да се обединяват в синдикални организации, което им дава общ и независим глас на работното място. Заедно, като членове на синдикална организация, работниците имат по-голяма сила. В общия случай това им помага да договорят по-добро заплащане и по-добри условия на труд.

Упражнение 1 (б): НЕСПРАВЕДЛИВИ УСЛОВИЯ НА ТРУД В ДРК

Кратко представяне

Научавайки за глобална верига за доставки на производството на мобилни телефони, участниците ще разберат как добивът на суровини в Демократичната република Конго (ДРК) поражда конфликти и как се нарушават правата на децата.

Цели:

- Да се въведе и разгледа понятието права на човека;
- Да се идентифицират причините, поради които мъже, жени и деца, живеещи в крайна бедност, са склонни да бъдат експлоатирани.

плоатирани.

- Да се направи сравнение с очакванията на участниците за справедливи условия на труд в Европа (Упражнение 1(а)).

Необходимо време: 60 минути

Възраст: 12+

Необходими материали:

- Стар мобилен телефон, който може да бъде разглобен;
- Карта на света;
- Копие на снимката и казуса¹ (приложения).

Указания

Стъпка 1: Целта е да се представи процесът на производство на мобилни телефони като част от глобалната верига за доставки. Хората, които работят по веригата, често са с нарушени човешки права.

Вземете стар мобилен телефон и го разглобете. Помолете групата да разгледа и назове отделните части.

Посочете пластмасовите панели, батерията, говорителя и микрофона, основната платка. Сега посочете металите.

Използвайки карта, подчертайте: злато (ЮАР, Русия), мед (Чили, Нова Гвинея), никел (Канада). Също така тантал, който представлява пречистеният минерал колумбит-танталит или колтан (Австралия, Бразилия, Канада и ДРК).

Отбележете, че добивът на минерали като колтан помага за финансирането на големи въоръжени групи в ДРК и влияе директно върху разрасването на съществуващия там конфликт. Децата също работят в мините. Участниците ще проучат това в следващата стъпка.

Стъпка 2: Целта е да се покаже съпричастие с детето на снимката и да се покаже как детските права се погизват в глобалния процес по производство на мобилни телефони.

Използвайте снимката (вж. Работни материали). Помолете участниците да не бързат и да я разгледат внимателно. Те ще трябва да създадат профил на детето, като използват въображението си.

Помолете групата да си представи:

- *Кое е това дете на снимката?*
- *Момче или момиче?*
- *На каква възраст?*
- *Какво прави детето?*
- *При какви обстоятелства работи детето?*
- *Дали той или тя има семейство?*

1. Казусът е адаптиран от http://news.bbc.co.uk/1/hi/in_depth/5071172.stm

- *Защо детето работи?*
- *Какво е икономическото или социалното положение на детето?*
- *Какво би искало да прави сега детето, вместо да работи?*
- *Има ли детето някакви амбиции в живота?*
- *Какво той или тя притежава?*

Участниците трябва да изкажат идеи. Няма грешни отговори.

Стъпка 3: Сега опишете живота на Деку - детето работник. Прочете казуса (вж. Работни материали). Деку печели по-малко от 2 лв. на ден. Той никога не би могъл да си позволи да купи мобилния телефон, за чието производство помага.

След това попитайте участниците:

- *Можете ли да си представите да ходите пеша два часа до работа?*
- *Как мислите, че бихте се чувствали, ако трябва да работите толкова тежка работа?*
- *Можете ли да си представите колко уморен е той?*
- *Справедлив ли е животът за Деку?*
- *Защо мислите, че той печели толкова малко?*
- *Трябва ли да ходи на училище?*

Сега се върнете към снимката. Попитайте участниците какво мислят за:

- *Лицето от снимката?*
- *Родителят / настойникът на лицето от снимката?*
- *Собственикът на мината? Човекът в Европа, който си закупува мобилен телефон?*

Обобщение и оценка

Целта е да се подчертае как младите хора в Европа, клиентите, които купуват мобилни телефони, са свързани с младите хора в ДРК, производителите на мобилни телефони.

Младите хора в Европа очакват справедливи условия на труд. Правата на човека обаче са универсални. Младите хора, родени в бедност, обикновено са готови да работят в непоносими условия. Последствията за тях и техните семейства са огромни. Детският труд наранява децата. Той може да направи достъп до образование невъзможен наред с много други нарушения на правата на човека.

И така, какво може да се направи? Попитайте младежите за някои предложения.

Някои организации смятат, че големите компании трябва да поемат отговорност за страданията, които причиняват. Благодарение на усилията на обикновените хора, някои компании променят начина, по който произвеждат своето спортно облекло. Въпреки това, повечето от тях трябва да направят повече.

За повече информация погледнете <https://www.fairphone.com/>

РАБОТНИ МАТЕРИАЛИ

Казус - детският труд в Демократична република Конго

На осемгодишна възраст Деку никога не е имал футболна топка и никога не е играл на компютърни игри. Той няма компютър и телевизор. Той никога не е бил на училище, въпреки че подминава малките ученици в униформи всяка сутрин, като тръгва за работа.

Денят на Деку започва на зазоряване. Той не яде, пие само малко вода. Следва двучасов преход с неговия близък, Каба. И двамата са със скъсани блузи и панталони с дупки.

Към седем или осем часа всяка сутрин момчетата пристигат в мини „Руаши“, където огромни могили от червена, кафява и сива почва бележат пейзажа. Те се присъединяват към редиците от деца миньори - около 800 от тях работят наравно с възрастни мъже. Всичко това се случва неофициално, но е много добре организирано.

Тук няма стандарти за безопасност. Никой не носи каска. Някои млади момчета като Деку и Каба работят с голи ръце и боси крака. Първата работа за деня е да се отдели почвата от минералните залежи. Това е тежка работа.

Много от местните посредници предпочитат да използват по-малките деца, тъй като на по-големите момчета се плаща повече. Децата тук могат да са на пет или шест години.

С напредването на деня близнаците копаят за късчета самородна мед с голи ръце, но не намират много. Местните купувачи им дават няколко мърляви банкноти, които стигат само за един малък сладкиш. Следващата задача на Деку е почистване на кобалт с боси крака, в езеро с токсична вода. След двете задачи момчетата не изкарват достатъчно дори за вечеря.

Деку е дете, родено в бедност, в район, който би могъл да бъде един от най-богатите в Африка – Източната провинция на Катанга в Демократична република Конго. Под почвата тук има огромни минерални залежи, но това съкровище винаги е облагодетелствало лидерите, но не и народа.

Упражнение 2 (а): КАК ДА СЕ СПРАВИМ С ОТПАДЪЦИТЕ?

Кратко представяне

Участниците се насърчават да проучат собствените си навици и да дадат мнения във връзка с управлението на отпадъците.

Цели:

- Да се проучи как нашето поведение оказва влияние върху околната среда;
- Да се предизвика чувство на отговор-

ност към околната среда и към устойчивото използване на ресурсите;

- Да се насърчат младите хора да изразяват мнението си и да ценят мнението на другите.

Необходимо време: 20-30 минути

Възраст: 12+

Необходими материали: карти, ножици

Указания

Стъпка 1: Разделете участниците на малки групи. Дайте на всяка група комплект карти (вж. Работни материали) и ги помолете да обсъдят какво означава всяка дума. Краткото обяснение към всяка карта е описано по-долу (вж. Съвети към фасилитатора).

- Повторна употреба
- Презареждане
- Отказ
- Рециклиране
- Повторно пълнене
- Преосмисляне
- Намаляване
- Ремонтване

Помолете всеки участник, без да докосва картите, да посочи едно от действията, които смята за най-важно и едно, което смята за не толкова важно като начин за справяне с отпадъците. След това всяка група трябва да подреди своите карти във формата на диамант. Най-важното поставят най-отгоре, а най-маловажното най-отдолу, останалите разпределят между тях.

Стъпка 2: Харесаха ли участниците упражнението?

В челната тройка трябва да бъдат отказ, намаляване и преосмисляне. Обърнете внимание на участниците, че рециклирането не е най-доброто решение, тъй като процесът изисква допълнителни ресурси като транспортиране и енергия. Важно е да купуваме само това, което наистина ни трябва.

Обобщение и оценка

Дискутирайте с участниците дали чувстват, че имат някаква отговорност за околната среда и устойчивото използване на ресурсите. Подчертайте, че поведението на хората оказва влияние върху околната среда и че всички споделяме глобална отговорност, за да се гарантира устойчиво развитие.

Съвети към фасилитатора

Може да се наложи кратко обяснение на всяка карта в зависимост от възрастовата група и информираността на участниците.

Повторна употреба – това, че нещо е празно, не означава задължително, че трябва да се изхвърли.

Презареждане – за направата на една батерия се използва 50 пъти повече енергия от енергията, която тя осигурява.

Повторно пълнене – произвеждаме и използваме 20 пъти повече пластмаса днес, отколкото преди 20 години.

Ремонтиране – изхвърлените компютри образуват опасни отпадъци, които могат да достигнат до почвата и водата. 4 милиона компютъра се изхвърлят годишно само в Китай.

Преосмисляне – всяка година ние произвеждаме 3% повече отпадъци - масовото производство намалява нашата емоционална привързаност към нещата, което ги прави по-лесни за изхвърляне.

Рециклиране – когато отпадъците се рециклират, те не изчезват. За рециклирането се използва енергия за транспорт, сортиране и обработка. Производството на рециклирани продукти може да отнеме повече енергия, отколкото изхвърлянето им.

Отказ – всяка година хранителните магазини във Великобритания раздават 8 милиарда найлонови торбички, достатъчно да се покрие цялата територия на Лондон със слой от пластмаса.

Намаляване – ако всички хора по света са толкова разточителни, колкото например във Великобритания, ще са ни нужни повече от 8 планети, за да продължаваме да потребляме по същия начин.

Последващи дейности

Упражнението е логически и тематично свързано със следващото – 2 (б).

РАБОТНИ МАТЕРИАЛИ

Карти

ПОВТОРНА УПОТРЕБА

ПРЕЗАРЕЖДАНЕ

РЕЦИКЛИРАНЕ

ОТКАЗ

ПОВТОРНО ПЪЛНЕНЕ

ПРЕОСМИСЛЯНЕ

НАМАЛЯВАНЕ

РЕМОНТИРАНЕ

Упражнение 2 (б): КЪДЕ ОТИВАТ Е-ОТПАДЪЦИТЕ?

Кратко представяне

Участниците ще научат как мобилни телефони и други електронни отпадъци се изхвърлят от Европа в по-бедни страни.

Цели:

- Да се помисли върху това как личните действия на участниците влияят на други хора в други страни;
- Да се помисли върху социалното, екологичното и икономическото въздействие

от е-отпадъците от Европа в Гана и Нигерия.

Необходимо време: 30 минути

Възраст: 12+

Необходими материали:

- Компютър, голям екран + Интернет достъп;

Указания

Стъпка 1: Целта е визуално да се даде възможност на участниците да изследват социалното, екологичното и икономическото въздействие на европейските е-отпадъци, изхвърлени в Гана и Нигерия. Въведете участниците в темата:

През 1990 г. правителствата в ЕС, Япония и някои американски щати създават системи за „рециклиране“ на електронни отпадъци. Въпреки това много страни не са в състояние да се справят с количеството на електронни отпадъци, което генерират, или с опасността за природата. Те започват да изнасят проблема в „развиващите се“ страни, където законите за защита на работниците и околната среда са неадекватни или не се прилагат. Освен това рециклирането на отпадъци е по-евтино в „развиващите се“ страни.

Материалите, използвани за производство на мобилни телефони и други електрически стоки, съдържат силно токсични вещества, които могат да отровят хората и да унищожат околната среда, ако се изхвърлят безотговорно.

Стъпка 2: Гледайте един от двата видео клипа на Грийнпийс¹, показани по-долу.

1. Гана: Електронни отпадъци се изхвърлят във Великобритания и се изнасят в Гана.

<http://www.greenpeace.org/international/en/multimedia/videos/Electronic-Waste-in-Ghana/>

2. Нигерия: Електронни отпадъци се изхвърлят във Великобритания и се изнасят в Нигерия.

<http://www.greenpeace.org/international/en/multimedia/photo-essays/Following-the-e-waste-trail/>

Стъпка 3: След филмите или работата със снимките попитайте участниците:

- Към кои въпроси е насочено вниманието ни във филмите / снимките?
- Какви са потенциалните социални, екологични и икономически последици от изхвърлянето на е-отпадъци в Гана и Нигерия?
- Бяхте ли изненадани от нещо? От какво?

Стъпка 4: С цел да се даде възможност на участниците да проучат собствените си ценности и нагласи към е-отпадъците, ги насърчете да участват в следващата част от упражнението.

1. Ключове с разрешение от Грийнпийс <http://www.greenpeace.org/international/en/>

Помолете участниците да се изправят в една линия и да застанат с лице към вас (фасилитатора). Трябва да си представят, че има невидима линия пред тях. По-надолу има серия от лични въпроси. Помолете участниците да отговарят искрено. След всяко изявление те трябва да направят крачка напред, ако са съгласни или да останат на място, ако не са съгласни. След всяко изявление ги помолете да се връщат на линията.

- *Аз имам мобилен телефон.*
- *Аз притежавам повече от един мобилен телефон.*
- *Аз обичам да сменям телефона си веднага щом мога.*
- *Аз все още имам стар мобилен телефон вкъщи.*
- *Аз съм продавал или подарявал стар мобилен телефон.*
- *Аз съм изхвърлял стар мобилен телефон в кофата за боклук / на сметището.*
- *Никога не съм мислил какво се случва със старите мобилни телефони.*
- *Често съм се чудел какво се случва със старите мобилни телефони.*
- *Аз съм изненадан, че много от телефоните се оказват в Африка, след като са изхвърлени.*
- *Нямам нищо против, че много от телефоните се оказват в Африка, след като са изхвърлени.*
- *Хората в Гана/Нигерия използват оптимално старите ни телефони, компютри и телевизори.*
- *Интересно ми е да науча повече за това какво да правя с моя стар телефон, компютър и телевизор.*

Обобщение и оценка

Попитайте групата как са се почувствали по време на упражнението:

- *Лесно ли беше да се отговори на въпросите?*
- *Наша отговорност ли е да мислим за нашите е-отпадъци или трябва просто да оставим това на другите?*

Целта е да се подчертае, че сме глобално взаимосвързани. Когато някой изхвърля стар мобилен телефон в България, потенциално това може да окаже влияние върху уязвимите хора, живеещи в бедност. Наистина ли трябва да се купуват най-новите мобилни телефони или можем повторно да използваме или рециклираме стар такъв? От друга страна обаче хората, живеещи в Гана и Нигерия, могат да си изкарват прехраната от рециклирането на нашите е-отпадъци. Въпросът е противоречив, поради което дискусията може да е много интересна, но трябва да се прави внимателно.

Упражнение 3 (а): ТЕХНОЛОГИЧНИ НУЖДИ И ЖЕЛАНИЯ

Кратко представяне

Участниците имат възможността да проучат понятието „технологична справедливост“ и да обсъдят по какъв начин глобалните общности дават достъп до и използват различните технологии.

Цели:

- Да се обсъди дали технологиите за лично ползване са необходимост, просто правят живота по-добър или притежанието им е лукс;
- Да се обсъди как различните хора по све-

та имат различно разбиране и използват технологиите по различен начин;

- Да се въведе и разгледа концепцията за „технологична справедливост“.

Необходимо време: 30 минути

Възраст на групата: 12+

Необходими материали:

- Карти „Технология“ (вж. Работни материали)¹;
- Лист „Технологични нужди и желания“ (вж. Работни материали);
- Химикали.

Указания

Стъпка 1: Попитайте участниците какво означава за тях понятието „технология“.

Често срещано определение за технология е прилагане на научните знания за решаване на практически проблем. Накарайте участниците да споделят идеи за това каква технология използват в своето ежедневие.

Стъпка 2: Раздайте 4 празни карти на всеки участник. Помолете участниците да напишат върху картите 4 технологични устройства, от които смятат, че се нуждаят най-много.

Участниците след това трябва да се разделят на малки групи от 4-6 човека. Дайте на всяка група набор от подготвените карти „Технология“. Помолете ги да споделят своите лични карти и отстранете всички, които са еднакви. Помолете по един човек от всяка група да разбърка всички карти заедно и да ги раздаде по равно.

Стъпка 3: Дайте на всяка група лист „Технологични нужди и желания“. Помолете ги да поставят картите си в една от 3-те кутии един по един. Те трябва да решат дали технологичното устройство на картата им е 1) необходимо; 2) прави живота им по-добър/по-лесен; или 3) притежанието му е лукс. Всяка кутия е за определен брой карти. Ако трябва да се премести или отхвърли карта, то това трябва да бъде одобрено от групата.

Обобщение и оценка

След като приключите, започнете дискусия с въпроси като:

- Лесно ли се сетихте каква технология използвате във вашия живот? Какви затруднения имаште и защо според вас?
- Лесно ли се съгласихте с това къде да бъдат поставени картите? Какви затруднения имаште и защо според вас?
- Бяхте ли изненадани от нещо и какво?
- Смятате ли, че ако направим това упражнение с група от по-възрастни хора или в друга страна, то отговорите ще бъдат различни?
- Смятате ли, че ще бъде по-трудно, ако например групите са по-разнообразни – различни възрастови групи и култури?

1. Дейност, адаптирана от <http://practicalaction.org/>

- *Какво научихте?*

Подчертайте, че технологиите означават различни неща за различните хора, в зависимост от тяхното богатство, професия, начин на живот, култура и т.н.

Разкажете на участниците за концепцията „технологична справедливост“ и го обсъдете. Технологичната справедливост се определя като убеждение, че всеки има правото на достъп до технологиите, от които се нуждае, за да живее живота, който иска, без да ограничава възможността на другите сега и в бъдеще да правят същото. За повече информация в вж. Част 3 „Допълнителна информация“ в края на тази глава.

Технологични нужди и желания Работни карти

- Редувайте се и поставяйте една по една своите карти с технологични устройства в едно от гнездата по-долу. Грябва да решите дали технологията на вашата карта е наистина необходима; дали просто прави животът по-лесен и приятен; или притежанието ѝ е лукс. Можете да поставите не повече от 4 карти в централното поле, шест в средното и осем във външното.

Технологично желание - лукс

Технология, която прави животът по-лесен

Технологична нужда

Всяка група участници ще има нужда от:

- Комплект карти „Технология“;
- Един лист „Технологични нужди и желания“.

За да стартирате дейността:

- Разделете групата на малки групи от по 4-6 участника.
- Дайте на всяка група комплект карти „Технология“ и помолете един участник в групата да разбърка тези карти заедно с картите, надписани от участниците в отговор на въпроса от коя технология се нуждаят най-много. След като са разбъркани, картите се раздават по равно на участниците в групата.
- Обяснете на участниците, че ще се редуват да поставят картите си една по една в една от трите кутии на листа „Технологични нужди и желания“. Те трябва да решат дали технологията на картата им е 1) необходима, 2) прави живота по-добър/по-лесен или 3) притежанието им е лукс. След като решат, трябва да я поставят в съответното поле.
- Всяко поле е за определен брой карти. Ако участниците искат да преместят карта от едно поле в друго, то това трябва да бъде одобрено от групата.

КАРТИ „ТЕХНОЛОГИЯ“

Телевизия

Сешоар

Здравно
оборудване

Пералня

Колело

Скейтборд

Готварско
оборудване

Тоалетна

КАРТИ „ТЕХНОЛОГИЯ“

Водопречиствателна станция

Електричество

Отоплителна система за дома

Автомобил

Фурна /
Микровълнова
печка

Котел

Компютър

Мобилен
телефон

Преса за
коса

Таблет

Интернет
достъп

Газифициране
за дома

Упражнение 3 (б): ГЛОБАЛНИЯТ ТЕЛЕФОН

Кратко представяне

Чрез казуси участниците ще разберат как се използват мобилните телефони в Африка и ще помислят за положителното въздействие на мобилните технологии.

Цели:

- Да се помисли върху положителните и отрицателните въздействия на мобилните телефони;

- Да насърчи преосмисляне на собствените виждания за мобилните телефони в глобален контекст.

Необходимо време: 75-85 минути

Възраст: 12+

Необходими материали:

- Снимки и казуси (в Работни материали);
- Лепящи се листчета.

Указания

Стъпка 1: Направете уводното Упражнение 1 „За и против мобилните телефони“ (стр. 105) или разсъждавайте с участниците върху предимствата и недостатъците на мобилните телефони. Подчертайте, че мобилните телефони са преобразили живота в Африка. В тази дейност ще се проучат по-подробно казусите от Африка.

Стъпка 2: Разделете групата на по-малки групи от максимум 8 участници. Раздайте на всяка група една снимка (вж. Работни материали)¹. Дайте лепящи листчета на всяка група и ги помолете да напишат каквито въпроси имат относно снимката и да ги залепят върху нея. Попитайте ги какво виждат.

Стъпка 3: Дайте на всяка група казуса, свързан със съответната снимка. Те трябва да го прочетат и да го обсъдят.

След това по ред групите трябва да обяснят казуса си на останалите:

- *Как се използват мобилните телефони?*
- *Каква промяна е настъпила в резултат на мобилните телефони?*
- *Дали нещо ги е изненадало при разглеждането на снимката и казуса и какво.*

Ако сте го извършили, помолете участниците да си припомнят предходното упражнение 3 (а) и обсъдете как технологията е повлияла върху живота им.

Стъпка 4: Накрая помолете участниците да се изправят и да чуят няколко твърдения и да се позиционират в стаята за всяко от тях. Те трябва да застават в единия край на стаята, ако са съгласни (ако твърдението е вярно за тях) и в другия, когато не са съгласни (твърдението не е вярно за тях). Когато е уместно, помолете участниците да споделят своите мисли.

1. *Имам мобилен телефон.*
2. *Имам нужда от мобилен телефон.*
3. *Мобилните телефони правят живота по-добър за всички.*
4. *Всеки трябва да има достъп до мобилен телефон, независимо от това къде живее.*
5. *Всеки трябва да има достъп до мобилен телефон, независимо от това дали може или не може да си го позволи.*
6. *Научих нещо ново за мобилните телефони днес.*

1. Снимки с разрешение от Оксфам <http://www.oxfam.org.uk/>

Обобщение и оценка

Упражнения 3 (а) и (б) имат за цел да насърчат участниците да помислят за това как използват технологиите в ежедневието си и по какъв начин достъпът до технологии е променил живота им, както и на тези, които живеят в Африка. Технологията е създавала един по-взаимосвързан свят и представлява споделена глобална връзка.

Упражнение 3 (б) е подходящо, когато се обсъждат стереотипите и възприятията за хората, живеещи в Африка. Дали снимките и казусите са променили образа на „африканеца“ в представите на участниците? Това би могло да доведе до по-широка дискусия относно снимките, използвани в медиите и кампаниите за набиране на средства. Според различни етични кодекси европейските неправителствени организации трябва да обрисуват живота на най-уязвимите хора с чувствителност и уважение към тяхното достойнство.

Казус 1

Грижа за майките

Услугата „Мобилна акушерка“ е част от инициативата „Мобилни технологии за обществено здравеопазване“ (MOTECH) в Гана, която е резултат от сътрудничеството между фондация Grameen и Министерството на здравеопазването в Гана.

„Мобилна акушерка“ изпраща предварително записани съобщения за здравето и храненето чрез мобилни телефони на жените по време на бременността и след като бебето се роди. Жените и мъжете им редовно получават съобщения за това как да хранят бебето, какви храни трябва да консумират бременните жени и как да ваксинират децата срещу опасни болести. Насърчава жените да бъдат по-отговорни и да наблюдават здравето си, да ходят на прегледи преди и след раждането. Тя също така уведомява пациентите и медицинските сестри, когато прегледите са извършени или са пропуснати¹.

В Гана броят на жените, които умират по време на раждане, е намалял от 560 на 451 за всеки 100 000 раждания в последните години. Въпреки този напредък, трябва да се отбележи, че във Великобритания броят е 8, а в Германия – 4.

Снимка

Медицинската сестра Линда Мбе, 24 г., върху мотор на Министерството на здравеопазването в Гана. Моторът се използва за транспортиране на бременни жени от село Кункуа до местната болница, когато възникнат усложнения по време на раждането. В целия регион има само 9 лекари.

Гана, 2010

Аби Трейлър-Смит, Оксфам

1. Фондация Grameen, годишен доклад за 2013: <http://www.grameenfoundation.org/our-impact/personal-stories>

Казус 2

Образование

Nokia инвестира в набиращите популярност социални мрежи в Южна Африка, за да популяризира MoMath – инструмент за преподаване на математика, насочен към потребителите на платформата Mxit. Mxit е най-популярната социална медийна платформа на Южна Африка с повече от 10 милиона активни потребители в страната, твърдят от компанията.

Потенциалът за промяна на нефункционалната образователна система на континента е огромен и тъй като мобилните телефони са по-евтини и по-лесни за употреба от компютрите, те са средства за предоставяне на учебно съдържание.

Има надежда, че даването на възможност за образование чрез социалните мрежи ще помогне за намаляване на значителния брой африкански деца в училищна възраст, които не получават никакво формално образование¹.

Снимката

Южна Африка, 2008

Кая Нгуеня / Оксфам

Дете прави салто на батут по време на занималня след училище. Една местна организация „Нека порасна във ферма Ориндж“ подкрепя хората, живеещи с ХИВ и СПИН, сираците и децата в неравностойно положение. Дава им житейски умения и им предоставя място, където могат да получат помощ и да дойдат да играят с други деца.

Тя също така предлага занимания за след училище и през почивните дни, което позволява на децата да се събират и забавляват, забравяйки своите притеснения за известно време. Изглежда много от тези деца не разполагат с подкрепата на родителите си, затова им се предоставя помощ с домашните, както и сесии за придобиване на житейски умения.

1. Адаптирано от <http://edition.cnn.com/2012/09/13/world/africa/mobile-phones-change-africa/>

Казус 3

Активност

Един от изводите от протестите през 2011 г. в Северна Африка е, че мобилните телефони са с безкрайни възможности. Те предлагат връзки и комуникация и са в състояние да превърнат обикновените граждани, разочаровани от правителството, в активисти от съпротивата.

Осъзнавайки това, отиващият си режим на Мубарак (бившият президент на Египет) успява да окаже натиск върху мобилните оператори в Египет в опит да забави темпото на опозиционна активност. И така на 28 януари 2011 г. мобилните мрежи в Египет прекъсват.

Три години по-рано, в резултат на бурните избори в Кения, гражданите докладват неправомерно насилие чрез текстови съобщения до сървър, който е видим за целия свят в реално време.

От другата страна на континента мобилните телефони също водят до безпрецедентни нива на откритост и прозрачност в изборните процеси, на които имат право гражданите от Кайро до Хартум, до Дакар и до Лагос.

Снимката

29 Ноември 2011.

Хосам ел-Хамалауи

Графити на ул. „Каср ел-Айни“, Египет

Казус 4

Банкиране

М-PESA е мобилна услуга за прехвърляне на пари, стартирана от Safaricom, най-големият мобилен оператор в Кения, и Vodafone през 2007 г. Пет години по-късно М-PESA предоставя услуги на 15 милиона кенийци (повече от една трета от населението) и е канал за движение на една пета от брутния вътрешен продукт (богатството на една страна).

В Кения, Судан и Габон половината или повече от пълнолетните използват „мобилни пари“, сочи проучване на фондация „Гейтс“ и Световната банка.

Неоспоримият успех на М-PESA в Кения е вдъхновил подобни инициативи по целия континент, от Южна Африка до Нигерия и Тунис. Правителствата се борят банковите услуги да достигнат до все повече хора – в Субсахарска Африка само един от всеки пет възрастни има собствена банкова сметка.

Много африканци вече използват „мобилни пари“, за да плащат сметките и полетите си, да купуват стоки и извършват плащания на физически лица. Паричните преводи от роднини, живеещи в чужбина, също до голяма степен минават през мобилното банкиране.

Снимката

Судан, 2009
Алън Макдоналд,
Оксфам

Фатима Хамид взема първия си заем на стойност 250 \$ преди две години, за да отвори един малък магазин за продажба на ваучери за мобилни телефони. Това помага на самотната майка Фатима (на снимката с племенника си) да се грижи за осемгодишната си дъщеря:

„Този бизнес промени живота ми към по-добро. Майка ми почина, когато бях млада и аз трябваше да помогам на баща си вкъщи. Все още успях да ходя на училище, но го напуснах на 14, за да се ожена. Родих дъщеря, но след това се разведох със съпруга си. Омъжих се твърде рано – бях много млада. Сега трябва да се грижа за дъщеря ми сама.“

Винаги съм съжалявала, че не завърших училище. Сега се върнах да уча отново. Тази година трябва да си взема изпитите и да завърша средното си образование. Ако се справя добре, може би ще отида в университет. Най-натовареното време в магазина е вечерта – така че мога да уча през деня и вечерта да работя“.

Казус 5

Забавление

През 2009 г. проучване установява, че „забавление и информация“ са били най-популярните дейности, за които се използват мобилните телефони в Нигерия. И по-специално за включване в любими радио предавания, гласуване в риалити формати, сваляне и споделяне на песни, снимки и видео клипове, както и за „туитване“.

Компаниите създават мобилни платформи, насочени само за този пазар. В цяла Африка вече има много онлайн платформи като Kulahappy (популярен кенийски онлайн „развлекателен канал“, разработен за мобилни екрани) и AfriNolly, която се рекламира като „африканските филми в джоба ви.“

Нигерийската мобилна музикална индустрия (обхващаща сваляне на музика с мобилния телефон, рингтонове и абонаменти за настройки на повикванията) сега е мултимилионна индустрия.

Интересното е, че литовският мобилен сайт за социални контакти Eskimi отскоро е вторият най-посещаван сайт в Нигерия след Facebook и е в топ 10 на още няколко африкански страни. Половината от над седемте милиона активни потребители на сайта са нигерийци.

Снимката

Нигерия, 2012.

Потребител на BlackBerry по време на концерт в Лагос, Нигерия.

<http://www.theglobeandmail.com/authors/iain-marlow>

Казус 6

Земеделие

Мобилните телефони оказват огромно влияние върху живота на земеделските производители в Африка – един континент, където секторът на селското стопанство е един от най-големите работодатели. Повечето от тези хора са дребни земеделски стопани без достъп до финансиране или технология.

Като предоставят платформа за споделяне на информация относно времето, пазарните цени и микро-застрахователните схеми, мобилните телефони позволяват на земеделските производители в Африка да взимат по-добри решения, което потенциално води до по-високи доходи. Земеделските производители са в състояние да изпратят текстово съобщение и да разберат цените на културите на места, които са на хиляди километри разстояние.

Още през 2003 г. Кенийската селскостопанска борса в партньорство с мобилния оператор Safaricom, пуска платформата за текстови съобщения SokoniSMS64, която осигурява на земеделските стопани информация за цените на продукцията.

M-Farm предлага подобна услуга, а iCow е мобилно приложение, обявено за „първият в света календар за крави за мобилен телефон“. Това е SMS и гласова услуга, която позволява на производителите на млечни продукти да проследяват бременността на кравите и действа като ветеринарна акушерка. Земеделските производители получават и съвети за отглеждане и хранене.

Снимката

Кения, 2011

Свен Торфин, Оксфам

Исаак Мкалия, на 20 години, учител по професия, проверява мобилния си телефон.

Скотовъдците Масаи, живеещи в близост до границата с Танзания, Област Коджиадо, Кения, казват, че времето става все по-горещо и дъждът – все по-непредвидим. Това прави техния пастирски начин на живот по-труден, защото все по-трудно се намират пасища. Мнозина вече разнообразяват занаята си, като отглеждат и различни култури или се обръщат изцяло към земеделието.

Казус 7

Управление на бедствията

Мобилните телефони намират новаторски приложения в лагери за бежанци, като позволяват на изселниците да се свържат със семейството и близките си.

Неправителствената организация „Обединени бежанци“ си партнира с компании за мобилни телефони, за да създаде база данни за бежанците, където те да могат да регистрират своите лични данни.

Наличната информация в базата данни им позволява да търсят хора, с които са загубили контакт.

Снимката

Демократична република Конго, 2009

Каролине Ирби, Оксфам

Дете си играе със стар мобилен телефон в лагера за бежанци Кибати, Северно Киву, където сега живеят 900 домакинства от вътрешно изселени лица (ВИЛ). Детето е добавило пръчка към телефона, за да се направи антена; творението му сега прилича на сателитните телефони, които международните хуманитарни работници, работещи в лагерите, често носят.

Казус 8

Здраве

Едно просто решение с текстови съобщения е нужно на 28-годишния ганайски студент по медицина Брайт Симонс за неговия иновативен план за решаване на проблема с фалшивите лекарства в африканските страни. Световната здравна организация изчислява, че близо 30% от лекарствата, доставени в „развиващите се“ страни, са фалшиви. През 2009 г. близо 100 нигерийски бебета умират, след като им е дадено лекарство за никнещи млечни зъби, което е съдържало разтворител, който обикновено е съставка на антифриза.

Идеята на Симонс е да се сложат уникални кодове на скреч картите в медицинските опаковки, които купувачите могат да изпратят чрез SMS на определен номер и така да разберат дали лекарството е истинско, или не.

Системата в момента се използва от няколко страни в Африка и достига до Азия, където има подобни проблеми с фалшиви лекарства.

В Южна Африка се използва и Impilo. Това е услуга, която позволява на хората, използвайки мобилен телефон, да намерят медицинска помощ навсякъде в страната, 24 часа в денонощието.

Мобилните телефони ще играят все по-важна роля за по-доброто здравеопазване в африканските страни. Телефонните компании осъзнават, че мобилните телефони са много ефективни - и потенциално доходоносни - за разпространение на здравни и житейски съвети и напомняне за прегледи при лекаря.

През юни 2011 г. консорциум, известен като mHealth Alliance, организира среща на високо равнище „Мобилно здраве“ в Кейп Таун. Алиансът описва себе си като „[шампион по] използване на мобилни технологии за подобряване здравеопазването по целия свят“.

Снимката

Сиера Леоне, 2011
Обри Уейд, Оксфам

Сиера Леоне, Фрийтаун. Фармацевти дозират лекарства в правителствената болница „Лъмли“

ЧАСТ 3: ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ

Етично консумиране и образователни ресурси

- <http://www.fairphone.com/>

Fairphone - опит да се разработи мобилен телефон, който не съдържа „конфликтни минерали“.

- <http://makeitfair.org/en/about-us>

MakeITfair - кампании за: подобряване на условията на труд на служителите, работещи за доставчиците и др.

- Practicalaction.org

„Практично действие“ е международна неправителствена организация (НПО), която използва технологията в борбата с бедността в „развиващите се“ страни.

- http://www.teachers.org.uk/files/tuc_fairs_fair_booklet.pdf

Помагало, подготвено за задълбочено опознаване на нашата взаимосвързаност чрез глобалната търговия и световните спортни събития.

- <http://www.oxfam.org.uk/education/resource>

Оксам: различни образователни ресурси.

- <http://www.leedsdec.org.uk/resources.php>

Глобален учител: обяснение на концепцията за глобално образование и практически ресурси за практикуващите.

- <http://globaldimension.org.uk/>

Различни образователни ресурси

Рециклиране

Не оставяйте стария телефон в чекмеджето - той може да се използва отново, да се поправи или рециклира.

Връщайте старите телефони на мобилните оператори за рециклиране.

- <http://www.christianaid.org.uk/give/other/recycle-mobile-ink-cartridges.aspx>

Християнска помощ - Рециклиране на мобилни телефони.

- <http://www.oxfam.org.uk/education/resources/bring-bring>

Оксам – Схема за рециклиране „bRing“.

Статистика

- http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=44452#.UzFE6oV_RmU

Доклад на ООН за достъп до подобро здравеопазване и работещи тоалетни в сравнение с броя на хората, които притежават мобилен телефон.

Филми и статии

Имайте предвид, че трябва да гледате филмите преди да ги използвате в образователен процес, тъй като може да не е уместно пред всякакви групи млади хора.

- <http://www.theguardian.com/global-development/video/2014/jan/14/drc-child-refugees-victims-war-video>

Деца бежанци в ДРК говорят за войната

- <http://www.theguardian.com/world/video/2011/sep/02/congo-blood-gold-mobile-phones-video>

Конго: Кръв, злато и мобилни телефони

- <http://www.theguardian.com/stage/2013/dec/11/columbite-tantalite-film-congo-chiwetel-ejiofor>

Колумбит танталит: филм, който смесва миналите и настоящи борби в Конго

- <http://bloodinthemobile.org/>

Кръв в мобилния телефон

- <http://www.bbc.co.uk/news/technology-27346567>

Keerod: Може ли антена за 7 долара да предостави достъп до компютър за милиарди?

Глава 6 ..

Месо

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕЖДАНЕ В ТЕМАТА	140
ЧАСТ 1: ПРЕДСТАВЯНЕ НА ВЪПРОСИТЕ, СВЪРЗАНИ С МЕСОТО	142
УПРАЖНЕНИЕ 1: КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВА МЕСОТО?	142
УПРАЖНЕНИЕ 2: ДЕБАТИ ЗА МЕСОТО	144
ЧАСТ 2: ЗАДЪЛБОЧЕНО ИЗСЛЕДВАНЕ	146
УПРАЖНЕНИЕ 1: СЪЗДАВАНЕ НА “ЖИВИ” ИНФОГРАФИКИ	146
УПРАЖНЕНИЕ 2: СДЕЛКА СЪС ЗЕМЯ	149
УПРАЖНЕНИЕ 3: НОВИНАРСКИ РЕПОРТАЖ ЗА ГМО	152
ЧАСТ 3: ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ	155

ВЪВЕЖДАНЕ В ТЕМАТА

Търсенето на месо е нараснало в световен мащаб. Лукс в миналото, месото сега е навсякъде в развития свят, а консумацията постоянно се увеличава и в „развиващите се“ страни. Търсенето на евтин животински протеин води до създаването на промишлени комплекси за добитък. Това производство на месо в промишлен мащаб разчита на наличието на евтини храни за животните и на екологични стандарти, които се поддават на натиска на индустрията. Изследването на безбройните аспекти на производството и потреблението на месо води до фокусиране върху глобалните проблеми. Месото ни отвежда към по-големите проблеми на глобализацията и взаимосвързаността.

Защо производството и консумацията на месо са от значение в глобален контекст?

Използване на земеделска земя за животновъдство

Поддържането и отглеждането на едър рогат добитък, свине и птици, използвани за консумация на месо, изисква много земя не само от гледна точка на реалното пространство за животните, но и за отглеждане на зърнени храни за хранене на тези животни. В световен мащаб почти една трета от световните 14 млрд. хектара обработваема земя се използва за отглеждане на фураж, а три четвърти от всички обработваеми земи се използват по някакъв начин за производството на храна за животните. Всичко на всичко, за животновъдство се използват 70 на сто от цялата земеделска земя.

Тъй като производството на храни за животните е все по-отдалечено от производството на самото месо, земеделските производители разчитат на изкуствени торове и пестициди за нивите си, а не на естествена тор. Това води до увеличаване на деградацията на почвата, но също така увеличава рисковете за здравето. С влошаването на качеството на почвата намаляват и добивите на соя, царевича, пшеница и ориз, което според едно скорошно проучване вероятно се дължи на интензивното производство на храна за животни и на биогорива.

Въздействие върху околната среда

Индустриалното производство на месо е свързано с проблемите на околната среда и здравето, социалните и икономическите различия. Последиците се усещат в световен мащаб. Те включват деградацията на земите, крайбрежни „мъртви зони“ и намаляване на разнообразието на флората и фауната, здравни проблеми, дължащи се на прекомерната консумация на месо и свръхимунизирани животните, отглеждани в угоителните комплекси. Необходимостта от евтино зърно за задоволяване на световното търсене на евтино месо води след себе си и редица социални последици.

Повишеното търсене на месо е довело до огромна *деградацията на земите*. Бившите пасища са заети или изчерпани, поради което животновъдите се преместват в околните земи. В световен мащаб това явление лишава земята от редки ресурси: гори, ливади и крайречни зони. Освен това, отглеждането на добитък въвежда в крехките екосистеми чужди животни и растения, към които трябва да добавим множеството химически вещества, просмукващи се в почвата.

Повишеното използване на химикали и хранителни вещества при животновъдството и производството на фураж са причинили крайбрежни „мъртви зони“, които се разпространяват в целия свят. „Мъртви зони“ са открити в Мексиканския залив, Балтийско море и Каспийско море, на източния бряг на Виетнам и на западното крайбрежие на Съединените щати. Те се характеризират с високи нива на фосфор и азот в крайбрежните води, остатъци от селското стопанство и животновъдството. Излишните хранителни вещества предизвикват свръхпроизводство на водорасли, бактерии и водни растения. Тези аеробни организми разрушават кислорода в

морската вода. Така получената „мъртва зона“ се оказва негостоприемна към останалия морски живот.

Мащабното индустриално производство на месо унищожава и разнообразието на видовете; видовото разнообразие сред отглежданите животни е драстично намалено, както и разнообразието на фуражни храни.

Генетично модифицирани култури, антибиотици и пестициди

Когато голямо количество животни се отглеждат на малко пространство, рискът от заболяване е висок. Поради тази причина се използват антибиотици за предотвратяване на заболявания по животните. Обикновено на животните се дават от същия вид антибиотици като хората, което увеличава рискът бактериите в животните да мутират и да станат резистентни към антибиотиките. Тези резистентни бактерии могат да навлязат в телата ни, когато ядем месо. Антибиотиките ще станат неефективни, тъй като бактериите вече са развили резистентност към тях.

Мащабното индустриално производство на месо изисква интензивно земеделие, за да се култивира животинската храна. Въпреки че храната за животни се различава на различните места по света, търсенето на соя се увеличава повече от три пъти в световен мащаб от 1980 г. насам. Интензивното земеделие изисква големи количества торове и хербициди за борба с плевелите. Само генетично модифицираните култури са устойчиви към тези хербициди и заради това широко отглеждани в големите ферми.

Въпросът за големите фирми?

Производство на месо се контролира все повече от големи международни компании, които изтласкват малките производители на месо от пазара. JBS SA, бразилска компания за говеждо месо, в момента се смята за най-големия производител на месо в световен мащаб, като е привлякла и производители на птици в САЩ, Австралия и Европа. Има капацитет за клане на 85 000 глави добитък, 70 000 прасета и 12 милиона птици на ден в световен мащаб. Месото се разпределя в 150 страни. Нейните продажби достигат повече от 38 милиарда щатски долара през 2012 година. Нарастващата интензивност и корпоративната консолидация на производството на месо застрашават съществуването на дребните земеделски стопани и производители на месо, които просто не могат да се конкурират с цените на мултинационалните месни корпорации. Интензивното земеделие води до увеличение на пестициди, хербициди и торове в производството на храни за животни – част от световните корпоративни структури с голям обхват. Мащабното производство на месо зависи от достъпните цени на зърното за храна на животните – които от своя страна са променливи и са предмет на международни спекулации. Това засяга не само големите производители на месо, но също така има огромно въздействие и върху продоволствената сигурност на милиони фермери, които зависят от зърното като основна суровина.

Унищожаване на местните пазари

Свръхпроизводството и евтиният износ на месо са опасни за местните пазари в много страни. В световен мащаб набира популярност пилешкото месо, но европейските потребители предпочитат пилешки гърди пред пилешките крилца, което води до голям излишък на пилешки крилца. Поради това те се пласират на африканския пазар, където местните фермери нямат никаква възможност да се конкурират с цените на внесеното евтино месо.

ЧАСТ 1: ПРЕДСТАВЯНЕ НА ВЪПРОСИТЕ, СВЪРЗАНИ С МЕСОТО

Упражнение 1: КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВА МЕСОТО?

Кратко представяне

Тази дейност ще въведе групата в темата за месото, като насърчи участниците да се замислят за видовете месо, месните ястия и за промяна на хранителните си навици.

Цели:

- Да се изследват различните видове месо;
- Да се осмислят промените в хранителните навици и тяхното социално и културно измерение.

Необходимо време: 1 час, но може да бъде разделен на две части

Големина на групата: 10-30 участници

Възраст: 12+

Необходими материали:

- хартиени карти (A5 или по-малки);
- маркери;
- цветни стикери.

Указания

Стъпка 1: Разделете групата на две по-малки групи. Всяка група получава набор от празни хартиени карти и маркери. Помолете двете групи да изброят възможно най-много видове месо и месни ястия, като ги отбелязват на различна карта. Групите разполагат с по 5 минути. Можете да превърнете това занимание в малко състезание и да дадете награда на групата, която е вписала на картите по-голям брой видове месо и ястия.

Стъпка 2: Съберете всички карти и се опитайте да ги групирате. Можете да направите това на пода или на стената. Прочетете ги отново и нека групата да отбележи тези, които представляват традиционно ястие в тяхната страна или регион.

Помолете участниците да сложат точка (или цветен стикер) на съответната карта. Оставете участниците да обсъдят кое според тях е традиционно и кое не е.

Стъпка 3: Разделете групата на по-малки групи и нека всички групи да помислят за това как нашите навици на ядене на месо са се променили през годините. Можете да им помогнете, като ги помолите да се опитат да си спомнят какви ястия са приготвяли техните баби и дядовци или други по-възрастни приятели и членове на семейството и това, което ядат сега. Какво се е променило? Помолете групите да обсъдят промените в хранителните навици и да помислят за промени във връзка с:

- *Социалния аспект* на храната и месото – Свикнали ли сте да имате неделен обяд? А вашите родители / баби и дядовци? Как и кога се яде месо? Самостоятелно, като бърз обяд (бургер, кебап...), всеки ден, или като семейни ястия...
- *Културния аспект* на месото – Какъв вид месни ястия идентифицирате като традиционни? Какво ще кажете за (бургер, кебап...)?
- *Начина*, по който биват изяджани животните – използване на цялото животно с всичките му части за различни ястия или като се използват само определени части (напр. пилешки гърди...)

Стъпка 4: Дайте на всяка група по 15 минути за обсъждане и след това всички заедно обсъдете промените в хранителните навици. Какво се е променило? Дали се променят към по-добро? Защо? Защо не?

Обобщение и оценка

Има много различни начини, по които се консумира месото и навиците са се променили доста значително през последните десетилетия. Помислете заедно с участниците:

- Беше ли ви трудно да се сетите за месни ястия?
- Как са се променили навиците на хората?
- Защо мислите, че тези навици са се променили?
- Какви проблеми/предизвикателства възникват от промяната на месоядните навици?

Съвети към фасилитатора

Освен да извършите упражнението в неговата пълна последователност наведнъж, можете да направите Стълка 1 и Стълка 2 заедно, а Стълка 3 и 4 като отделна дейност, в зависимост от времето, с което разполагате. Ако групата е малка, можете да работите всички заедно, вместо да се разделяте на по-малки групи.

Упражнение 2: ДЕБАТИ ЗА МЕСОТО

Кратко представяне

Това е интерактивен дебат, в който участниците са помолени да изразят мнението си за някои твърдения, свързани с месото, като се позиционират по една въображаема линия, според това доколко са съгласни с твърдението. След това се предоставя възможност за дискутиране на техните позиции.

Цели:

- Да се осмисли собственото мнение и разбиране за производството и консумацията на месо;
- Да се предизвика оживена дискусия, структурирана около различни аспекти на темата месо.

Необходимо време: 20 минути

Големина на групата: 10-20 участници

Възраст: 12+

Необходими материали:

- Списък с твърдения;
- Листи или табели с надписи „Съгласен/съгласна“ и „Несъгласен/несъгласна“

Подготовка:

Залепете табелите на противоположни стени в стаята. Списъкът с твърдения трябва да е лесно достъпен за четене. Може да го отпечатате в по-голям размер, за да може да четат и участниците.

Указания

Стъпка 1: Обяснете, че има една въображаема линия, свързваща двете противоположности: „Съгласен/съгласна“ и „Несъгласен/несъгласна“. Вие прочитате едно от твърденията, а участниците трябва да се позиционират на въображаемата линия, според това доколко са съгласни или не с даденото твърдение.

Стъпка 2: След като всеки заеме своето място, един доброволец от всяка страна споделя своята позиция и аргументация. Оставете групата да дебатира.

Стъпка 3: След като няколко участници са били изслушани, питайте дали има някой, който би искал да промени позицията си въз основа на изтъкнатите аргументи. Преминете към следващото твърдение.

Обобщение и оценка

Тази дейност има за цел главно да стимулира дискутиране в безопасно и контролирано пространство. Можете да ръководите с помощта на следните въпроси:

- *Смятате ли, че е лесно да се позиционирате по протежение на въображаемата линия? Защо / защо не?*
- *Накара ли ви дискусията да помислите за нещо, което не сте мислили преди?*

Съвети към фасилитатора

Ако цялата група стои от едната страна на въображаемата линия, нека един доброволец да представлява обратното мнение и да опита да формулира обратна теза. Какви биха могли да бъдат аргументите? Напомнете на участниците, че са свободни да променят позицията си по време на дискусията. Обърнете им внимание, че не задължително има „верен отговор“.

Твърдения

1. Хубаво е, че месото е сравнително евтино в днешно време.
2. Масовото производство на храни за животни като соята е добра възможност за бизнес.
3. По-добре е да се купува месо от местни производители вместо органично месо.
4. Доволен съм, че консумирам по-малко месо, за да спася нашия климат.
5. Харесва ми да ям един и същ вид месо редовно.
6. Не ме засяга как се хранят селскостопанските животни.

Съгласен Несъгласен

ЧАСТ 2: ЗАДЪЛБОЧЕНО ИЗСЛЕДВАНЕ

Упражнение 1: СЪЗДАВАНЕ НА "ЖИВИ" ИНФОГРАФИКИ

Кратко представяне

По време на това упражнение участниците ще разработват свои собствени визуални инфографики, за да изобразят нагледно колко вода и зърно са необходими, за да се произведат различни видове месо.

Цели:

- Да се визуализира количеството вода и зърно, необходими за производството на различните видове месо.

Необходимо време: 40 минути

Големина на групата: 10-30 участници

Възраст: 12+

Необходими материали:

- голям брой чаени чаши/стъклени чаши с еднакъв размер;
- купички;
- вода и бутилки/буркани;

- зърна (или други малки предмети, които да представляват зърна);
- Розата на компаса (вж. Материали);
- Надписи с различните видове месо („1 кг птиче месо“; „1 кг свинско месо“; „1 кг говеждо месо“);
- лист с контролни данни.

Подготовка:

Приготвят се три различни станции в стаята, всяка с чаши и кана с вода. Поставете по един знак с название на вид месо на всяка станция. Уверете се, че пространството, което използвате, е подходящо за потенциално разливане на вода и зърна.

Подгответе копия на Розата на компаса или една голяма версия на флипчарт хартия за дискусията. Уверете се, че имате лесно достъпен контролен лист.

Указания

Стъпка 1: Обяснете на групата, че целта е да се покаже колко вода и зърно/фураж изисква отглеждането на различните животни. Разделете групата на три подгрупи. Всяка група ще работи на една станция и е натоварена със задачата да запълни чашите с вода и купата със зърна според това колко си представят, че е необходимо за производството на 1 кг месо. Чаша вода представлява 1000 л вода, а едно зърно представлява 1 кг зърно.

Стъпка 2: След като всяка група е готова, нека да погледнат „инфографиките“, създадени от другите групи. В този момент могат да обсъждат и променят данните. Когато смятат, че са готови с резултата, разкрийте реалните числа и поискайте доброволец да регулира водата и зърната съответно.

Стъпка 3: С помощта на Розата на компаса, обсъдете какво означават тези графики. Какви според групата са последиците за околната среда? За икономиката? За обществото? Какво мислят те за властовите структури, които стоят зад производството на месо?

Обобщение и оценка

След дискусията, дайте на участниците известно време, за да осмислят упражнението.

- *Какво означава данните? Достатъчни ли са само числата? Кое ви помогна да разберете смисъла на данните?*
- *Какво беше най-изненадващото нещо в това упражнение?*
- *Ако тази информация е по-широко известна, мислите ли, че ще повлияе върху хранителните навици на хората?*

Съвети към фасилитатора

- Тъй като се занимавате с вода, уверете се, че стаята е подходяща. В противен случай може да направите упражнението навън.
- Ако не сте правили упражнение с Розата на компаса преди, отделете известно време да го разучите, преди да го използвате като ръководство за дискусията

РАБОТНИ МАТЕРИАЛИ

Контролни данни за инфографиките

1 кг пилешко месо	2 кг зърна 3500 л вода	2 чаши на зърна 3,5 чаши вода
1 кг свинско месо	4 кг зърна 6000 л вода	4 чаши на зърна 6 чаши вода
1 кг говеждо месо	7 кг зърно 43 000 л вода	7 чаши на зърна 43 чаши вода

Розата на компаса

Упражнение 2: СДЕЛКА СЪС ЗЕМЯ

Кратко представяне

Тази дейност е ролева игра, по време на която участниците ще изживеят преговорите между земеделските стопани, местната власт и голямо предприятие използването на земята за масово производство на соя.

Цели:

- Да се изследват гледните точки на различните заинтересовани страни, участващи в сделки със земя;
- Да се разберат по-добре различните измерения и въздействието при придобиване на земя в контекста на производ-

ството на месо.

Необходимо време: 40 минути

Големина на групата: 10-30 участници

Възраст: 12+

Необходими материали:

- Ролеви карти

Подготовка:

Подгответе достатъчно копия от ролевите карти, за да има за всеки участник.

Указания

Стъпка 1: Разделете групата на три малки групи. Обяснете им, че те ще представляват различните участници във фиктивна държава, в която се увеличава износът на храни за животни, като например соя и царевица. Голямо земеделско предприятие иска да се сдобие с евтини земи от местната власт, за да ги превърне в огромни соеви плантации. Раздайте на всяка група набор от ролеви карти. Дайте им пет минути, за да ги прочетат. Всяка група има десет минути, за да обсъди и отбележи няколко ключови аргумента в подкрепа на своята позиция.

Стъпка 2: Нека групата, представляваща голямо земеделско предприятие, да започне преговори с местното правителство. И двете групи могат да обменят аргументи и да ги обсъдят.

После, нека мултинационалната компания да се обърне към земеделските производители.

След първоначалното разпределение на аргументи, нека групата дискутира, докато не се постигне споразумение, което е приемливо за всички страни.

Стъпка 3: След като сделката е направена, помолете участниците да излязат от ролите си и ги попитайте: Как са се чувствали? Могат ли да се идентифицират със своята роля? Как може подобна ситуация да изглежда в реалния живот? Какво може да е по-различно? Могат ли да отнесат една подобна ситуация към собствената си общност? Ако е така, имало ли е някакви действия от страна на гражданите? Как историята се отнася към нашата консумация на месо?

Обобщение и оценка

Придобиването на земя е свързано с индустрията за производство на месо, което често не осъзнаваме, когато консумираме нашия обяд или вечеря. Тъй като животните трябва да бъдат хранени интензивно, големи селскостопански предприятия придобиват все повече и повече земя, за да засадят зърно за храненето им. Търсещи печалба, те често се обръщат към отдалечени и евтини райони, купуват или взимат под наем земя от правителството и я превръщат в големи монокултурни земи. Дребномащабните земеделски производители биват изтласквани от земята или я продават под натиск. Тези монокултури носят широк набор от други проблеми като например интензивно използване на хербициди и пестициди, деградация на почвата и загуба на биоразнообразие.

Можете да започнете дискусията със следните въпроси:

- *Как се чувствахте в ролите си?*
- *Смятате ли, че сте били чути от другите страни? Успяхте ли да защитите своята позиция и как?*
- *Какво мислите за структурите на властта? Кой трябва да има думата по отношение на земята?*
- *Какви механизми мислите, че биха били по-полезни за местната общност?*
- *Чии интереси се защитават?*
- *Били ли сте някога свидетел на подобни сделки (дори в по-малък мащаб)? Какво се случи?*

Съвети към фасилитатора

Можете като алтернатива да направите няколко паралелни кръга от преговори, с малки екипи от по трима души, които след това да споделят своя опит в по-голямата група.

РАБОТНИ МАТЕРИАЛИ

Ролеви карти

Фермер

Вие сте семейство арендатори. Това означава, че не сте собственици на земята, която използвате за земеделие, но имате дългосрочен договор за наем с местните власти. Вашата ферма ви предоставя най-необходимото, позволява ви да продадете някои храни на местния пазар, а също така да отглеждате животни за производство на мляко и месо, необходими за изхранването на семейството.

Вие сте чували за големите компании, желаещи да придобият земята, на която работите. Наясно сте, че фермерите обикновено не се консултират по такива въпроси и не разполагат с лоби, което да защитава вашите интереси.

Голямо земеделско предприятие

Вие представлявате голямо земеделско предприятие, което търси да придобие евтина земя от страна на местните власти и да разшири своите соеви плантации. Вие сте доставчик на един от най-големите производители на месо и търсенето на соя непрекъснато нараства. Чули сте за евтина земя, която е собственост на местната власт и земята би била много подходяща за засаждане на генетично модифицирана соя. Можете да произвеждате три реколти на година с високи добиви на прилична цена. Това ще допринесе значително за експортния капацитет на страната и ще даде нова стойност на земята, която за момента не се използва достатъчно.

Местната власт

Вие представлявате местната власт. Притежавате голяма част от земята, която се обработва от местни фермери. Това подкрепя местното население, но не допринася много за икономическото състояние на региона. Други региони на страната наскоро са се превърнали в мащабни соеви и царевични насаждения за доходната месна индустрия и вие сте доста развълнувани, като разбирате, че едно от най-големите селскостопански предприятия се интересува от подобряване на земята във вашия регион. Това ще увеличи стойността и икономическата значимост на целия регион! Разбира се, може да има дългосрочни въздействия върху околната среда, но в момента регионът страда. Искате също да се кандидатирате за изборите през следващата година, така че подобряването на региона, което ще доведе до нови работни места, може да ви помогне за преизбиране.

УПРАЖНЕНИЕ 3: НОВИНАРСКИ РЕПОРТАЖ ЗА ГМО

Кратко представяне

По време на тази дейност участниците подготвят свои собствени новинарски репортажи и ги разиграват по „телевизията“, изтъквайки ползите и опасностите от генетично модифицирани организми в храните за животни.

Цели:

- Да се разгледа темата за генетично модифицираните организми и тяхното влияние върху здравето ни;
- Да се отразят предубежденията на медиите при информирането на обществеността по различни въпроси.

Необходимо време: 1 час

Големина на групата: 10-30 участници

Възраст: 12+

Необходими материали:

- Копия от фактологичната справка „ГМО и производството на месо“;
- Маса и тъмна покривка за маса;
- Лист/табела с надпис „Обществени вечерни новини“.

Подготовка:

Копирайте фактологичния лист за участниците. Подгответе стаята, така че да прилича на телевизионно студио (може да го направите заедно с участниците). В зависимост от интереса на групата, бихте могли да подходите творчески!

Указания

Стъпка 1: Разделете групата на две по-малки групи (или ако групата е много голяма, разделете я на четири подгрупи). Нека и двете групи прочетат фактологичната справка „ГМО и производството на месо“ (вж Работни материали). Едната група има за задача да подготви репортаж за ползите от ГМО, докато другата група трябва да изготви репортаж за опасностите и проблемите около ГМО. Кажете им, че ще участват в „Обществени вечерни новини“. Групите разполагат с 30 минути, за да се подготвят и репетираят новинарските си репортажи. Всяка група трябва да определи един водещ.

Стъпка 2: Покрийте масата с тъмна покривка като маса в новинарско студио. Поставете знак TV пред нея и украсете или подгответе по друг творчески начин, за да може групата да влезе полесно в роля. Можете да влезете в ролята на главния водещ, обявяващ извънредни новини за генетично модифицирани организми и след това нека първата група представи своя репортаж. Всички останали участници гледат като публика.

Стъпка 3: След това поканете втората група да представи своята версия на историята. Поканете всички участници да седнат в кръг и да обсъдят какво им е харесало. Кой репортаж е по-правдоподобен? Обсъдете как медии и новинарски репортажи често показват само едната страна на историята и колко енергия се изразходва при подбора на информация.

Обобщение и оценка

- *Хареса ли ви как представихте своята страна на историята?*
- *Какво ви изненада?*
- *Кой мислите, че ще се интересува от излъчването на едната или другата версия на историята?*
- *Може ли да помислите за други примери, където медийните репортажи са били пристрастни? Чий интерес са обслужвали?*

- Коя би била най-вероятната версия за истинската телевизия? Защо мислите така?
- Как се чувствате по отношение на ГМО и консумацията на месо, което съдържа ГМО?
- Какви изводи си направихте?

Съвети към фасилитатора

В зависимост от големината на групата, може да я разделите на четири по-малки групи и след това две от групите да изготвят репортаж за ползите, а другите две – репортаж за опасности-те.

РАБОТНИ МАТЕРИАЛИ

Използването на ГМО в производството на месо

Масовото отглеждане на животни в Европейския съюз зависи до голяма степен от храненето им със соя и особено генетично модифицирана (ГМ) соя. Единственият „положителен“ ефект на генетичната модификация е, че тя прави соевото растение устойчиво на глифозат. Това е широкоспектърен хербицид, използван за унищожаване на всяко растение на терена, освен ако растението не е генетично модифицирано. Глифозатът е най-добре продаваният химически хербицид в света. Патентован е от американската компания „Монсанто“ през 1970 г. и се предлага на пазара под търговската марка „Раундъп“. „Монсанто“, най-големият производител на семена в света, произвежда повече от половината от световното производство на глифозат. През 2011 г. това вещество възлиза на 27 на сто от общия размер на нетните продажби на компанията. [...] „Монсанто“ въвежда семената „Раундъп Реди“, които са генетично модифицирани и устойчиви на глифозат. Обещавайки лесен контрол на плевелите, „Монсанто“ насърчава земеделските производители, които отглеждат соя, царевица и захарно цвекло от семената „Раундъп Реди“, да закупят от компанията и съответния хербицид. Глифозатно устойчивата соя е сред най-продаваните ГМ семена в света. В момента около 85 на сто от целия свят отглежда ГМ култури, устойчиви на хербициди, като по-голямата част от тях са от семена „Раундъп Реди“. През 2012 г. соята „Раундъп Реди“ съставлява почти половината от всички ГМ култури, отглеждани в света. Култивирана в Южна и Северна Америка, на приблизително 85 милиона хектара и изнасяна главно в Китай и Европейския съюз, устойчивата на глифозат соя се използва за храна на птици, прасета и говеда в промишленото отглеждане на добитък. А вратичка в законите на ЕС позволява месо, млечни продукти и яйца, добити от животни, хранени с ГМ храна, да бъдат продавани без етикет ГМ.

Защо трябва да се тревожат тези, които ядат месо? Защото глифозатните остатъци може да присъстват в малки количества в продукти от животински произход, които хората консумират, а нарастват съмненията относно безопасността на здравето, свързани с тях. Проблемът е, че глифозатът е системен хербицид. Това означава, че се движи през растението в листата, зърната или плодовете. Не може да бъде отстранен чрез измиване и не се разгражда при готвене. Глифозатните остатъци остават стабилни в храни и фуражи, в продължение на година или повече дори ако храната е замръзнала, сушена или преработена.

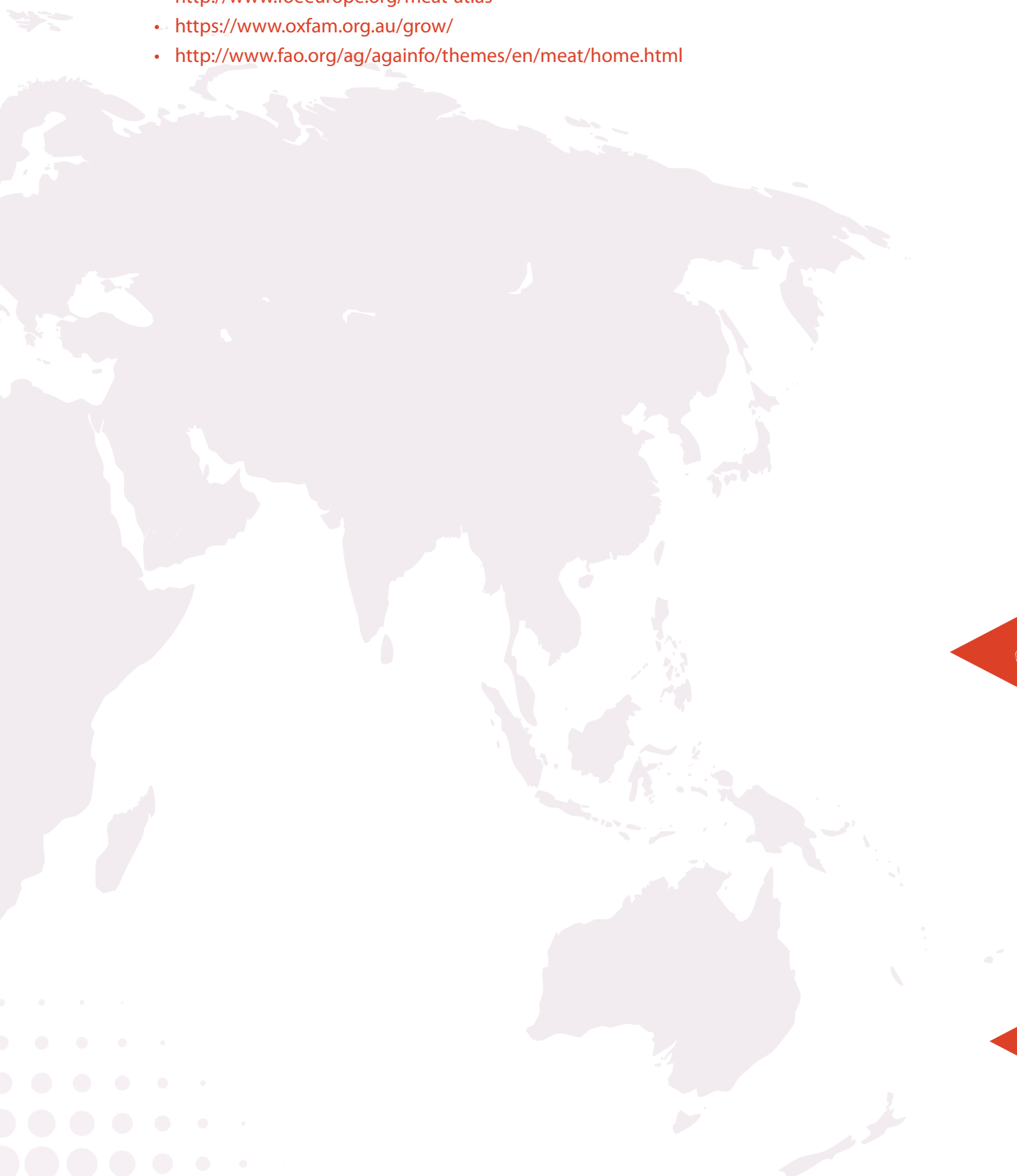
Това означава, че животните, хранени с ГМ соя, изяждат огромни количества глифозатни остатъци. Проучванията показват, че когато животните са хранят с ГМ соя, остатъци глифозат могат да присъстват в млякото и яйцата, както и в черния дроб и бъбреците им. Европейският орган за безопасност на храните (EFSA) планира да разгледа въпроса за остатъците глифозат в животинските продукти. Те включват месото, защото като се има предвид широкото използване на глифозат във фуражните култури, [...] може да се очаква съществено излагане на добитъка на глифозат, а в резултат и прехвърляне на остатъчните вещества в храната от животински произход“, съобщават от EFSA.

Американската агенция за опазване на околната среда увеличава законовата граница за остатъци глифозат при соята от 0,1 милиграма/кг до 20 мг/кг през 1996 година. Това в последствие става международно максимално ниво на остатъци. Тази промяна е направена в първата година на отглеждане ГМ култури. Данните сочат, че един процент глифозат остава в тялото една седмица. Поради толкова широкото използване на глифозат, повечето хора са изложени на него регулярно. Но излагането на глифозат в „реалния живот“, тоест дългосрочно натрупване в ниски дози, никога не е било изследвано. И до сега не е имало официално тестване в ЕС на остатъците глифозат във вносната ГМ соя.

Атлас на Месото: Факти и цифри за животните, които изяждаме, стр. 38-39 Хайнрих Бьол Стифтунг, 2014.

ЗА ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ:

- <http://www.foeeurope.org/meat-atlas>
- <https://www.oxfam.org.au/grow/>
- <http://www.fao.org/ag/againfo/themes/en/meat/home.html>

Глава 7 ..

Бъдете активни!

БЪДЕТЕ АКТИВНИ!

Тук ще откриете четири основни стъпки и съвета за това как да сте активни и отговорни граждани на света и как да започнете кампания.

Стъпка 1: Разберете, мислете и се интересувайте!

Разберете какво е вашето влияние върху света! Следете новините в световните медии, използвайки качествени медийни канали. Интересувайте се от ежедневните новини за вашата общност. Разгледайте как глобалните проблеми засягат ежедневието на всеки човек, общността и обществото и как всеки един от нас може да повлияе на този свят. Това е процес на учене, който ни дава възможност да стигнем от признаване на проблемите до лична отговорност и съзнателни действия и оттам до международното сътрудничество и устойчивото човешко развитие.

Стъпка 2: Употребявайте повторно, рециклирайте, ограничавайте се!

Намалената консумация, повторното използване и рециклирането могат да помогнат на вас, вашата общност и на околната среда чрез спестяване на пари, енергия и природни ресурси. Потърсете начини да произвеждате по-малко отпадъци при всекидневното си пазаруване! Например дарете дрехи и други неща, от които не се нуждаете. Разберете какви са програмите за рециклиране там, където живеете и как работят. Ефективното рециклиране и повторното използване спомагат за по-устойчива околна среда. В ежедневието пазаруване изучавайте принципите за етичната и скромната консумация (вижте например www.mapyourmeal.org)! Докато пътувате, опитайте се да спазвате същите принципи, за да покажете уважението си като гост!

Стъпка 3: Подкрепа и изграждане на мрежи!

Подкрепете различни кампании и благотворителни организации, които споделят принципите ви като активни граждани на света. Присъединете се към кампаниите, като разпространявате послания за глобалната несправедливост и като участвате активно в различни събития! Разберете кои от местните неправителствени организации работят в сферата на международното развитие, устойчивата околна среда и глобалното образование и започнете доброволна дейност в някои от тези организации! Вижте например списъка на организации в Българската платформа за международно развитие на www.bpid.eu. Можете да започнете да се информирате относно предизвикателствата на глобализацията и да насърчавате толерантност, зачитане на човешките права и солидарност между хората.

Стъпка 4: Предприемете действия и започнете своя собствена кампания!

Кампанията представлява всичко, което правим, за да предизвикаме положителна промяна, независимо дали става въпрос за разрешаване на проблем, с който лично сме свързани, или за промяна в нашето училище, местна общност или на национално и международно равнище. За да се промени нещо, някой някъде трябва да започне да прави нещо различно. Кампанията цели да се окаже натиск върху хората, които трябва да започнат да правят нещо различно. Ние всички имаме глас и право на това да бъдем чути, а кампания по даден въпрос е един от начините да се чуе гласът ни.

Преди началото на кампанията помислете за проблем, за който бихте искали да настъпи промяна. Запитайте се дали вече знаете достатъчно по този въпрос. Преди да започнете кампания, трябва да сте наясно, че това изисква доста работа, че трябва да се направят някои проучвания, изисква се време и постоянство.

Поканете други активисти и хора, които биха могли да ви помогнат при стартирането на кампанията и да се присъединят с идеи за сътрудничество. Изградете екип за кампанията и започнете създаването на своя план за действие. Чуйте какво имат да кажат другите членове на

екипа и насърчавайте всички да допринесат със своите идеи. Не забравяйте да благодарите на хората за работата, която вършат. Ако хората се чувстват оценени, вашият екип ще бъде по-щастлив и по-ефективен.

Опитайте се да свържете кампанията си с работата на неправителствени организации, младежки организации и т.н. Канете нови хора да се присъединяват към вашата дейност. Това ще помогне и за устойчивостта на кампанията. Можете да включите медиите в дейността си и да използвате вашите контакти, за да разпространявате посланията на своята кампания.

Помислете за кампанийното си послание и публиката. Всички кампании трябва да включват някои основни стратегии за провеждането им: създаване на публичност за повишаване на осведомеността, проучване на нагласите на хората по даден въпрос и за привличане на подкрепата им, текущи събития, работа с медиите, организиране или участие в публични срещи, лобиране пред вземащите решения, протести и демонстрации, действия и петиции в социалните медии.

Много е важно да се направи и оценка на кампанията, след като дейностите са приключили. За целта трябва да сравните това, което сте искали да постигнете с това, което реално сте постигнали.

По-долу представяме **три дейности**, които биха помогнали на Вас и екипа Ви да стартирате кампания.

1. Изберете снимка!

Всеки член на екипа трябва да избере една от четирите снимки и да помисли за пет дейности, свързани с избраната картина. Когато погледнете всички снимки, обсъдете следните въпроси:

- Какви начини на влияния можем да видим на снимките?
- Можем ли да видим познати символи?
- Можем ли е да започнем кампания в нашата общност и да бъдем активни по определен проблем?
- Какви са предимствата на местните дейности и активното гражданство?

2. Мнения

Това са 5 карти с твърдения, които трябва да прочетете и да запишете мненията си по тях. Обсъдете твърденията с екипа си.

1. Бих се присъединил/а към Facebook кампания за повишаване на осведомеността на бедността в световен мащаб.

ДА	Коя точно?
НЕ	

2. Бих написал/а и изпълнил/а песен.

ДА	На каква тема?
НЕ	

3. Бих взел/а участие в радио програма.

ДА	На каква тема?
НЕ	

4. Бих се присъединил/а към имейл кампанийна група и бих изпращал/а електронни съобщения периодично

ДА	Коя точно?
НЕ	

5. Бих закупил/а продукт със сертификат за справедлива търговия (FairTrade).

ДА	Какъв?
НЕ	

3. Карти за действие

Поставете всички 9 карти за действие в кутия! Нека всеки член на екипа да избере една карта, да я прочете на глас и да обсъди съдържанието ѝ с цялата група! Изберете кое действие ви харесва най-много!

Най-доброто действие е да изложим нашите аргументи (да лобираме) пред някой с по-високо положение, напр. да напишем писмо или имейл, да изпратим петиция или проучване на становище, да го посетим. Това би могло да бъде директора на училище, кмета, депутат и т.н.	Най-доброто действие е да разберем кои организации могат да помогнат и да се присъединим към тяхната местна, национална или световна кампания.	Най-доброто действие е да изпълним пиеса за това как проблемът засяга хората, например в местния младежки парламент.
Най-доброто действие е да поканим гост-лектор в училище, за да говори за проблема или да се включи в наш дебат.	Най-доброто действие е да направим листовка, плакат или колаж по проблема и да го покажем на хората в училище и в местната общност.	Най-доброто действие е да направим различен избор в живота си въз основа на това, което сме научили, например да променим това, което ядем, носим и харчим като пари. Другите хора ще забележат и ще последват примера ни.
Най-доброто действие е да направим видео или да представим снимка за дискусия по проблема, и да накараме хората да го/я обсъждат.	Най-доброто действие е да съберем пари и да ги дарим за работа по проблема.	Най-доброто действие е да работим с медиите, например да говорим по местното радио, да ги поканим на събитие.

МИСЛЕТЕ ИЗВЪН КУТИЯТА!

Представените тук методи и идеи са само примерни и целят да дадат най-бегли насоки за възможни действия. Те не задължително са най-добрите, нито гарантират успех, а е възможно и да са крайно неподходящи за вашите интереси или местния ви контекст. Не се ограничавайте до тях, мислете извън кутията и създайте чисто нова форма на кампания или напълно нов начин за промяна. Креативността в един от най-важните елементи на глобалното образование и е от изключителна важност за намиране на нови решения на съществуващите глобални проблеми. Топката е във вас!

Youth of the World!

Тази публикация е специално разработена за неформалната младежка сфера. Тя може да се използва от младежки работници, младежки лидери, обучители и фасилитатори за изостряне на чувствителността на младите хора за глобалните въпроси и свързването им с общностите по света.

Публикацията е резултат от проекта „Младежи на света!“, съфинансиран от Европейския съюз. Тя е разработена от екип експерти от шест европейски държави с опит в работата с млади хора и в глобалното образование. Публикацията е базирана на проучване на нагласите на младежките организации спрямо глобалните въпроси и връзката им с младежката сфера. Съдържанието е разработено в тясно сътрудничество с млади хора, младежки работници, обучители и експерти по глобално образование в рамките на две международни събития: Международен семинар в Шотландия (септември 2013) и Международно лятно училище за обучители и фасилитатори в Кипър (април 2014).